

SONDAJUL COST OF DOING BUSINESS

Moldova 2014

Chișinău - 2014

Cuprins

LISTA FIGURI ȘI TABELE	4
SUMAR EXECUTIV	6
STRATEGIA CERCETĂRII	8
PROFILUL EȘANTIONULUI	12
1. SITUAȚIA GENERALĂ	14
1.1 Cadru de reglementare – considerații generale.....	14
1.2 Indicatorul general de timp.....	14
1.3 Evaluarea generală a diferitor aspecte ale mediului de afaceri	15
1.4 Percepția generală privind modificările produse în mediul de afaceri	16
2. PROCEDURA DE ÎNREGISTRARE	17
2.1 Cadrul legislativ	17
2.2 Durata și costurile procedurilor de înregistrare.....	18
2.3 Percepția privind procedurile	20
2.4 Sinteza analizei.....	22
3. CONSTRUCȚII	23
3.1 Cadrul de reglementare	23
3.2 Informații generale	24
3.3 Construcția spațiilor.....	25
3.4 Renovare și recondiționare a spațiilor	25
3.5 Utilizarea spațiilor fără modificarea lor	26
3.6 Perceperea procedurilor	26
3.7 Sinteza analizei.....	28
4. LICENȚIEREA	30
4.1 Cadrul de reglementare	30
4.2 Procedura de licențiere: durata și costurile pentru obținerea licenței.....	32
4.3 Percepția privind procedurile	33
4.4 Sinteza analizei.....	35
5. OBȚINEREA AUTORIZAȚIILOR	36
5.1 Cadrul de reglementare	36
5.2 Durata și costurile pentru obținerea autorizațiilor	37
5.3 Percepția procedurilor	39
5.4 Sinteza analizei.....	40
6. ECHIPAMENT	41
6.1 Durata și costul obținerii certificatului de conformitate	41
6.2 Sinteza analizei.....	41
7. REGLEMENTAREA ACTIVITĂȚILOR DE IMPORT	42
7.1 Cadrul de reglementare pentru activitățile de import și export	42
7.2 Tranzacții de import.....	43
7.3 Certificat de conformitate	43
7.4 Certificatele sanitare.....	45
7.5 Procedura de vămuire.....	45
7.6 Perceperea procedurilor de import	45
7.7 Sinteza analizei.....	47
8. REGLEMENTAREA PROCEDURILOR DE EXPORT	48
8.1 Tranzacții de export	48
8.2 Procedura vamală.....	48
8.3 Restituirea TVA.....	49
8.4 Percepția procedurilor	49
8.5 Sinteza analizei.....	51

9.	CERTIFICAREA DE CONFORMITATE	52
9.1	Cadrul de reglementare	52
9.2	Procedura de certificare: durata și costurile.....	52
9.3	Percepția procedurilor	53
9.4	Sinteza analizei	54
10.	CERTIFICAREA SANITĂ.....	55
10.1	Cadrul de reglementare	55
10.2	Procedura de certificare: durată și costuri	56
10.3	Percepția procedurii	57
10.4	Sinteza analizei	58
11.	INSPECȚII	59
11.1	Cadrul de reglementare	59
11.2	Procedura de control: numărul, durata și costul procedurii de control.....	59
11.3	Percepția inspecțiilor	61
11.4	Sinteza analizei	63
12.	IMPOZITE.....	65
12.1	Cadrul de reglementare	65
12.2	Administrarea impozitelor	65
12.3	Percepția impozitelor: dificultăți	67
12.4	Sinteza analizei	68
13.	REGLEMENTAREA PREȚURILOR.....	69
13.1	Cadrul de reglementare	69
13.2	Nivelul controlului în domeniul formării prețurilor	69
13.3	Sinteza analizei	70
14.	REGLEMENTAREA RELAȚIILOR DE MUNCĂ	71
14.1	Cadrul de reglementare	71
14.2	Disponibilitatea și dificultățile privind forța de muncă	71
14.3	Sinteza analizei	72
15.	EXECUTAREA CONTRACTELOR	73
16.	PROMOVAREA INTERESELOR PERSONALE ALE ANGAJAȚILOR PUBLICI	74
17.	SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR JUDICIARE	75
17.1	Cadrul de reglementare	75
17.2	Situația cu privire la conflicte și metodele folosite pentru soluționarea lor	75
17.3	Sinteza analizei	76
18.	CONFLICTELE CU AUTORITĂȚILE PUBLICE	77
19.	CONCLUZII	78
20.	DINAMICA INDICATORILOR CHEIE.....	82

LISTA FIGURI ȘI TABELE

Nr. figură	Denumirea figurii	Pagina
Figura 1.	Profilul pe domenii de activitate	12
Figura 2.	Profilul companiei după forma de organizare juridică	12
Figura 3.	Profilul companiei după tipul de proprietate	12
Figura 4.	Profilul companiei după numărul de angajați	13
Figura 5.	Ponderea timpului dedicat de către administrație pentru a comunica cu reprezentanții agențiilor de stat	14
Figura 6A.	Dificultățile din mediul de afaceri cauzate de organele de reglementare de stat	15
Figura 6B.	Percepția privind modificările produse în mediul de afaceri	16
Figura 7.	Incidența cazurilor de înregistrare sau modificare a documentelor de instituire a întreprinderii în ultimii 3 ani	18
Figura 8.	Obligativitatea de a restitui formularele facturilor fiscale în cazul modificării fondatorilor	20
Figura 9A.	Probleme privind procedura de înregistrare (scorul mediu)	21
Figura 9B.	Probleme percepute de agenții economici referitor la procedura de înregistrare	21
Figura 10.	Incidența agenților economici care utilizează spații construite, renovate sau fără careva modificări	24
Figura 11.	Perceperea schimbărilor în procedurile ce reglementează utilizarea spațiilor, comparativ cu anul precedent	26
Figura 12.	Incidența cazurilor de predare a lucrărilor de construcție fără a avea autorizațiile necesare pentru începerea (re)construcției	27
Figura 13A.	Probleme referitoare la obținerea autorizațiilor pentru construcții (scorul mediu)	27
Figura 13B.	Probleme referitoare la obținerea autorizațiilor pentru construcții (ponderea)	27
Figura 14.	Numărul de licențe deținute	32
Figura 15.	Schimbări în numărul de licențe	32
Figura 16.	Perceperea schimbărilor în activitățile și condițiile de licențiere, comparativ cu anul precedent	33
Figura 17A.	Probleme privind obținerea licenței (scorul mediu)	34
Figura 17B.	Dificultăți privind obținerea unei licențe (pondere)	34
Figura 18.	Autoritățile responsabile de emitere a autorizațiilor	37
Figura 19.	Perceperea schimbărilor ce vizează procesul și condițiile de obținere a autorizațiilor comparativ cu anul precedent	39
Figura 20.	Dificultăți privind obținerea autorizațiilor (scorul mediu)	39
Figura 21.	Numărul mediu de tranzacții de import, pe an	43
Figura 22.	Cazuri în care bunurile sunt blocate la vamă pînă la obținerea certificatului de conformitate	44
Figura 23.	Țările unde s-au efectuat importuri	44
Figura 24.	Disponibilitatea certificatelor de conformitate pentru bunurile importate	44
Figura 25.	Obținerea autorizației sanitare pentru bunurile importate	45
Figura 26.	Perceperea schimbărilor în procedurile și condițiile de import	45
Figura 27A.	Dificultățile privind procedura tranzacțiilor de import (scorul mediu)	46
Figura 27B.	Dificultățile privind procedura tranzacțiilor de import (pondere)	46
Figura 28.	Țările unde s-au efectuat exporturi	48
Figura 29.	Depunerea documentelor pentru a solicita restituirea TVA	49
Figura 30.	Utilizarea TVA pentru a achita alte taxe	49
Figura 31.	Motivele pentru care întreprinderile n-au solicitat restituirea TVA	49
Figura 32.	Perceperea dificultăților privind procedurile și condițiile de export, comparativ cu anul precedent	49
Figura 33A.	Dificultățile privind procedura tranzacțiilor de export (scorul mediu)	50
Figura 33B.	Dificultățile privind procedura tranzacțiilor de export (pondere)	50
Figura 34.	Necesitatea de a certifica mărfurile produse	52
Figura 35.	Percepția schimbărilor în procedurile și condițiile de certificare, comparativ cu anul precedent	53
Figura 36A.	Problemele întâlnite în procesul de certificare (scorul mediu)	53
Figura 36B.	Problemele întâlnite în procesul de certificare (pondere)	54
Figura 37.	Percepția schimbărilor în procesul de obținere a autorizației sanitare, comparativ cu anul precedent	57
Figura 38A.	Problemele întâlnite în procesul de obținere a autorizațiilor sanitare (scorul mediu)	57
Figura 38B.	Problemele întâlnite în procesul de obținere a autorizațiilor sanitare (pondere)	58
Figura 39.	Evoluția numărului de inspecții, comparativ cu anul precedent	60
Figura 40.	Cheltuieli medii suportate în urma inspecțiilor pe parcursul ultimului an, \$	61

Figura 41.	Unitatea Dvs. de transport, a fost oprită vreodată fără un motiv întemeiat, pentru a verifica actele sau mărfurile transportate?	61
Figura 42.	Opinia cu privire la tratamentul echitabil și aplicarea selectivă a legii	61
Figura 43A.	Principalele motive pentru care întreprinderile sânt inspectate (scorul mediu)	62
Figura 43B.	Motivele principale pentru inspecții (pondere)	63
Figura 44.	Percepția schimbărilor privind procedurile și condițiile ce vizează inspecțiile, comparativ cu anul precedent	63
Figura 45.	Resursele necesare pentru a asigura achitarea la impozitelor	66
Figura 46.	Transparența în procedura de plată a impozitelor	66
Figura 47.	Timpul alocat pentru depunerea declarației pe impozit, ore (media)	67
Figura 48.	Evaluarea dificultăților întâlnite în declararea impozitelor (scorul mediu)	67
Figura 49.	Probleme întâlnite în sistemul de impozitare (scorul mediu)	68
Figura 50.	Percepția privind schimbările din sistemul de impozitare	68
Figura 51.	Ponderele agenților economici supuși reglementării prețurilor	69
Figura 52.	Metodele de intervenție a statului în formarea prețurilor	69
Figura 53.	Evaluarea disponibilității forței de muncă	71
Figura 54.	Evoluția implicării funcționarilor publici	74
Figura 55.	Inițiatorii implicării	74
Figura 56.	Schimbările produse în ultimul an cu privire la gradul de implicare	74
Figura 57.	Ponderele conflictelor cu partenerii de afaceri, clienți și organe de stat (dinamică)	75
Figura 58.	Metodele de soluționare a conflictelor	75
Figura 59.	Motivele pentru care nu se apelează în instanțele judecătorești (scorul mediu)	76
Figura 60.	Gradul de satisfacție al agenților economici care au apelat în instanțele judecătorești	76
Figura 61.	Incidența reclamațiilor depuse în ultimii cinci ani	77
Figura 62.	Frecvența conflictelor	77
Figura 63.	Impactul conflictelor cu organele de stat	77

Nr. tabel	Denumirea tabelului	Pagina
Tabelul 1.	Durata medie și costurile pentru procedurile de înregistrare	18
Tabelul 2.	Durata procedurii de înregistrare, după organele de stat	19
Tabelul 3.	Plățile oficiale și neoficiale privind înregistrarea companiei	19
Tabelul 4.	Plățile oficiale și neoficiale privind modificarea documentelor întreprinderii	20
Tabelul 5.	Cheltuielile pentru procedurile de înregistrare, \$	22
Tabelul 6.	Evaluarea dificultăților privind procedura de înregistrare, scorul mediu	22
Tabelul 7.	Costuri privind începerea și darea în exploatare a lucrărilor de renovare	25
Tabelul 8.	Durata și costurile pentru inițierea lucrărilor de construcție	28
Tabelul 9.	Durata și pentru inițierea lucrărilor de construcție 2007-2014 (zile)	28
Tabelul 10.	Durata și costurile pentru darea în exploatare a obiectului după finalizarea lucrărilor de construcție	29
Tabelul 11.	Costurile pentru obținerea unei licențe, \$	33
Tabelul 12.	Prezentare succintă a procedurii de licențiere	35
Tabelul 13.	Costurile pentru obținerea unei autorizații, \$	38
Tabelul 14.	Prezentare succintă a procedurii de obținere a autorizației	40
Tabelul 15.	Prezentare succintă a procedurii de obținere a certificatului de conformitate pentru echipament	41
Tabelul 16.	Costurile și timpul aferent unei proceduri vamale de import, \$	45
Tabelul 17.	Durata și costurile pentru procedurile vamale	48
Tabelul 18.	Evoluția procedurilor și reglementărilor pentru procedurile de import export	51
Tabelul 19.	Costurile aferente procedurii de certificare a bunurilor produse, \$	53
Tabelul 20.	Evoluția procedurilor de certificare a produselor	54
Tabelul 21.	Costurile pentru a obține o autorizație sanitară, \$	56
Tabelul 22.	Evoluția procedurilor de obținere a autorizației sanitare	58
Tabelul 23.	Numărul și durata medie a inspecțiilor	60
Tabelul 24.	Evoluția inspecțiilor	64
Tabelul 25.	Compararea sistemului de administrare a impozitelor	68
Tabelul 26.	Reglementarea prețurilor în Republica Moldova	70
Tabelul 27.	Evaluarea principalelor probleme referitoare la reglementarea relațiilor de muncă	72
Tabelul 28.	Monitorizarea executării contractelor	73

SUMAR EXECUTIV

Sondajul Cost of Doing Business este un instrument de monitorizare a eforturilor Guvernului Republicii Moldova în domeniul dezvoltării sectorului privat. Studiul este realizat anual din 2002 și este susținut financiar de către Grupul Băncii Mondiale.

Sondajul din 2014 a fost realizat de către institutul independent de cercetare Centrul de Analize și Investigații Sociologice, Politologice și Psihologice CIVIS.

Obiectivul principal al studiului este de a monitoriza starea și dinamica mediului de afaceri și să evalueze impactul politicilor de stat, cerințelor și aranjamentelor instituționale asupra agenților economici care activează în Republica Moldova.

Studiul este realizat în baza unui sondaj național reprezentativ care acoperă toate raioanele țării (atât din mediul rural, cât și din mediul urban), cu excepția regiunii transnistrene. Grupul țintă îl reprezintă entitățile economice, cu excepția întreprinderilor agricole (gospodării țărănești, gospodării colective), instituțiilor financiare (bănci, companii de investiții) și a întreprinderilor individuale. Persoanele chestionate au reprezentat managementul de nivel superior (proprietari, directori, directori executivi, manageri și contabili în cazul întrebărilor relevante). În total au fost chestionate 607 întreprinderi, selectate în baza unei scheme de eșantionare probabiliste. Eroarea maximă de eșantionare este de $\pm 4.0\%$. Perioada de colectare a datelor a fost 6 octombrie – 16 decembrie 2014. Rata generală de participare la sondaj a fost de 51%.

Instrumentul de cercetare (chestionarul) este similar cu cel din valurile precedente. Acesta a inclus 18 subiecte de interes, prin intermediul cărora este evaluată interacțiunea agenților economici cu autoritățile publice, după cum urmează: *Situația generală; Procedura de înregistrare; Construcții; Licențierea; Obținerea autorizației; Echipament; Reglementarea importurilor; Reglementarea exporturilor; Certificat de conformitate; Autorizații sanitare; Inspecții; Impozite; Reglementarea prețurilor; Reglementarea relațiilor de muncă; Executarea contractelor; Promovarea intereselor personale ale angajaților publici; Soluționarea conflictelor judiciare și Conflicte cu autoritățile publice.*

Studiul din 2014 evidențiază o serie de îmbunătățiri, dar și anumite carențe.

Procedura de înregistrare: Timpul alocat pentru înregistrarea unei companii sau a face anumite modificări în documentele de înregistrare a crescut, în special pentru înregistrarea modificărilor în actele de constituire (cu 37%). Pe de altă parte, au scăzut în mod semnificativ costurile pentru procedura de înregistrare a unei întreprinderi (cu 36%), dar au crescut costurile de operare a modificărilor în documente (cu 61%).

Construcții: În general, timp necesar pentru a începe activitățile de construcții a crescut cu 6% pentru spațiile noi și a scăzut cu 23% pentru activitățile de renovare. Timpul alocat corelează cu plățile neoficiale – mai puține zile dedicate pentru a obține permisul semnifică mai mulți bani pentru plăți neoficiale.

Licențierea: Timpul necesar pentru obținerea licenței a scăzut cu 22% în decursul ultimului an, înregistrând cea mai mică valoare din ultimii 9 ani. Pe de altă parte, au crescut cu 36% costurile aferente procedurii de licențiere. Barierele principale continuă să fie durata procedurii și costurile înalte.

Obținerea autorizației: Timpul necesar pentru obținerea autorizației a scăzut cu 2 zile (13%). Companiile se confruntă cu aceleași dificultăți: birocrația și procedura îndelungată și costisitoare.

Echipament: Costurile pentru obținerea certificatului de conformitate au înregistrat cele mai înalte valori din 2006, cu o creștere de peste 200%. Totodată, a crescut incidența companiilor care dispun de certificatul de conformitate atașat la echipamentul procurat.

Reglementarea importurilor: Numărul mediu de tranzacții de import în 2014 a crescut de la 9.6 la 18.7 tranzacții. Cele mai multe companii (73%) importă mărfurile din țările UE. Durata medie a procedurii de vămuire pare să indice o tendință descrescătoare în ultimii trei ani, dar costurile procedurii sunt semnificativ mai mari în 2014.

Preocupările cele mai importante sunt legate de taxele înalte pentru procedura de vămuire, condiții inechitabile pentru importatori și corupția.

Reglementarea exporturilor: Numărul companiilor care operează cu exporturi a scăzut semnificativ în decursul ultimului an, de la 12% la 5%. 24 operațiuni de export per companie au fost înregistrate în 2014. N9 din 10 companii exportă produse și servicii pe piața Uniunii Europene. Timpul dedicat pentru procedura de vămuire rămâne neschimbat, dar au crescut cu 40% costurile pentru această procedură.

Certificat de conformitate: Timpul necesar pentru obținerea certificatului a crescut ușor pentru loturi individuale, dar a scăzut în mod semnificativ pentru produsele fabricate în masă. Pe de altă parte, au crescut semnificativ (mai mult de 30%) costurile raportate pentru obținerea certificatului de conformitate.

Autorizații sanitare: Atât timpul, cât și costul pentru obținerea autorizației sanitare au crescut semnificativ: timpul alocat a crescut cu 73% și costurile cu 44%. Preocupările cele mai importante sunt legate de durata procedurii, costurile mari și cerințele exagerate.

Inspecții: Numărul inspecțiilor a crescut cu 42% în 2014 (de la 3.6 la 6.5, în medie, pe an). Aproape fiecare a patra companie raportat vizite din partea a șase și mai multe diferite agenții de control de stat. Pe de altă parte, durata totală cumulată de inspecții nu s-a schimbat. În medie, un agent economic plătește pe an 152 USD sub formă de sancțiuni și o sumă suplimentară de 22 USD plățile neoficiale, care reprezintă 14% din valoarea sancțiunilor (dar această valoare se consideră a fi subestimată). În medie, o companie inspectată a dedicat aproximativ 20 de zile pe an pentru toate inspecțiile din acel an (o creștere de aproximativ 3 zile pe parcursul ultimului an).

Impozite: Numărul mediu de impozite a crescut cu 7%, iar personalul responsabil a dedicat, în medie, cu 50% mai mult timp pentru rapoarte contabile. Incidența companiilor cu propriul lor contabil cu zi de muncă deplină a crescut cu 9% față de anul precedent, atingând nivelul de 73%.

Reglementarea prețurilor: Pe parcursul anului trecut, a fost înregistrată o scădere a numărului de companii supuse politicii de reglementare a prețurilor (de la 24% la 17%), în timp ce volumul vânzărilor/produselor supuse reglementării a crescut semnificativ la nivelul de 60%.

Reglementarea relațiilor de muncă: Aproape fiecare a cincea întreprindere se confruntă cu problema insuficienței forței de muncă. Aceasta este o problemă gravă în special pentru companiile din sectorul industrial, construcții, precum și din domeniul transport și comunicare.

Executarea contractelor: Incidența companiilor ce au raportat imixtiunea autorităților publice în procesul de executare a contractelor a scăzut de la 6% la 4%.

Promovarea intereselor personale ale angajaților publici: 1/5 din companii au raportat o creștere a incidenței implicării angajaților publici în promovarea intereselor personale. În marea majoritate a cazurilor inițiativa respectivă vine din partea autorităților publice.

Soluționarea conflictelor judiciare: Incidența companiilor care au raportat conflicte judiciare a scăzut de două ori față de perioada anterioară. A crescut cota celor care au aplicat la sistemul judiciar (de la 49% la 69%) pentru soluționarea conflictelor. Totodată, ponderea companiilor nesatisfăcute de procedurile judiciare a crescut în aceeași perioadă.

Conflicte cu autoritățile publice: Aproape fiecare a zecea companie raportează cel puțin un conflict cu autoritățile publice în ultimii cinci ani. Dintre acestea, fiecare a doua companie a avut experiența unui impact economic grav, în principal pierderi evaluate cu suma de până la 500 de mii de dolari.

Situație generală: permisele pentru darea în exploatare a construcțiilor și competiția neloială reprezintă constrângerile principale în procesul de interacțiune cu autoritățile publice. În general percepția mediului de afaceri s-a înrăutățit semnificativ în decursul anului 2014 (de la 34% la 46%), dar acest lucru este determinat în mare parte de situația generală economică și politică din țară, dar și de condițiile critice pe piețele regionale.

STRATEGIA CERCETĂRII

Introducere

O provocare importantă cu care se confruntă Guvernul Republicii Moldova este necesitatea de a promova creșterea economică și crearea de locuri de muncă pe baza activității robuste a sectorului privat și consolidării investițiilor. În acest sens, un mediu de afaceri îmbunătățit este esențial pentru stimularea creșterii sustenabile a sectorului privat. Deficiențe de reglementare și instituționale semnificative din mediul de afaceri au fost identificate în cadrul studiului Evaluarea climatului investițional (2004) drept obstacolele majore în dezvoltarea și performanța sectorului privat, acestea afectând negativ și nivelul de încredere din partea investitorilor. Existența unor reglementări birocratice subminează competitivitatea întreprinderilor private din Republica Moldova și diminuează investițiile prin creșterea costurilor de a face afaceri, și în cele din urmă oferă un teren fertil pentru corupție, favoritism și economie informală.

De-a lungul ultimilor ani, Guvernul Republicii Moldova a adoptat o serie de reforme politice importante pentru a promova creșterea economică și reducerea sărăciei. Cu toate acestea, dat fiind faptul că această performanță s-a bazat preponderent pe o combinație de redresare economică de la colapsul anilor 1990 și fluxul de remitențe, ea nu poate fi consolidată fără o creștere a competitivității și a productivității în sectorul real. În acest scop, guvernul a simplificat procesul de înregistrare a întreprinderilor și de acordare a licențelor, a adoptat o nouă lege cu privire la investiții, oferind tratament egal pentru investitorii străini, precum și Legea cu privire la revizuirea și optimizarea cadrului de reglementare pentru mediul de afaceri (Legea ghilotinei), în baza căreia a fost creată Comisia de Stat pentru Reglementarea activităților economice și a început punerea în aplicare a reformei regulatorii.

Guvernul a conștientizat că o măsură importantă pentru atragerea de noi investitori de a intra pe piața internă este îmbunătățirea practicilor de reglementare și administrative care afectează mediul de afaceri. Pentru a răspunde acestor preocupări, în 2004 Guvernul a intensificat reforma mediului de afaceri prin adoptarea "Concepției reformei de reglementare". Acest proces a culminat cu adoptarea unei legi a reformei regulatorii privind revizuirea și optimizarea legilor - Legea cu privire la principiile de bază și de reglementare a activității de întreprinzător, care susține principiile fundamentale ale relațiilor dintre sectorul de stat și privat și a adoptat Metodologia privind evaluarea impactului de reglementare și monitorizare a eficienței actului legislativ de reglementare.

În continuare, Guvernul în 2013 a adoptat o nouă Strategie a reformei de reglementare și Foaia de parcurs pentru reducerea sarcinii administrative, care stipulează activități concrete de consolidare a eforturilor în reducerea birocrăției.

În cadrul proiectului Reforma Climatului Investițional implementat de Corporația Internațională Financiară, au fost inițiate și puse în aplicație o serie de reforme importante, precum reforma inspecției, reforma privind insolvența, reforma permiselor de construcție.

Cu toate acestea, riscurile și costurile de a face afaceri rămân ridicate. Sarcinile administrative, intervențiile din partea statului și calitatea guvernării publice continuă să fie obstacolele principale în calea dezvoltării sectorului privat. Unele legi sunt incompatibile cu principiile pieței și realitățile de afaceri, iar punerea lor în aplicare poate fi imprevizibilă și monitorizată în mod necorespunzător. Mai mult decât atât, multitudinea de legi, regulamente și proceduri pe care agenții economici trebuie să le urmeze sunt duplicitate, contradictorii și neclare, ceea ce catalizează fenomenul corupției.

O serie de donatori, inclusiv Grupul Băncii Mondiale, sprijină Republica Moldova în domeniul dezvoltării sectorului privat. În acest context, dar și în scopul monitorizării a) tendințelor din mediul de afaceri, b) a costurilor aferente conformării reglementărilor în Republica Moldova, c) dar și pentru a oferi date pentru analiza comparativă a tendințelor la nivel internațional, sondajul "Cost of Doing Business" este realizat anual din 2002.

Scopul și obiectivele

Obiectivul principal al studiului este de a monitoriza starea și dinamica mediului de afaceri și să evalueze impactul politicilor de stat, cerințelor și aranjamentelor instituționale asupra agenților economici care activează în Republica Moldova.

Obiective specifice:

- De a oferi instituțiilor guvernamentale, societății civile și organizațiilor internaționale date cantitative credibile privind costurile suportate de agenții economici din Moldova atunci când se conformează reglementărilor naționale și locale;
- De a oferi posibilitate instituțiilor guvernamentale să realizeze analize de politici de înaltă calitate și să pună în aplicare deciziile care vizează îmbunătățirea mediului de afaceri și a climatului investițional în Republica Moldova;
- De a oferi posibilitate societății civile să facă recomandări politice de înaltă calitate, dar și să monitorizeze implementarea și impactul acestora;
- De a oferi un instrument de monitorizare a dinamicii costurilor de a face afaceri, dar și pentru a măsura impactul pe care politicile specifice ale Guvernului Republicii Moldova îl au asupra diminuării corupției și reducerii barierelor administrative;
- De a oferi date pentru analiza comparativă pe țări privind calitatea mediului de afaceri.

Metodologia și eșantionarea

Cercetare cantitativă – sondaj național reprezentativ.

Acoperire geografică: sondajul a fost realizat în localitățile rurale și urbane din toate raioanele țării, exclusiv regiunea transnistreană.

Grup țintă: agenții economici, excepție întreprinderile din sectorul agricol (gospodăriile țărănești, întreprinderile colective), instituțiile financiare (bănci, companii de investiții) și întreprinderile individuale.

Respondent țintă: conducerea la nivel înalt. În majoritatea cazurilor au fost intervievate persoanele cu funcție de director, director adjunct sau proprietarul companiei. În unele cazuri contabilul șef și alți manageri au fost chestionați.

Tehnica de cercetare: interviu față în față la locul de muncă al respondentului, în baza unui chestionar structurat. Intervievatorii au fost din rețeaua de operatori a Centrului CIVIS.

Mărime eșantion: 607 întreprinderi.

Caracteristicile eșantionului:

- stratificat – 2 criterii de stratificare au fost utilizate:
  - regiune – “X” regiuni, similare fostelor unități teritoriale administrative *județe*;
  - tipul localității – sate, orașe și municipii;
- volumul stratului – volumele straturilor rezultate în urma procesului de stratificare pe regiune și tipul localității au inclus numărul întreprinderilor, conform datelor Biroului Național de Statistică; *Doar întreprinderile eligibile au fost luate în calcularea volumului straturilor.*
- probabilistic – localitățile și întreprinderile au fost selectate în baza unei scheme probabiliste, fiecare localitate și întreprindere având probabilitatea de a fi inclusă în eșantion mai mare decât valoarea zero;
- cu etape multiple – pentru optimizarea costurilor sondajului a fost folosită schema de eșantionare multistadială:
  - *unitate primară de eșantionare (UPE) (localitate)* – localitățile din fiecare strat inclus în eșantion au fost selectate aleatoriu în baza principiului probabilității proporționale la mărimea localității.
  - *unitate secundară de eșantionare (USE – întreprinderea)* – întreprinderile din cadrul localităților incluse în eșantion au fost selectate aleatoriu în baza procedurii selecției simple aleatorii.

Cadrul de eșantionare: lista tuturor localităților la prima etapă de eșantionare și lista tuturor întreprinderilor în cadrul fiecărei UPE.

Perioada de colectare a datelor: 6 octombrie – 12 decembrie 2014.

Metoda de colectare a datelor: combinarea metodei CAPI și PAPI.

Instrumentul de cercetare: chestionar scris structurat. A fost utilizată versiunea chestionarului din valurile precedente, fiind pretestată și îmbunătățită. Limba de intervievare a fost româna și rusa. Durata medie a unui interviu a fost de 41 min.

Reprezentativitatea eșantionului: eșantionul este reprezentativ pentru grupul țintă cu eroarea maximă de eșantionare de $\pm 4\%$.

Deși rezultatele generale sunt reprezentative pentru colectivitatea studiată, atenționăm asupra faptului că interpretarea/extrapolarea răspunsurilor în cazul analizei după profilul companiilor (mediul de activitate, mărimea companiei, sectorul de activitate și structura de proprietate) trebuie făcută cu atenție, deoarece mărimea finală a categoriilor este foarte mică. Acest lucru este determinat fie de dezagregarea îngustă a întreprinderilor, cum ar fi după sectorul de activitate, fie de numărul mic al unui sau altui tip de întreprindere.

Pentru a ilustra situația prezentăm mai jos tabelul cu numărul și ponderea categoriilor după profilul întreprinderilor:

		Număr	Procent
Regiune	Nord	57	9
	Centru	69	11
	Sud	41	7
	Chișinău	440	73
Reședință	Urban	531	88
	Rural	75	12
Mărime	Micro	490	81
	Mică	94	15
	Medie	19	3
	Mare	5	1
Forma juridică de organizare	Societate cu răspundere limitată	544	89
	Societate pe acțiuni	29	5
	Întreprindere de stat / publică	24	4
	Alta	11	2
Forma de proprietate	Privată, fără capital străin	596	98
	Capital străin sau mixt	11	2
Activitatea principală	Industria alimentară	19	3
	Alt tip de industrie	46	8
	Construcții	44	7
	Comerț	223	37
	Hotele, restaurante și turism	25	4
	Transportat și comunicare	51	8
	Cercetare și dezvoltare / Educație și sănătate	63	11
	Altceva	135	22

În acest caz analiza corelată ne permite să evidențiem doar niște tendințe generale în comportamentul companiilor în dependență de o caracteristică sau alta.

Rata medie de schimb utilizată: Pentru toate întrebările care solicită informații despre costuri, datele au fost colectate în lei. Raportul reflectă costurile actuale în USD. Cursul mediu de schimb utilizat pentru perioada de raportare a fost 12,55 lei pentru 1 USD.

Rata de răspuns și de refuz: Rata generală de participare la studiu a fost de 51%. Rata de refuz de a participa la sondaj a fost înregistrată la nivelul de 26% (luând în considerare doar acele companii unde a fost contactat un potențial respondent).

Validitatea datelor

În lucrul pe teren au fost implicați doar operatorii instruiți. Operatorii au primit liste cu denumirea concretă a întreprinderilor ce urmau să fie chestionate. La lista de bază a întreprinderilor operatorii au primit și o listă de rezervă care urmau să fie contactate în cazul imposibilității de a contacta întreprinderea din lista de bază sau a refuzului de a participa la sondaj.

Administrația CIVIS a verificat chestionarele și corectitudinea respectării metodologiei, în corespundere cu următoarea procedură:

- verificarea respectării metodologiei de selecție a întreprinderilor – de fiecare dată când operatorul apela la lista de rezervă era obligat să comunice/noteze motivul nechestionării întreprinderii din lista de bază sau altei întreprinderi din lista de rezervă.
- verificarea tuturor chestionarelor (100%) la sediul CIVIS în vederea asigurării acurateței completării acestora – în cazul când erau găsite omisiuni de răspunsuri supervisorul lucrului pe teren a contactat prin telefon reprezentantul întreprinderii și a completat informația omisă;
- verificarea (prin telefon) a 100% din întreprinderi reprezentanții cărora au oferit telefon de contact.

Dificultățile întâmpinate / lecțiile învățate

Principala dificultate cu care s-a confruntat echipa de cercetare a constat în faptul că informația oferită de sursele oficiale cu privire la întreprinderi a inclus denumirea întreprinderii, adresa juridică și telefonul (dacă există), însă nu și adresa de facto a întreprinderilor.

Lucrul pe teren a demonstrat că în majoritatea cazurilor adresa juridică și telefonul nu corespunde cu adresa/telefonul de contact de facto al întreprinderilor și din aceste motive a fost nevoie de o perioadă mai mare de timp pentru identificarea întreprinderilor, fiind utilizate toate resursele web disponibile.

Alte dificultăți și bariere întâmpinate cu privire la informații de contact sunt după cum urmează:

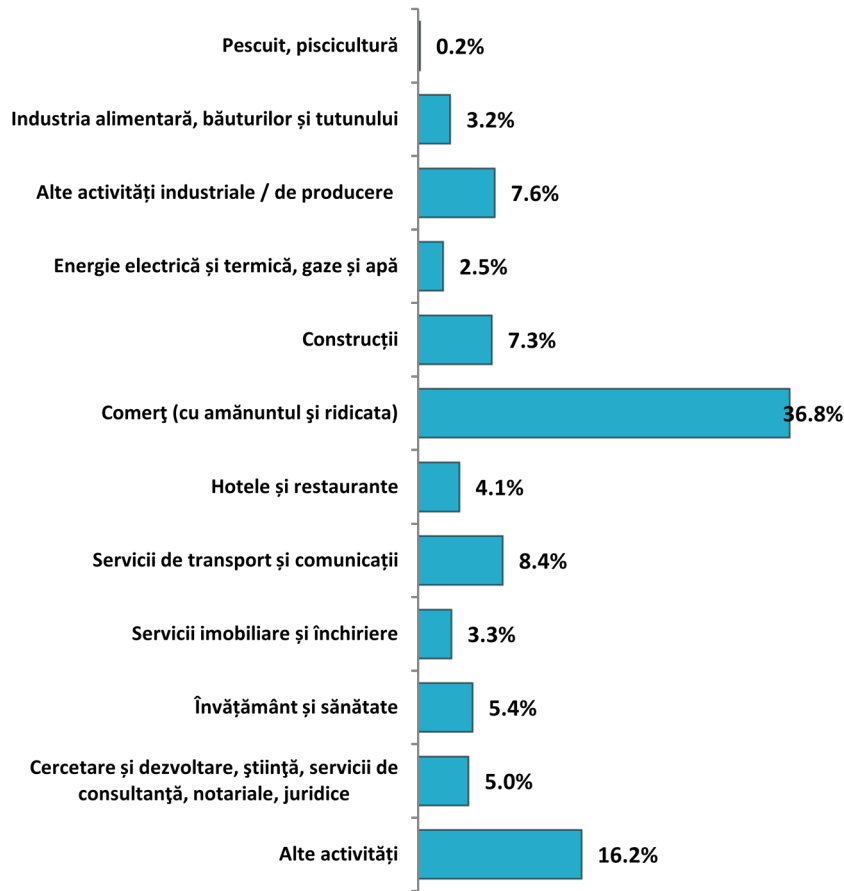
- telefonul nu corespunde cu adresa
- adresa juridică este un apartament, locatarii căruia nu cunosc nimic despre întreprinderea înregistrată în apartamentul respectiv, iar în bazele de date ale Moldtelecom și alte baze de date private întreprinderea respectivă nu figurează
- întreprinderea după acte funcționează, dar de facto nu funcționează (au fost întâlnite cazuri când întreprinderea nu funcționa deja de vreo 3-5 ani)

O altă problemă este legată de datele privind mărimea întreprinderilor. În unele cazuri, datele oficiale despre mărimea întreprinderii nu se potrivesc cu răspunsul dat de către respondent. În acest sens, eșantionul rezultat a fost ponderat pentru a reflecta statisticile oficiale privind mărimea întreprinderilor.

Campania electorală parlamentară din 30 noiembrie 2014 a influențat, de asemenea, procesul de colectare a datelor, prin creșterea ratei de refuz din partea respondenților, inclusiv refuzul de a furniza informații cu privire la costurile neoficiale. Acest lucru ar putea fi determinat și de lipsa de încredere în interviuatori și frica de a nu fi raportați la Centrul National Anticorupție. Prin urmare, incidența reală și sumele de plată neoficiale reflectate în acest studiu ar trebui să fie tratată ca valori minime.

PROFILUL EȘANTIONULUI

Figura 1. Profilul pe domenii de activitate

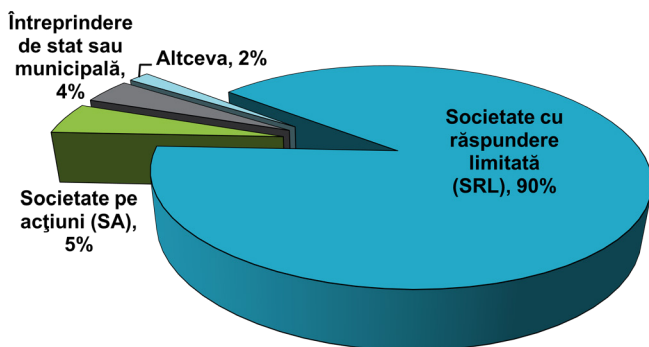

Majoritatea întreprinderilor activează în domeniul comerțului (37%) și cel al serviciilor (hotele și restaurante; transport și comunicații; servicii imobiliare; cercetare și dezvoltare; servicii juridice etc.) – 41% (Figura 1).

Eșantion: 607 respondenți

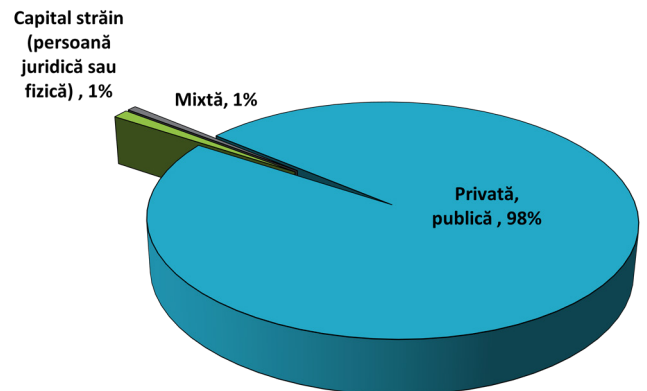
Marea majoritate a întreprinderilor chestionate au forma de organizare juridică *societate cu răspundere limitată* (90%) și forma de proprietate domestică (privată sau publică) – Figura 2 și 3.

Figura 2. Profilul companiei după forma de organizare juridică

Eșantion: 607 respondenți

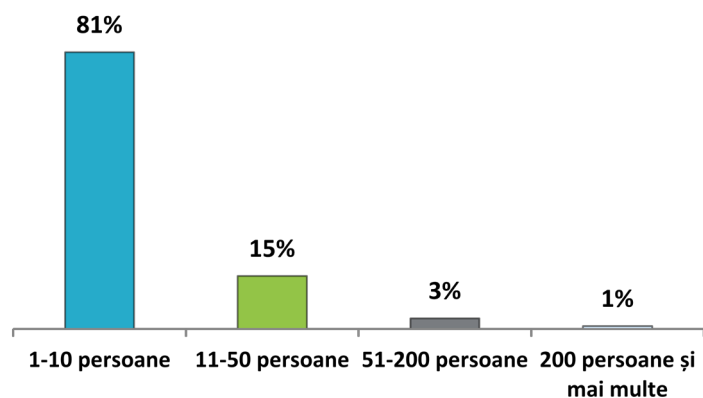
Figura 3. Profilul companiei după tipul de proprietate

Eșantion: 607 respondenți

Majoritatea companiilor sunt micro-întreprinderi cu numărul maxim de 10 angajați – Figura 4.

Figure 4. Profilul companiei după numărul de angajați

Eșantion: 607 respondenți

Întreprinderile ce activează în mediul rural reprezintă 12% din eșantion.

În funcție de regiune, ponderea cea mai mare a întreprinderilor chestionate este înregistrată în Chișinău (73%), urmat de regiunea Centru cu 11%, regiunea Nord (9%) și regiunea Sud (7%).

1. SITUAȚIA GENERALĂ

1.1 Cadru de reglementare – considerații generale

La 1 ianuarie 2008 a intrat în vigoare Legea nr. 235 din data de 20.07.2006 privind principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător (Ghilotina II).

Legea sus menționată stabilește o serie de principii importante cu scopul de a reduce povara de gestionare a antreprenoriatului:

- aprobarea tacită pentru înregistrarea și operarea activității economice – în cazul în care autoritatea administrației publice și/sau altă instituție abilitată prin lege cu funcții de reglementare și de control nu răspunde solicitantului în termenul prevăzut de lege pentru emiterea sau reînnoirea licenței/autorizației;
- controlul asupra mediului de afaceri, cu excepția controlului financiar și fiscal, are doar caracter consultativ și poate avea loc doar în cazurile prevăzute de lege;
- costurile serviciilor și documentele emise de autoritățile guvernamentale și alte instituții de reglementare sau de supraveghere sunt stabilite prin legi speciale;
- condițiile tehnice și de sănătate, standardele și alte documente sunt obligatorii în cazul în care acest lucru este prevăzut de legislație;
- reglementarea suspiciunilor organelor de drept în favoarea întreprinzătorului.

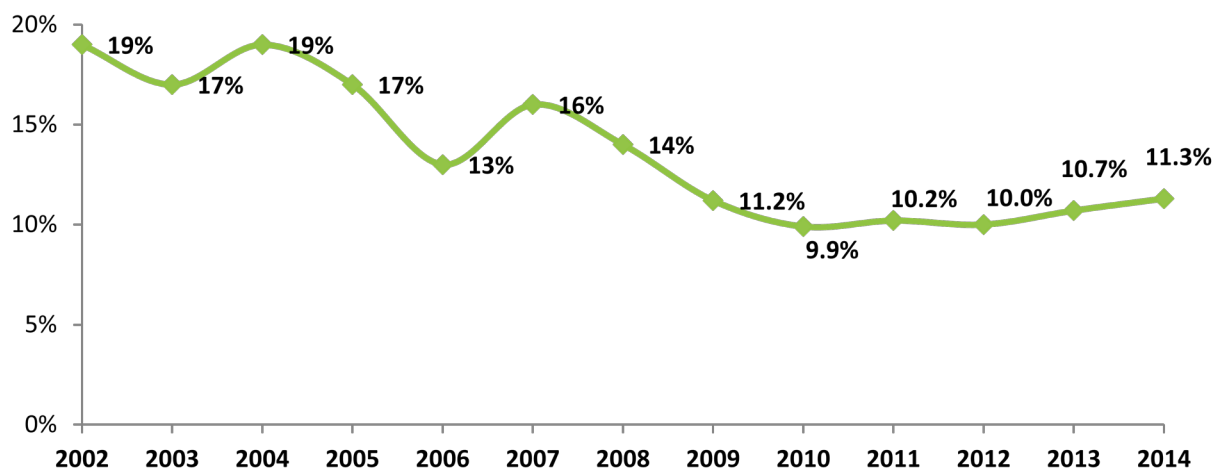
În scopul de a modifica și completa cadrul de reglementare în conformitate cu Legea nr. 235, Parlamentul a elaborat și aprobat Legea nr. 280-XVI din 14.12.2007 și Legea nr. 281-XVI din 14.12.2007.

Legea nr. 160 din 22 iunie 2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător și Legea nr. 162 din 22 iulie 2011 privind modificarea și completarea unor acte legislative stabilesc Nomenclatorul de documente permissive, precum și sancțiunile împotriva persoanelor aflate în poziții-cheie pentru tergiversarea eliberării permiselor sau solicitarea documentelor care nu sunt prevăzute în Nomenclator (Ghilotina II +).

1.2 Indicatorul general de timp

Durata medie, alocată de conducerea întreprinderilor (director, directori adjuncți, contabil-șef), pentru a comunica cu reprezentanții organelor de stat, a scăzut în ultimii 10 ani (de la 19% în 2002 la 11.3% în 2014).

Figura 5. Ponderea timpului dedicat de către administrație pentru a comunica cu reprezentanții agențiilor de stat

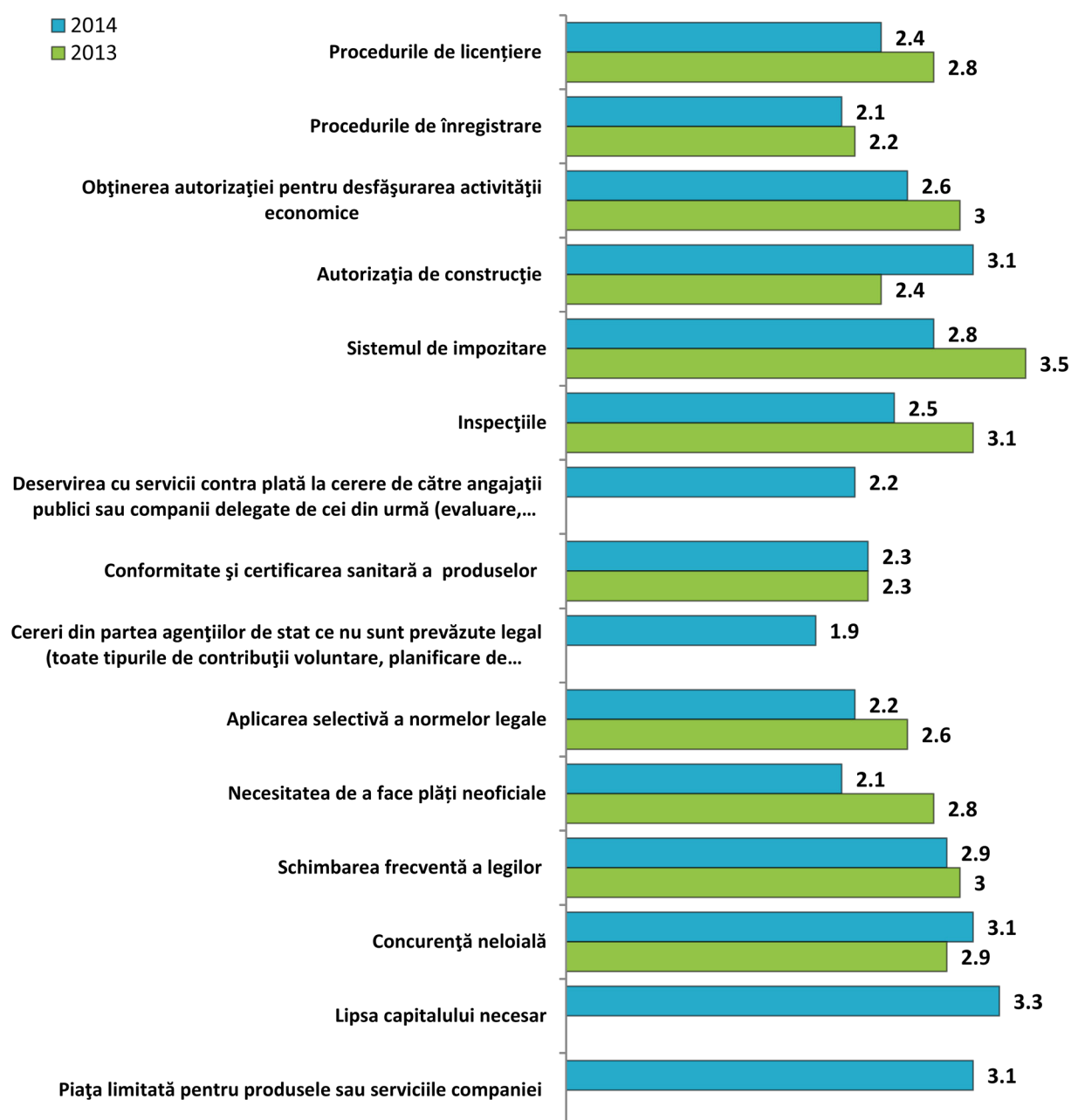

Totuși, în ultimii cinci ani ponderea timpului alocat este în creștere – Figura 5. Întreprinderile din mediul rural utilizează în mediu cu 70% mai mult timp comparativ cu agenții economici din regiunile urbane.

1.3 Evaluarea generală a diferitor aspecte ale mediului de afaceri

În ceea ce privește dificultățile întâmpinate de companii, în general, situația s-a îmbunătățit ușor, în 2014 comparativ cu 2013 - Figura 6A. Totuși, agenții economici se confruntă cu un nivel mai ridicat de dificultăți cu privire la permisele de utilizare a construcțiilor și concurența neloială. Resursele financiare insuficiente și piață limitată, sânt noile bariere specificate în sondajul din 2014, care de asemenea, creează dificultăți semnificative în activitatea economică.

Figura 6A. Dificultățile din mediul de afaceri cauzate de organele de reglementare de stat

Eșantion: 607 respondenți

Crostabularea datelor indică o rată mai înaltă (deci, în consecință și dificultăți mai mari) pentru întreprinderile din mediul urban (în comparație cu cele din sectorul rural) și pentru companiile locale (comparativ cu cele străine). Totuși, nu există un decalaj semnificativ în funcție de dimensiunea companiei.

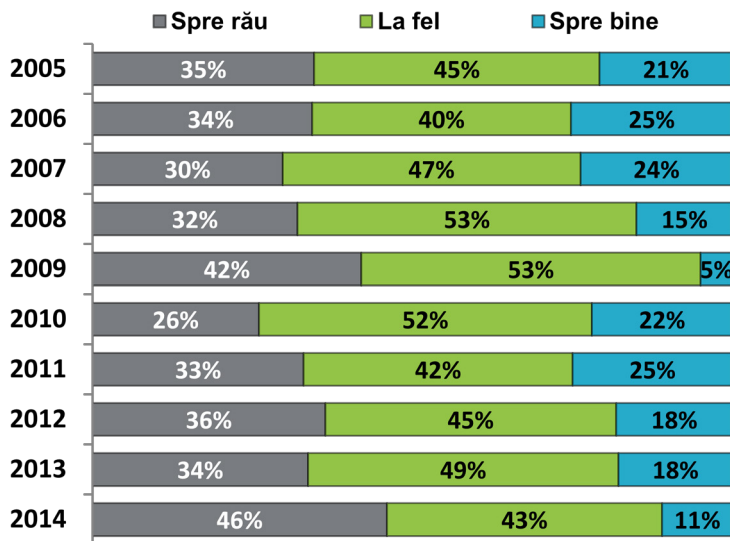

În general, fiecare al doilea agent economic (44%) a menționat efectuarea unor plăți neoficiale către anumite instituții publice. Aceste plăți neoficiale au fost acordate, preponderent de întreprinderile din mediul urban, în special din municipiul Chișinău și sânt direct proporționale cu dimensiunea companiei, adică cu cât este mai mare întreprinderea cu atât este mai ridicată incidența acestor plăți. Companiile care activează în sectorul industrial, construcții, comerț și în sfera hotelieră/restaurante indică o frecvență mai sporită de achitare a acestor plăți neoficiale.

1.4 Percepția generală privind modificările produse în mediul de afaceri

Aproximativ fiecare al doilea respondent consideră că situația din mediul de afaceri s-a înrăutățit pe parcursul ultimului an. Rata respondenților care au această percepție a crescut semnificativ comparativ cu anul 2013 (Figura 6B).

Figura 6B. Percepția privind modificările produse în mediul de afaceri

Eșantion: 607 respondenți

afaceri din Moldova este preponderent cauzat de situația economică și politică din țară, precum și de condițiile critice de pe piețele regionale.

Întreprinderile care activează în sectorul urban (47% versus 37%), precum și întreprinderile micro (48%) și cele mici (40%) indică o percepție negativă cu privire la mediul de afaceri.

Situația din mediul de afaceri s-a înrăutățit în special pentru companiile care operează în sfera comerțului (59%) și în domeniul cercetării, dezvoltării, științei, sectorul juridic, notarial și consultanță (54%).

Situația s-a înrăutățit, deși, rezultate indică o îmbunătățire, în ultimul an, cu privire la unele dificultăți din diferite domenii, cauzate de mediul de reglementare din Moldova. Totuși gradul scăzut de satisfacție a agenților economici față de mediul de

2. PROCEDURA DE ÎNREGISTRARE

2.1 Cadrul legislativ

Camera Înregistrării de Stat are autoritatea de a efectua înregistrări ale companiilor noi (start-up-uri) și de a opera modificări în documentele de instituire.

Procedurile sânt reglementate în baza Legii nr. 220-XVI din 19.10.2007 "Cu privire la înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali" (Data intrării în vigoare : 30.05.2008).

Pentru înregistrarea de stat a persoanei juridice se depun următoarele documente: a) Cererea de înregistrare, conform modelului aprobat de organul înregistrării de stat; b) hotărârea de constituire și actele de constituire ale persoanei juridice, în funcție de forma juridică de organizare, în două exemplare; c) documentul ce confirmă achitarea taxei de înregistrare.

Legea nr. 184 din 15.07.2010, care a intrat în vigoare din data de 10.08.2010 eliminată obligația de a prezenta documentul ce confirmă depunerea de către fondatori a aportului în capitalul social al persoanei juridice.

Pentru înregistrarea de stat a persoanelor juridice cu investiții străine, se vor depune următoarele documente adiționale: a) Extrasul din registrul național din țara de reședință a investitorului; b) Actele de constituire ale persoanei juridice străine;

Legea nr. 127 din 18.06.2010 stabilește că actele de înregistrare emise de autoritățile publice sânt verificate conform principiului ghișeului unic, adică organul înregistrării de stat, în colaborare cu autoritățile publice, v-a obține avize și informații necesare pentru înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali. De asemenea, se vor remite acestor autorități, prin intermediul rețelelor electronice, informații privind înregistrarea de stat, fără implicarea în acest proces a solicitantului înregistrării.

Înregistrarea de stat se efectuează în termen maxim de 5 zile lucrătoare de la data prezentării tuturor documentelor necesare înregistrării. Înregistrarea de stat a persoanelor juridice, precum și a modificărilor în actele de constituire se efectuează contra unei sume de 250 de lei. Alte servicii din domeniul înregistrării de stat se efectuează contra unei sume ale cărei quantum se stabilește de Guvern. Costul total aferent procedurii de înregistrare de stat variază de la 360 la 901 lei, în dependență de statutul legal al companiei.

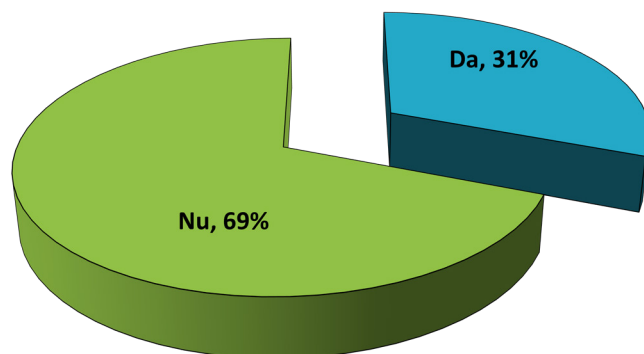
Camera prezintă, pe suport de hârtie sau în formă electronică, Casei Naționale de Asigurări Sociale, Companiei Naționale de Asigurări în Medicină, Biroului Național de Statistică și Inspectoratului Fiscal Principal de Stat informația privind înregistrarea, reorganizarea sau lichidarea persoanei juridice sau a întreprinzătorului individual, precum și privind modificările din actele de constituire ale acestora, în termen de 3 zile lucrătoare de la data înregistrării.

Legea nr. 235 din 26.10.2012 a) introdus conceptul de persoană juridică pasivă - persoană juridică care, după înregistrare, a activat, însă ulterior în decursul ultimelor 12 luni nu a prezentat dările de seamă fiscale prevăzute de legislație; b) stabilește modalitățile prin care alte organe de stat pot solicita informații de la Registrul de stat, doar în formă electronică; c) exclude necesitatea prezentării cazierului judiciar al fondatorilor - persoană fizică străină; d) exclude necesitatea prezentării unei autorizații (aviz) organelor competente pentru înregistrarea persoanelor juridice create prin reorganizarea întreprinderilor de stat, întreprinderilor al căror capital social conține o cotă-parte a proprietății de stat, uniunilor de întreprinderi, asociațiilor, holdingurilor, corporațiilor transnaționale, grupurilor industrial-financiare, instituțiilor financiare, instituțiilor de învățământ, muzeelor, teatrelor, circurilor, organizațiilor concertistice, organizațiilor din sfera științei și inovării, instituțiilor medico-sanitare și balneo-sanatoriale.

Legea nr. 53 din 03.04.2014 exclude unele cerințe suplimentare la etapa de înregistrare după cum urmează: a) necesitatea unui capital minimum pentru societățile cu răspundere limitată; b) necesitatea de a deschide un cont bancar temporar în care persoana juridică era obligată să verse în numerar în contul societății cel puțin 40% din capitalul social, anterior înregistrării; c) necesitatea de a înregistra întreprinderea la Inspectoratului Fiscal de Stat teritorial și Casa Națională de Asigurări Sociale.

2.2 Durata și costurile procedurilor de înregistrare

Figura 7. Incidența cazurilor de înregistrare sau modificare a documentelor de instituire a întreprinderii în ultimii 3 ani

Eșantion: 607 respondenți

Pe parcursul ultimilor 3 ani o treime din agenții economici (31%) au trecut careva proceduri de înregistrare – Figura 7.

Dintre agenții economici menționați anterior, 23% din respondenți au înregistrat o companie nouă (majoritatea fiind întreprinderi micro și mici, societăți cu răspundere limitată, agenți economici străini și întreprinderi individuale) – Tabelul 1. Cea mai mare parte a întreprinderilor chestionate (77%) care au făcut modificări în documentele de înregistrare reprezintă întreprinderile mijlocii și mari din regiunea de Nord și Centru, companii locale cu statut legal de

întreprindere mixtă.

Tabelul 1. Durata medie și costurile pentru procedurile de înregistrare

Procedură	Ponderea agenților economici, %	individual			prin intermediari	
		Durata (ore)*	Time (zile)	Cheltuieli	Durata (zile)	Cheltuieli
Înregistrarea întreprinderii	23%	35.9	9.8	71.5 \$	8.8	168 \$
Modificări în documentele de înregistrare	77%	23.9	8.2	141.3 \$	8.7	206 \$

* Notă! Aici și în continuare, indicatorul de timp "ore", indică timpul necesar pentru pregătirea pachetului de documente, în timp ce indicatorul "zile" se referă la perioada de procesare a pachetului de către autoritățile de stat.

Majoritatea respondenților care au înregistrat sau au modificat documentele de constituire s-au ocupat individual de întreg procesul (86%), în timp ce 14% au apelat la serviciile intermediarilor. Serviciile intermediarilor au fost solicitate preponderent de rezidenții din regiunea de Nord, cei din mediul urban, precum și de agenții economici străini, dar și de persoanele din sfera industrială, hotelieră, restaurante și turism.

Perioada de timp consumată pentru procedurile de înregistrare constituie în mediu 8-10 zile, indiferent de tipul procedurii (înregistrarea întreprinderii sau modificarea documentelor), sau cine se ocupă de procedură (compania individual sau intermediarul) – Tabelul 1. Totuși:

- perioada de timp necesară pentru înregistrarea companiei este mai lungă decât cea necesară pentru modificarea documentelor companiei;
- durata de timp necesară pentru înregistrarea întreprinderii în mod individual este mai lungă decât în cazul folosirii serviciilor unui intermediar (9.8 zile comparativ cu 8.8 zile);
- durata de timp necesară pentru modificarea documentelor de înregistrare în mod individual este mai scurtă decât în cazul apelării la serviciile unui intermediar (8.2 zile comparativ cu 8.7 zile).

După cum se observă din Tabelul 2, pentru pregătirea și autorizarea documentelor necesare, precum și pentru înregistrarea lor la Camera Înregistrării de Stat se alocă cea mai mare perioadă de timp.

Tabelul 2. Durata procedurii de înregistrare, după organele de stat

Organul de stat	Înregistrarea companiei		Modificarea documentelor companiei	
	Durata, ore	Durata, zile	Durata, ore	Durata, zile
Camera Înregistrării de Stat	14.7	3.4	8.9	3.4
Biroul Național de Statistică	5.8	1.6	2.5	0.6
Inspectoratul fiscal	6.7	1.8	5.1	1.5
Compania Națională de Asigurări în Medicină	4.4	1.5	3.9	1.4
Casa Națională de Asigurări Sociale	4.3	1.5	3.5	1.3

Cu privire la costurile procedurii de înregistrare acestea variază între 70\$ și 200\$, manifestând diferențe esențiale în dependență de tipul procedurii și de *cine* realizează procedura – Tabelul 1. Rezultatele sondajului indică că:

- costurile pentru înregistrarea companiei sânt mai mici decât cele pentru modificarea documentelor;
- realizarea individuală a procedurilor implică cheltuieli mai mici decât în cazul utilizării serviciilor unui intermediar.

Cele mai înalte costuri pentru serviciile unui intermediar se înregistrează în regiunea de Centru (213\$), în special în Chișinău (207\$). Dacă comparăm regiunile, aceste costuri sânt de aproape 10 ori mai mari decât în regiunea de Sud (în cazul în care costurile declarate au fost în medie de 23 \$). Cele mai mari costuri de intermediere au fost menționate de către întreprinderile mici (329,5 \$) și societățile pe acțiuni (459,8 \$). Comparativ cu întreprinderile locale, agenții economici străini sau întreprinderile individuale au suportat cheltuieli mai mari pentru serviciile unui intermediar (229,9\$ și respectiv 185,1\$). Dacă se analizează, tipul de activitate, atunci întreprinderile din sectorul de construcții au achitat cel mai mare preț pentru utilizarea serviciilor de intermediere (430.6\$). Pentru alte sectoare costurile variază între 100 – 200 dolari SUA.

De asemenea, respondenții au fost întrebați ce implică procesul de înregistrare și care sânt costurile pentru fiecare etapă (atât plăți oficiale cât și neoficiale). Astfel, în ceea ce privește etapa de înregistrare a unei companii, 59,4% au pregătit și autorizat documentele necesare și au plătit în mediu 30.4\$. Aproximativ toți respondenții (98.3%) au înregistrat întreprinderile la Camera Înregistrării de Stat și pentru acest serviciu au achitat în mediu 50.8\$. Totuși, în baza rezultatelor extrapolate la întreaga populație chestionată, costul total reprezintă în mediu 71.5\$. Respondenții, de asemenea au menționat că la etapa de înregistrare a întreprinderii nu au efectuat plăți neoficiale. Aceste date, precum și cele ce vizează alte etape sânt prezentate în Tabelul 3.

Tabelul 3. Plățile oficiale și neoficiale privind înregistrarea companiei

Înregistrarea companiei (etape)	Plățile oficiale			Plățile neoficiale		
	Pondere	Cost, sub-eșantion	Cost, media totală	Pondere	Cost, sub-eșantion	Cost, media totală
Servicii notariale	59.4%	30.4	18.1	-	-	-
Camera Înregistrării de Stat	98.3%	50.8	49.9	-	-	-
Biroul Național de Statistică	8.7%	7.7	0.7	-	-	-
Inspectoratul fiscal	8.0%	15.3	1.2	-	-	-
Compania Națională de Asigurări în Medicină	7.1%	15.3	1.1	-	-	-
Casa Națională de Asigurări Sociale	7.1%	7.7	0.5	-	-	-
Cost total			71.5			

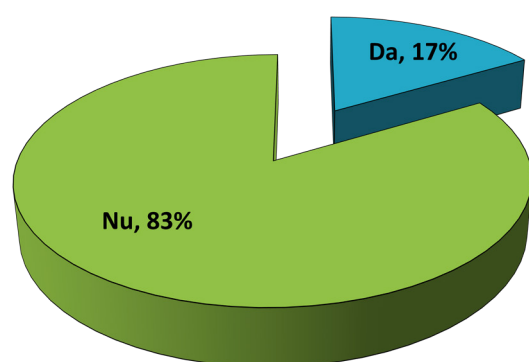
În ceea ce privește modificarea documentelor companiei, 60,8% au pregătit și autorizat documentele necesare și au plătit în mediu 113\$. Aproape toți respondenții (91.3%) au apelat la serviciile Camerei Înregistrării de Stat, și au achitat în mediu 63\$. 11.6% dintre respondenți au menționat că au achitat oficial o sumă medie de 55.8\$ la Inspectoratul fiscal etc. Totuși, în baza rezultatelor extrapolate la întreaga populație chestionată, costul total pentru modificarea documentelor companiei reprezintă în mediu 141.3\$ (sumă care este dublă față de taxa pentru serviciul de înregistrare a întreprinderii). Numărul companiilor care au efectuat plăți neoficiale pentru acest serviciu este destul de redus. Aceste date, precum și cele ce vizează alte etape sânt prezentate în Tabelul 4.

Tabelul 4. Plățile oficiale și neoficiale privind modificarea documentelor întreprinderii

Modificarea documentelor de constituire a întreprinderii (etape)	Plățile oficiale			Plățile neoficiale		
	Pondere	Cost, sub-eșantion	Cost, media totală	Pondere	Cost, sub-eșantion	Cost, media totală
Servicii notariale	60.8%	113.0	68.7	1.2%	76.6	0.9
Camera Înregistrării de Stat	91.3%	63.0	57.5			
Biroul Național de Statistică	9.3%	45.7	4.3	1.0%	7.7	0.1
Inspectoratul fiscal	11.6%	55.8	6.5	2.2%	207.5	4.6
Compania Națională de Asigurări în Medicină	5.8%	39.2	2.3			
Casa Națională de Asigurări Sociale	6.5%	32.3	2.1			
Cost total			141.3			5.6

2.3 Percepția privind procedurile

Figura 8. Obligatorietatea de a restitui formularele facturilor fiscale în cazul modificării fondatorilor

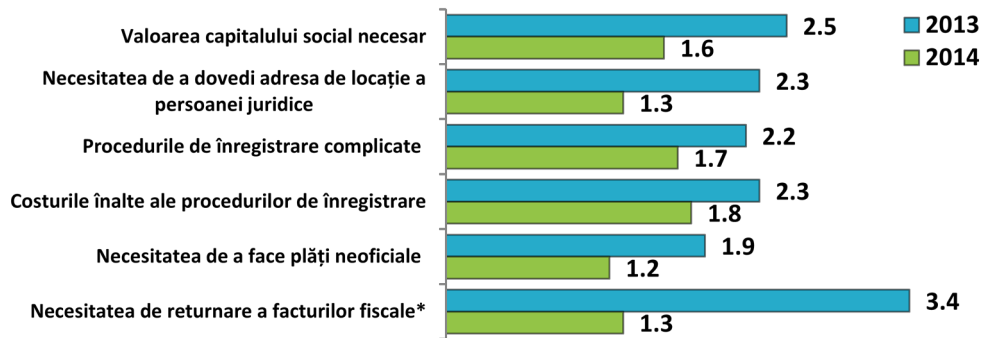
Sub-eșantion: 112 respondenți care au realizat schimbări în documentele de înregistrare în ultimii 3 ani și contribuabili

comparație cu anul precedent. Principalele bariere continuă să fie costurile mari și procedura complicată.

17% dintre companii au fost nevoite să restituie formularele facturilor fiscale în momentul în care s-a schimbat fondatorul – Figura 8.

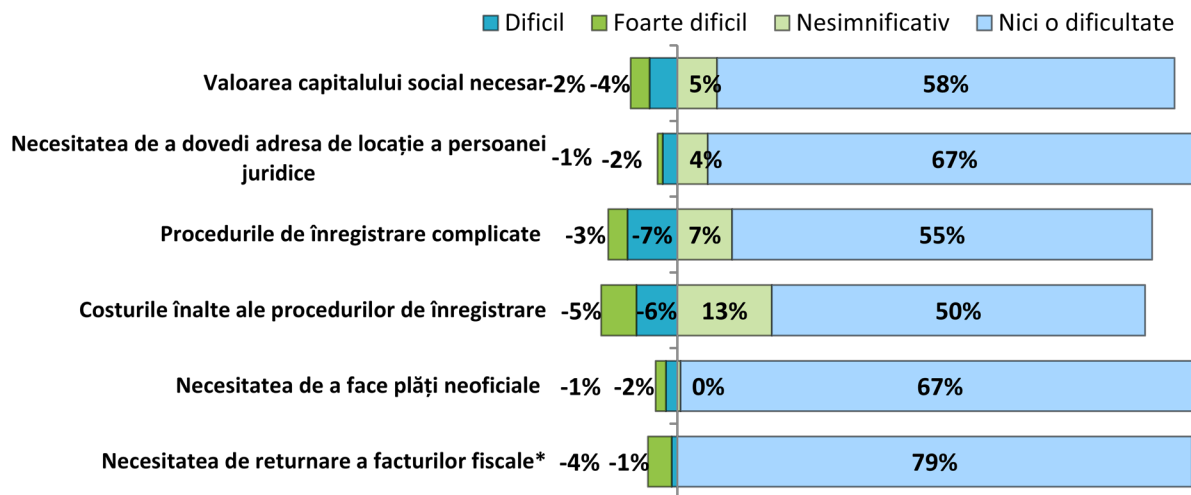
Respondenții care au înregistrat sau au modificat documentele de constituire, în mod individual, pe parcursul ultimilor trei ani au fost rugați să evalueze problemele întâlnite, prin acordarea unui punctaj de la 1 la 5, unde 1 = probleme nu există și 5 = există probleme majore. Figura 9A ilustrează problemele și rezultatele evaluării problemelor. Astfel, anul 2014 a fost un an prielnic pentru afaceri, cu scoruri medii sub 2, care arată o îmbunătățire considerabilă în

Figura 9A. Probleme privind procedura de înregistrare (scorul mediu)

Sub-eșantion: 161 respondenți care au realizat în mod individual proceduri de înregistrare în ultimii 3 ani; *Notă: 112 respondenți care au realizat schimbări în documentele de înregistrare în ultimii 3 ani și contribuabilii

Figura 9B. Probleme percepute de agenții economici referitor la procedura de înregistrare

Sub-eșantion: 161 respondenți care au realizat în mod individual proceduri de înregistrare în ultimii 3 ani; NOTE: această Figură, precum și altele similare nu indică ponderea respondenților indecizi (răspunsul cu valoarea 3) și a celor care oferă răspunsul "Nu știu".

Această constatare este ilustrată de ratele înalte prezentate în Figura 9B. Astfel, dificultăți nesemnificative sau lipsa lor, a fost menționată de:

- 63% respondenți, cu privire la mărimea capitalului social necesar;
- 71% respondenți, cu privire la necesitatea de a dovedi adresa de amplasare a persoanei juridice;
- 62% respondenți, cu privire la complexitatea procedurilor de înregistrare;
- 63% respondenți, cu privire la costurile înalte ale procedurii;
- 67% respondenți, cu privire la necesitatea efectuării plăților neoficiale;
- 79% respondenți, cu privire la necesitatea de restituirea formularelor facturilor fiscale (TVA).

2.4 Sinteza analizei

Aproximativ o treime dintre companii (31%) au realizat proceduri de înregistrare în ultimii 3 ani, majoritatea modificând documentele de instituire ale întreprinderii.

În majoritatea cazurilor procedurile de înregistrare au fost realizate în mod individual de agenții economici (fără a apela la serviciile de intermediere). Durata medie a procedurilor de înregistrare este de 8 – 10 zile (în dependență de tipul procedurii și de persoana care realizează procedura) și această durată a crescut în decursul ultimului an, în special pentru operarea modificărilor în documentele de înregistrare.

Costul total pentru înregistrarea întreprinderii constituie în mediu 72\$, iar costul pentru a face modificări în documentele de înregistrare este de 141\$. Pentru procedura de înregistrare s-au efectuat puține / sau deloc plăți neoficiale.

Analiză comparativă prezentată în tabelul 5 indică o scădere constantă a costurilor suportate de către proprietari la înregistrarea unei întreprinderi, începând cu anul 2010. De fapt, cea mai mică valoare a costurilor în ultimii opt ani a fost înregistrată în 2014. În cazul costurilor legate de modificarea documentelor, situația este opusă: în 2014 a fost înregistrată cea mai mare valoare a costurilor din ultimii opt ani.

Tabelul 5. Cheltuielile pentru procedurile de înregistrare, \$

Procedura	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Durata de înregistrare, zile	16,3	16,3	18,8	13,5	15,4	12,7	9,1	9,8
Durata procedurii de modificare a documentelor de instituire, zile	8,3	10,3	7,8	11,1	8,8	6,2	5,6	8,2
Înregistrarea companiei	75	91	117	159	136	108	112	72
Modificări în documentele de înregistrare	56	61	68	133	108	90	88	141

Companiile nu se confruntă cu dificultăți majore în legătură cu procedurile de înregistrare. O analiză comparativă a datelor colectate pentru ultimii 7 ani indică cele mai mici cote în 2014, ceea ce presupune, probabil, îmbunătățirea condițiilor pentru procedurile de înregistrare a întreprinderilor - Tabelul 6.

Tabelul 6. Evaluarea dificultăților privind procedura de înregistrare, scorul mediu

Dificultăți	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Proceduri de înregistrare complicate	2.4	2.4	2.3	2.4	2.3	2.2	1.6
Costuri înalte ale procedurii	2.5	2.4	2.3	2.7	2.6	2.3	1.3
Mărimea necesară a capitalului social	2.2	2	1.9	2.3	2.3	2.5	1.7
Necesitatea de a dovedi adresa de amplasare a persoanei juridice	1.8	1.8	1.9	2	2.2	2.3	1.8
Necesitatea efectuării plăților neoficiale	1.5	1.5	1.4	1.6	1.3	1.9	1.2
Necesitatea de restituire a facturilor fiscale (TVA)*	-	-	2.6	2.8	3.2	3.4	1.2

* Au răspuns doar întreprinderile plătitoare de TVA

3. CONSTRUCȚII

3.1 Cadrul de reglementare

Activitățile realizate de persoanele juridice și fizice în domeniul construcțiilor sunt reglementate de Legea nr. 721-XII din 02.02.1996 privind calitatea în construcții. Prevederile acestei legi se aplică construcțiilor noi precum și lucrărilor de modernizare, modificare, transformare, reparații și de consolidare ale acestora.

Legea nr. 721 prevede că construcția poate începe după verificarea proiectului de către Serviciul de Stat pentru Verificarea și Expertizarea Proiectelor și Construcțiilor și după înregistrarea autorizației la Inspekția de Stat în Construcții.

În conformitate cu această lege au fost adoptate 2 hotărâri de Guvern din 25.06.1996: HG 360 cu privire la controlul de stat al calității în construcții și HG 361 cu privire la asigurarea calității construcțiilor.

În conformitate cu Hotărârea nr. 360 au fost aprobate 3 regulamente ce vizează controlul calității în construcții:

- Regulamentul privind modul de exercitare a controlului de stat al calității în construcții;
- Regulamentul Inspekției de Stat în Construcții;
- Regulamentul privind exercitarea controlului asupra utilizării investițiilor publice în construcții.

În baza Hotărârii nr. 361 a fost aprobat regulamentul cu privire la verificarea proiectelor și a execuției construcțiilor. Regulamentul prevede procedurile pentru verificarea proiectelor și expertizarea tehnică a proiectelor și construcțiilor.

Recepția finală este reglementată în baza Regulamentului de recepție a construcțiilor și instalațiilor adiacente aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 285 din 23.05.1996. Regulamentul prevede că investitorul trebuie să prezinte Comisiei de recepție avizele serviciilor de pompieri, sanitare, al Departamentului Protecției Mediului Înconjurător și ale altor organe de control.

Principalele obligații și răspunderi ce vizează comportarea în exploatare a construcțiilor după recepția finală sânt stipulate în Regulamentul privind urmărirea comportării în exploatare, intervențiile în timp și post-utilizarea construcțiilor aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 382 din 24.04.1997.

Legea nr. 835-XIII din 17.05.1996 "Privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului" prevede detaliat procedura de eliberare a certificatului de urbanism și a autorizațiilor de construire:

- Certificatele de urbanism și autorizațiile de construire se eliberează de către autoritățile administrației publice locale. La cererea de eliberare a certificatului de urbanism și a autorizației de construire se anexează documentele prevăzute de actele legislative care reglementează procedura de eliberare a certificatului de urbanism și a autorizației de construire. Se interzice solicitarea altor documente.
- Autoritatea administrației publice locale adoptă decizia privind eliberarea certificatului de urbanism și a autorizației de construire sau privind respingerea cererii de eliberare a certificatului de urbanism și a autorizației de construire în termen de cel mult 15 zile lucrătoare de la data înregistrării cererii. Decizia privind eliberarea certificatului de urbanism și a autorizației de construire se comunică solicitantului cel târziu în ziua lucrătoare imediat următoare adoptării deciziei.
- Certificatul de urbanism și autorizația de construire se consideră eliberate dacă autoritatea administrației publice locale nu răspunde solicitantului în termenele prevăzute de lege. Dacă solicitantul nu primește o comunicare scrisă privind temeiurile refuzului înregistrării și/sau respingerii cererii de eliberare a certificatului de urbanism și a autorizației de construire, el poate desfășura activitatea pentru care a solicitat certificatul de urbanism și autorizația de construire.

Legea nr. 163 din 09.07.2010 privind autorizarea executării lucrărilor de construcție prevede termenele pentru eliberarea certificatelor de urbanism și autorizațiilor de construcție / demolare și cheltuielile aferente. Plățile pentru emiterea certificatelor de urbanism și a autorizațiilor de construcție/desființare se stabilesc anual prin hotărârea consiliului local.

În conformitate cu noile modificări precum Legea nr. 86 din 19.04.2013 costurile variază între 100 lei și 60,000 lei, în funcție de tipul de localitate și de suprafața de construcție. Prelungirea perioadei de valabilitate a certificatului de urbanism și a autorizației de construire / construcție nu necesita plata suplimentară.

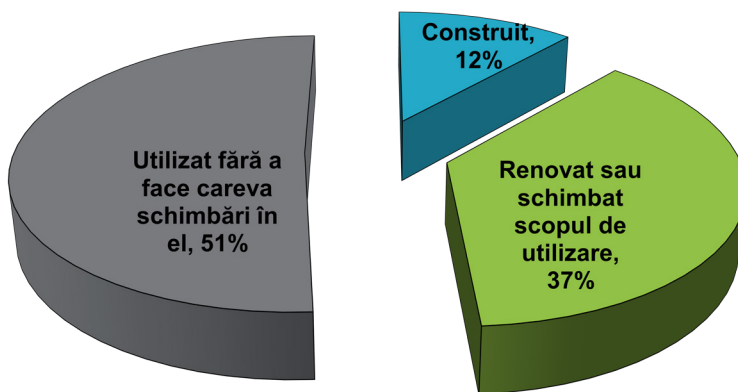
Principalele reglementări în domeniul construcției sunt:

- Utilizarea loturilor de teren și proiectarea pot fi efectuate doar în urma obținerii certificatului de urbanism.
- Lucrările de construcții se execută numai în bază proiectului elaborat de către persoane fizice sau juridice autorizate.
- Lucrările de construcție pot fi inițiate doar în baza autorizației pentru construcții.
- Calitatea construcțiilor de orice destinație, indiferent de forma de proprietate și sursa de finanțare, precum și lucrările de construcții, reconstrucții, modernizare și reparații capitale la construcțiile existente, producerea materialelor și articolelor pentru construcții sunt supuse controlului de stat.
- Documentația de proiect elaborată în baza certificatului de urbanism pentru proiectare se supune în mod obligatoriu verificării de către verificatorii de proiecte atestați sau instituțiile autorizate în verificarea proiectelor.

3.2 Informații generale

Circa 17% din agenții economici intervievați utilizează spații construite sau renovate recent pe parcursul ultimilor trei ani. Aceștia sânt predominant respondenții din regiunea de nord (în comparație cu alte regiuni), din mediul urban (în comparație cu mediul rural), companii mari, persoane juridice străine sau persoane fizice (în comparație cu întreprinzători locali), respondenți care activează în sfera hotelieră, restaurante și turism (în comparație cu alte domenii de activitate).

Figura 10. Incidența agenților economici care utilizează spații construite, renovate sau fără careva modificări

După cum se arată în Figura 10, jumătate din aceste întreprinderi au folosit noile spații, fără a face careva modificări (51%), majoritatea sânt micro-întreprinderi, din mediul urban, în special, Chișinău, cu proprietate străină. O treime a renovat sau ajustat spațiile (37%), preponderent cei din regiunea centrală a țării, zonele rurale, companiile mici și mijlocii, proprietăți locale. 12% au construit spații noi în care s-au mutat mai târziu (în special, cei din regiunea de Sud, din mediul rural, întreprinderi mari, cu proprietari locali).

Sub-eșantion: 105 respondenți care utilizează spații nou construite sau renovate recent.

3.3 Construcția spațiilor

Din totalul de întreprinderilor care au construit spații noi (12%), o treime (38%) au obținut permisele/autorizațiile pentru construcții cu ajutorul companiilor de proiectare, în timp ce restul 62% au obținut documentele în mod individual.

Agenții economici care au acționat pe cont propriu au folosit în mediu 2 luni (57 zile) pentru a obține permisele necesare pentru începerea lucrărilor de construcție (inclusiv eliberarea certificatului de urbanism, coordonarea proiectului, obținerea autorizației de construcție etc.). Angajații au folosit 301 ore pentru a pregăti pachetul de documente necesare. Locuitorii din mediul rural și cei din regiunea de sud este necesită mai mult timp pentru a obține autorizațiile (aproape trei luni).

Costul oficial pentru obținerea autorizațiilor necesare este de 786\$. Plățile oficiale sânt de aproape trei ori mai mari în regiunea de Nord (1839\$) comparativ cu Sudul (623\$) și Chișinău (515\$), precum și de aproape cinci ori mai mari în mediul urban (1093\$) în comparație cu zonele rurale (258\$). Plățile neoficiale care constituie 35\$ au fost achitate în special de întreprinderile mici și micro, care activează în sectorul comercial.

După finisarea lucrărilor de construcție (inclusiv obținerea avizelor serviciului de pompieri și alte permise pentru utilizarea construcțiilor), darea în exploatare a construcțiilor s-a extins pe un termen de 30 zile. Pregătirea pachetului de documente necesare a durat 112 ore.

Pentru realizarea acestei proceduri agenții economici au suportat cheltuieli oficiale de 449\$ (inclusiv plăți pentru serviciile notariale și de transport). Costul mediu este mai înalt pentru agenții din regiunea de Sud (504\$) și Chișinău (719\$). De asemenea, 367\$ au fost achitați sub formă de plăți neoficiale. Aceste plăți neoficiale au fost, în special, suportate de respondenții din municipiul Chișinău, dar și de cei din mediul rural (comparativ cu agenții economici din centrele urbane).

3.4 Renovare și recondiționare a spațiilor

În cazul agenților economici care au renovat/recondiționat spațiile în care își desfășoară activitatea (37%), durata necesară pentru obținerea permiselor pentru lucrările de renovare (inclusiv eliberarea permiselor, înregistrarea planului, etc.) constituie, în mediu, 29 zile. Pentru pregătirea documentelor necesare pentru renovarea / recondiționarea spațiilor au fost folosite 73 ore.

Agenții economici intervievați au menționat că pentru începerea lucrărilor de renovare, o întreprindere trebuie să achite o sumă oficială de 479\$ (date extrapolate). Plățile oficiale includ (Tabela 7):

- taxe oficiale (În mediu 486.5\$ care au fost achitate de 75% dintre respondenți. Cele mai înalte taxe sânt stabilite în regiunea de nord (659\$) și în Chișinău (643\$). Datele extrapolate indică taxe oficiale în mărime de 363.4\$);
- servicii notariale (În mediu 86.5\$ care au fost achitate de 42% dintre agenții economici chestionați. Cele mai înalte taxe pentru serviciile notariale sânt în regiunea de Nord (115\$) și Sud (211\$). Totuși, calculele extrapolate indică taxe oficiale de 36.5\$);
- servicii de consultanță juridică și intermediari (în mediu 204.9\$, achitate de 8% dintre respondenți – toți din regiunea de Nord). Datele extrapolate indică taxe oficiale în mărime de 16.4\$);
- cheltuieli de transport (în mediu 97.5\$, au fost suportate de 65% dintre întreprinderi. Cele mai înalte cheltuieli sânt înregistrate în regiunea de Nord (113\$) și Sud (402\$). Datele extrapolate indică taxe oficiale în mărime de 63\$).

În afară de costurile oficiale, unii respondenți (30%) au declarat că au plătit neoficial (în mediu 1035\$) pentru a începe lucrările de renovare (în special în Chișinău și Nord, toate provenind din mediul urban și fiind proprietăți private autohtone). Cu toate acestea, calculele sondajului, extrapolate la toți respondenții, arată că o companie va plăti în mediu 308.4 dolari (neoficial) pentru a începe lucrările de renovare.

Per total, pentru a obține toate autorizațiile necesare pentru renovarea spațiilor o companie va achita, în mediu 787.7 dolari, inclusiv plăți atât oficiale cât și neoficiale.

Tabelul 7. Costuri privind începerea și darea în exploatare a lucrărilor de renovare

	Începerea lucrărilor de renovare			Darea în exploatare a construcției după finisarea lucrărilor		
	Pondere	Cost, sub-eșantion	Cost, media totală	Pondere	Cost sub-eșantion	Cost, media totală
Plăți oficiale	75%	486.5	363.4	82%	262.8	214.7
Servicii notariale	42%	86.5	36.5	30%	68.6	20.5
Servicii de consultanță juridică și intermediari	8%	204.9	16.4	15%	198.6	30.6
Cheltuieli de transport	65%	97.5	63.0	63%	35.7	22.6
Defalcări benevole/ Plăți neoficiale	30%	1035.0	308.4	30%	157.6	46.8
Total			787.7			335.2

Sub-eșantion: 39 respondenți care au renovat construcțiile

Eșantion: 607 respondenți

După finisarea reparațiilor, agenții economici intervievați au cheltuit 53 zile pentru darea în exploatare a lucrărilor. 62 ore au fost alocate pregătirii documentelor necesare pentru predarea lucrărilor de construcție.

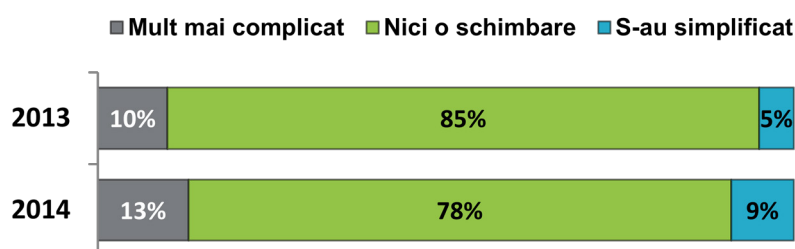
Agenții economici au achitat pentru această procedură o taxă oficială de 565.7\$ (inclusiv plăți oficiale, servicii notariale, servicii de consultanță juridică și intermediari, cheltuieli de transport). Plățile neoficiale au constituit 157.6\$ și au fost declarate de 30% dintre respondenți) – Tabelul 7. Totuși, datele extrapolate indică plăți oficiale de 288\$ și plăți neoficiale de 46.8\$ achitate pentru darea în exploatare a spațiilor renovate.

3.5 Utilizarea spațiilor fără modificarea lor

Circa 51% din respondenți au utilizat spațiile fără a face careva modificări. Cu toate acestea, mai mult de jumătate dintre ei (56%) au fost obligați să obțină permise de utilizare a construcțiilor, în special întreprinderile din regiunea de Nord și Chișinău, și preponderent cei care activează în sectorul de construcții și industria non-alimentară.

3.6 Perceperea procedurilor

Figura 11. Perceperea schimbărilor în procedurile ce reglementează utilizarea spațiilor, comparativ cu anul precedent

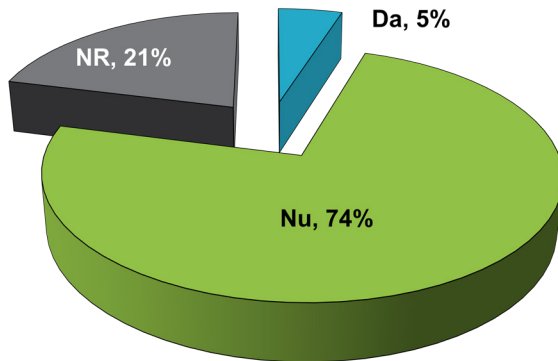

Sub-eșantion: 51 respondenți care utilizează spații nou construite sau renovate recent.

Majoritatea respondenților au constatat că reglementările referitoare la utilizarea spațiilor nu s-au schimbat pe parcursul ultimului an (78%) – Figura 11. Rata respondenților care menționează că, totuși, condițiile au devenit mai complicate a crescut ușor (de la 10% în 2013 până la 13% pe parcursul acestui an); această opinie a fost menționată, preponderent, de agenții economici ce activează în sectorul de construcții și comerț. În același timp, numărul persoanelor care

consideră că procedura este mai ușoară a crescut aproximativ de două ori (de la 5% în 2013 până la 9% în 2014); această opinie a fost menționată, preponderent, de agenții economici ce activează în sfera de transport și comunicare.

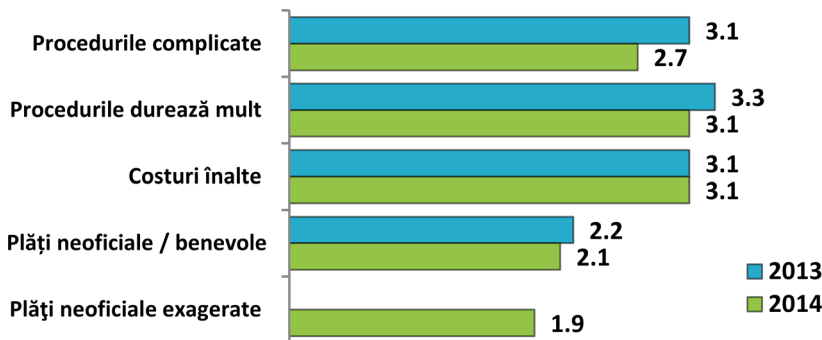
Figura 12. Incidența cazurilor de predare a lucrărilor de construcție fără a avea autorizațiile necesare pentru începerea (re)construcției

Foarte puțini respondenți au predat obiecte imobiliare fără a avea autorizațiile necesare pentru începerea construcției / reconstrucție (5%) - Figura 12A. Comparativ cu 2013, ponderea respondenților care au dat în exploatare spațiile fără a deține autorizațiile necesare, a scăzut semnificativ de la 17%. În 2014, astfel de încălcări au fost cauzate de procedura prea lungă (73%) sau de complexitatea ei (27%). Majoritatea acestor companii au obținut autorizațiile în mod "tacit".

Sub-eșantion: 51 respondenți care utilizează spații nou construite sau renovate recent.

Figura 13A. Probleme referitoare la obținerea autorizațiilor pentru construcții (scorul mediu)

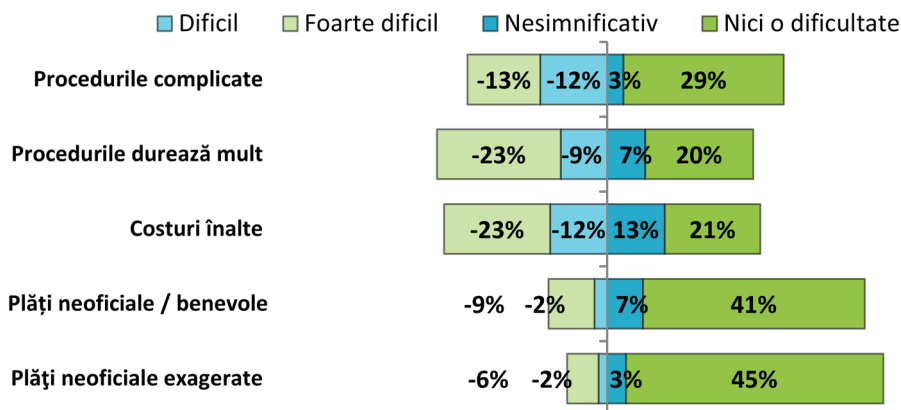
Sub-eșantion: 51 respondenți care utilizează spații nou construite sau renovate recent.

NOTĂ: Figura nu indică ponderea respondenților care oferă răspunsul "Nu știu".

Respondenții ani fost rugați să evalueze problemele legate de obținerea autorizațiilor în construcții prin acordarea unui punctaj de la 1 la 5, unde 1 – probleme nu există și 5 – există probleme majore. Rezultatele sânt prezentate în Figura 13A. După cum se observă cea mai importantă problemă, menționată de respondenți, este durata mare de obținere a autorizațiilor. Costul înalt ce implică atât plăți oficiale cât și neoficiale, pentru obținerea autorizațiilor este de asemenea un motiv de nemulțumire pentru antreprenori. Cel mai înalt nivel de preocupare cu privire la aceste probleme a fost manifestat de

respondenții din Chișinău și din regiunea de Sud a țării. Comparativ cu antreprenorii locali, agenții economici străini au menționat durata și costurile înalte ca fiind cele mai majore probleme.

Figura 13B. Probleme referitoare la obținerea autorizațiilor pentru construcții (ponderea)

Totuși, conform datelor din aceeași figură, se observă o îmbunătățire ușoară în acest context. Datele indică scoruri mai scăzute pentru anul 2014 comparativ cu 2013.

Rezultatele cu privire la dificultățile ce vizează procedura de obținere a permiselor de construire sânt prezentate în Figura 13B:

Sub-eșantion: 51 respondenți care utilizează spații nou construite sau renovate recent.

NOTĂ: Figura nu indică ponderea respondenților indeciși și a celor care oferă răspunsul "Nu știu".

- 25% consideră că este dificil de a obține autorizații de construire, din cauza procedurii prea complicate, în timp ce 32% cred că procedura nu influențează negativ procesul de dobândire a autorizațiilor;
- 32% consideră că durata de obținere a permiselor este un impediment, în timp ce 27% cred că durata nu este o problemă;
- 35% cred că costurile înalte reprezintă o problemă în obținerea permiselor, în timp ce 34% sunt siguri că costurile nu sunt mari;
- Defalcări benevole / plățile neoficiale sunt considerate ca fiind probleme majore de către 11%, în timp ce 48% cred că acestea nu au un impact negativ în obținerea permiselor;
- Plățile neoficiale exagerate reprezintă o dificultate majoră în cazul a 8% dintre respondenți, în timp ce pentru 48% acestea nu sunt o problemă ce împiedică dobândirea permiselor.

3.7 Sinteza analizei

Circa 17% din agenții economici intervievați utilizează spații nou construite sau renovate recent pe parcursul ultimilor trei ani. Ponderea a scăzut de trei ori comparativ cu anul precedent. Majoritatea agenților economici au utilizat spațiile noi fără a face careva modificări; 1/3 dintre respondenți au renovat sau reprofilat spațiile; și doar fiecare al optulea a construit spații noi.

Costurile oficiale pentru obținerea documentelor și autorizațiilor necesare pentru începerea unei construcții noi este de aproape de două ori mai mare decât începea renovării unui spațiu deja existent. Totuși, costurile neoficiale sunt de aproape 10 ori mai mari pentru renovare, comparativ cu construirea de la zero – Tabelul 8.

Tabelul 8. Durata și costurile pentru inițierea lucrărilor de construcție

Începerea...	Durata		Cheltuieli	
	Durata, ore	Durata, zile	Plățile oficiale	Plățile neoficiale
Construcția unui spațiu nou	301	57	786	35
Renovarea spațiilor existente	73	29	479	308

Analiza comparativă pentru ultimii 8 ani indică o scădere semnificativă, față de anul 2007, a timpului alocat pentru obținerea autorizațiilor de începere a construcției, totuși comparativ cu anul precedent durata crescut cu 3 zile – Tabelul 9.

Tabelul 9. Durata și pentru inițierea lucrărilor de construcție 2007-2014 (zile)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Construcția unui spațiu nou	124	107	88	-	70	51	54	57
Renovarea spațiilor existente	67	44	35	30	26	38	39	29

Costurile oficiale pentru darea în exploatare a spațiilor nou construite sânt aproximativ de două ori mai mari, și aproape de 8 ori mai înalte decât reparația – Tabelul 10.

Tabelul 10. Durata și costurile pentru darea în exploatare a obiectului după finisarea lucrărilor de construcție

Darea în exploatare a obiectului după finisarea ...	Durata		Cheltuieli	
	Durata, ore	Durata, zile	Plățile oficiale	Plățile neoficiale
Construcția unui spațiu nou	112	30	449	367
Renovarea spațiilor existente	62	53	288	46.8

În ansamblu, lucrările de construcție (construirea de la zero sau renovarea) sânt mai costisitoare decât darea în exploatare a spațiilor.

Un număr mic de întreprinderi se confruntă cu probleme în procedura de obținerea autorizațiilor pentru construcții. Problemele majore menționate de respondenți (punctaj și pondere) sânt durata lungă și costurile înalte pentru procedura de obținere a autorizațiilor. Totuși, situația generală indică o ușoară îmbunătățire comparativ cu anul precedent.

4. LICENȚIEREA

4.1 Cadrul de reglementare

Modul de eliberare a licențelor în Republica Moldova este reglementat prin Legea nr. 451-XV din 30.07.2001 "Privind licențierea activității de întreprinzător" modificată esențial prin Legea nr. 281 din 14.12.2007.

În conformitate cu prevederile din Legea nr. 451/2001, pentru practicarea celor 47 de genuri de activitate este necesară obținerea unei licențe. aceste licențe sânt acordate de următoarele autorități de licențiere:

- Camera de Licențiere (32 genuri de activitate);
- Banca Națională a Moldovei (4 genuri de activitate) – în baza Legii nr. 43 din 27.03.2014 au fost introduce alte trei genuri de activitate licențiate;
- Comisia Națională a Pieței Financiare (5 genuri de activitate);
- Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (3 genuri de activitate);
- Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației (2 genuri de activitate);
- Consiliul Coordonator al Audiovizualului (1 gen de activitate).

Legea nr. 281/2007 din 20.06.2008 a introdus următoarele noțiuni:

- *aprobare tacită* – fapt prin care se consideră că licența este eliberată, re-perfectată dacă autoritatea de licențiere nu răspunde solicitantului de licență în termenele și în condițiile prevăzute de lege;
- *ghișeu unic* – procedură prin care autoritatea de licențiere verifică autenticitatea informației prezentate de solicitantul/titularul de licență fără implicarea în acest proces a solicitantului/titularului de licență.

Legea nr. 26 din 13.03.2014 a introdus noțiunea de:

- *e-licențiere* – serviciu electronic de licențiere ce oferă posibilitatea pentru solicitanții sau titularii de licență, prin intermediul unei interfețe web, să expedieze on-line declarații de eliberare/prelungire sau cereri de reperfectare a licențelor și să recepționeze electronic confirmarea privind aprobarea sau respingerea solicitării.

Documentele necesare pentru obținerea unei licențe

Pentru solicitarea unei licențe, solicitantul depune o cerere la autoritatea de licențiere, care conține:

- a) informații generale privind genul de activitate;
- b) genul de activitate;
- c) declarația semnată de solicitant care indică asumarea pe propria răspundere a responsabilității pentru respectarea condițiilor de licențiere la desfășurarea genului de activitate pentru care se solicită licență și pentru autenticitatea documentelor prezentate.

La declarația pentru eliberarea licenței se anexează:

- a) copia certificatului de înregistrare a întreprinderii sau organizației;
- b) documentele suplimentare în conformitate cu prevederile actelor legislative ce reglementează activitatea licențiată pentru care se solicită licența.

Solicitarea altor documente decât cele prevăzute de prezentul articol se interzice. Documentele se depun în original sau în copie. Datele din documentele și informațiile depuse se verifică prin procedura ghișeului unic. Declarația pentru eliberarea/prelungirea licenței și documentele anexate la ea se înregistrează conform borderoului, a cărui copie se expediază (se înmânează) solicitantului de licență, cu mențiunea privind data înregistrării declarației, autentificată prin semnătura persoanei responsabile a autorității de licențiere.

Eliberarea licenței sau respingerea declarației pentru eliberarea licenței

Autoritatea de licențiere, în baza declarației pentru eliberarea/prelungirea licenței și documentelor anexate, adoptă decizia privind eliberarea licenței sau respingerea declarației în cel mult 5 zile lucrătoare de la data înregistrării acesteia. În cazurile expres stabilite de legile care reglementează activitatea licențiată respectivă, poate fi stabilit un termen mai mare pentru adoptarea de către autoritatea de licențiere a deciziei privind eliberarea sau respingerea declarației pentru eliberarea licenței. În caz de respingere a declarației pentru eliberarea licenței, solicitantul poate depune o nouă declarație după înlăturarea cauzelor care au servit drept temei pentru respingerea declarației precedente.

Licența se consideră eliberată dacă autoritatea de licențiere nu răspunde solicitantului de licență în termenele prevăzute de lege. După expirarea termenului cumulativ stabilit pentru înștiințarea despre refuzul înregistrării declarației pentru eliberarea licenței, despre respingerea acesteia sau despre adoptarea deciziei privind eliberarea licenței, cu condiția lipsei unei comunicări scrise despre temeiurile refuzului înregistrării sau respingerii declarației pentru eliberarea licenței, solicitantul de licență poate desfășura activitatea pentru care a solicitat licența. Procedura aprobării tacite se aplică tuturor licențelor, cu excepția celor emise de autoritățile de reglementare din sectorul financiar (bancar și nebanancar), în domeniul activităților care vizează regimul armelor de foc, munițiilor și explozibililor.

Controlul în domeniul licențieri

Autoritatea de licențiere are obligația de a controla respectarea condițiilor de licențiere a activităților pentru care eliberează licențe.

La efectuarea controlului respectării condițiilor de licențiere, autoritatea de licențiere va ține cont de următoarele principii:

- a) legalitatea și respectarea competenței stabilite de lege;
- b) neadmiterea aplicării sancțiunilor care nu sânt stabilite de lege;
- c) tratarea dubiilor, apărute la aplicarea legislației, în favoarea titularului de licență;
- d) efectuarea cheltuielilor de control din contul statului;
- e) prescrierea recomandărilor pentru înlăturarea încălcărilor constatate în urma controlului;
- f) dreptul de a ataca acțiunile autorității de licențiere.

Controalele planificate asupra respectării de către titularii de licențe a condițiilor de licențiere se efectuează de către autoritatea de licențiere cel mult o dată în decursul anului calendaristic, cu cooptarea, după caz, a reprezentanților instituțiilor cu funcții de reglementare și de control, conform competenței.

Controalele inopinate se efectuează numai în temeiul unei sesizări scrise din partea instituțiilor cu funcții de reglementare și de control privind încălcarea de către titularul de licență a condițiilor de licențiere sau în scopul de a verifica îndeplinirea prescripțiilor privind lichidarea încălcărilor ce țin de condițiile de licențiere.

Taxele pentru licență

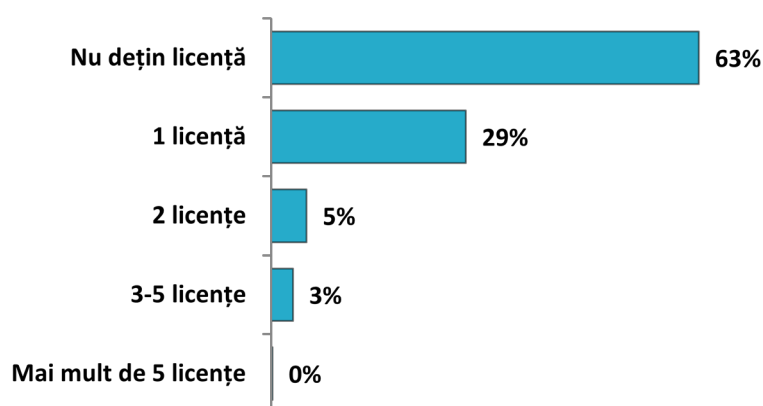
Taxa stabilite pentru eliberarea licenței constituie 3 250 lei, care variază semnificativ în dependență de genul de activitate.

Termenul de valabilitate a licenței

În majoritatea cazurilor (pentru 29 din 47 genuri de activitate), licența se eliberează pe un termen de 5 ani. Pentru alte genuri de activitate licența se eliberează pe un termen de un an (3 genuri de activitate) și 3 ani (1 gen de activitate). Legile care reglementează activitățile de licențiere stabilesc valabilitatea licențelor pentru genurile de activitate care nu se supun Camerei de Licențiere.

4.2 Procedura de licențiere: durata și costurile pentru obținerea licenței

Figura 14. Numărul de licențe deținute

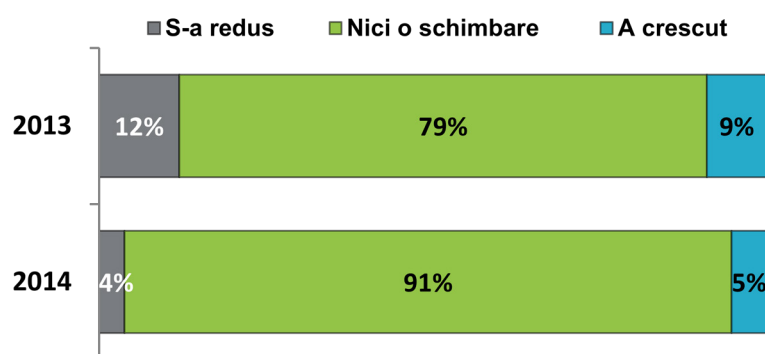

Circa o treime dintre întreprinzători dețineau licențe la momentul chestionării (37%) – majoritatea aveau doar o licență – Figura 14.

Eșantion: 607 respondenți

În majoritatea cazurilor, întreprinzătorii au menționat că situația cu privire la licențe nu s-a modificat față de anul precedent (91%). Circa 5% din respondenți dețineau mai multe licențe decât în anul precedent și 4% – mai puține (Figura 15).

Figura 15. Schimbări în numărul de licențe

În baza rezultatelor obținute, o întreprindere v-a achita în mediu 399\$ (oficial) pentru a obține o licență (date extrapolate). Plățile oficiale includ (Tabelul 11):

Sub-eșantion: 226 respondenți care dețin licență(e)

- plăți oficiale (93.8% dintre respondenți au efectuat plăți în 2014 în sumă de 348.4 \$, în mediu. Cele mai înalte taxe au fost înregistrate în regiunea de Sud (439\$, în mediu). Rezultatele extrapolate din sondaj arată că o întreprindere achită în mediu 326.8\$ (oficial) pentru a obține o licență);
- expertiza și evaluarea (18.8% dintre respondenți au suportat aceste cheltuieli în 2014, achitând în mediu suma de 193.6\$) Cele mai înalte taxe au fost înregistrate în regiunea de Nord (în mediu 504\$). Totuși, rezultatele extrapolate din sondaj arată că o companie va plăti în mediu 36.4\$ (oficial) pentru obținerea licenței);
- plăți pentru servicii notariale (20.4% dintre respondenți au efectuat plăți pentru servicii notariale în 2014, în mediu 57.5\$. Cele mai înalte taxe au fost înregistrate în regiunea de Nord (în mediu 138\$). Totuși, rezultatele extrapolate din sondaj arată că o companie va plăti în mediu 11.7 \$ (oficial) pentru obținerea licenței);
- plăți pentru servicii juridice și intermediari (1.6% dintre respondenți au efectuat plăți în 2014 în sumă de at 33.9\$ în mediu. La momentul realizării sondajului, aceste plăți au fost suportate doar de companiile din Chișinău. Totuși, rezultatele extrapolate din sondaj arată că o companie va plăti în mediu 0.5 \$ (oficial) pentru obținerea licenței);
- cheltuieli de transport (39.1% dintre respondenți au suportat aceste cheltuieli în 2014, achitând în mediu suma de 59.8\$ în mediu. Cele mai înalte taxe au fost înregistrate în regiunea de Sud (în mediu 135\$).

Rezultatele extrapolate din sondaj arată că o întreprindere achită în mediu 23.4 \$ (oficial) pentru a obține o licență).

O parte din respondenți (1.3%) au declarat că pe lângă plățile oficiale au achitat și unele plăți neoficiale (în mediu 212.7\$) pentru obținerea licenței. Totuși, rezultatele extrapolate la toți respondenții arată că o companie va plăti în mediu 2.8\$ (neoficial) pentru obținerea licenței.

Costul total pentru obținerea unei licențe este de 402\$ (399\$ plăți oficiale, 2.8\$ - plăți neoficiale).

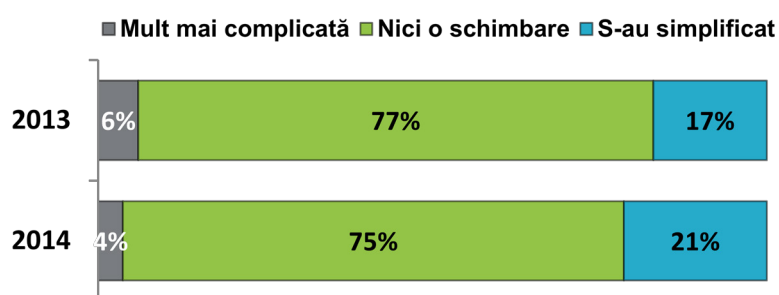
Tabelul 11. Costurile pentru obținerea unei licențe, \$

	Ponderea	Cost, sub- eșantion	Cost, media totală
Costurile pentru obținerea unei licențe	93.8%	348.4	326.8
Expertiză și evaluare	18.8%	193.6	36.4
Plăți pentru servicii de notariat	20.4%	57.5	11.7
Plăți juriștilor și intermediarilor	1.6%	33.9	0.5
Cheltuieli de transport	39.1%	59.8	23.4
Plăți neoficiale	1.3%	212.7	2.8
Cost total			401.6

Pentru procedura de obținere a licenței au fost necesare 14 zile. Totuși, perioada necesară pentru obținerea licenței a fost mai lungă în cazul companiilor din regiunea de Sud a țării, pentru întreprinderile străine, precum și pentru agenții care activează în sectorul comercial. Cea mai scurtă perioadă pentru obținerea licenței a fost pentru companiile din sectorul de construcții, transport și comunicare. Pentru a obține o licență au fost necesare 41 ore, iar durata medie de valabilitate este de 4.5 ani.

4.3 Percepția privind procedurile

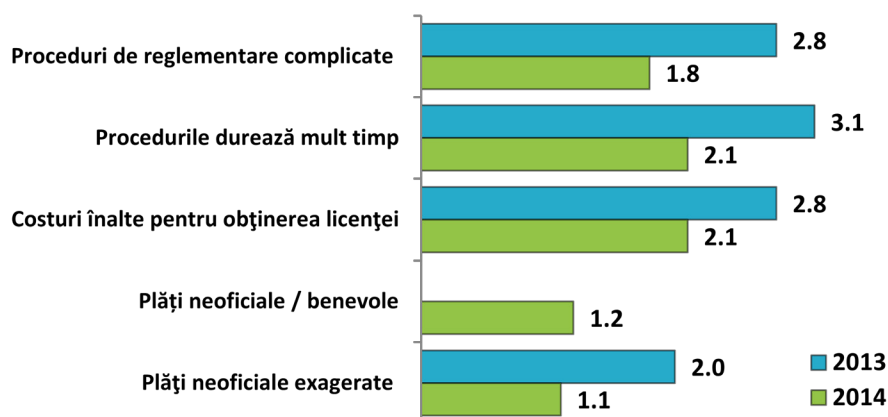
Figura 16. Perceperea schimbărilor în activitățile și condițiile de licențiere, comparativ cu anul precedent

Sub-eșantion: 226 respondenți care dețin licență(e)

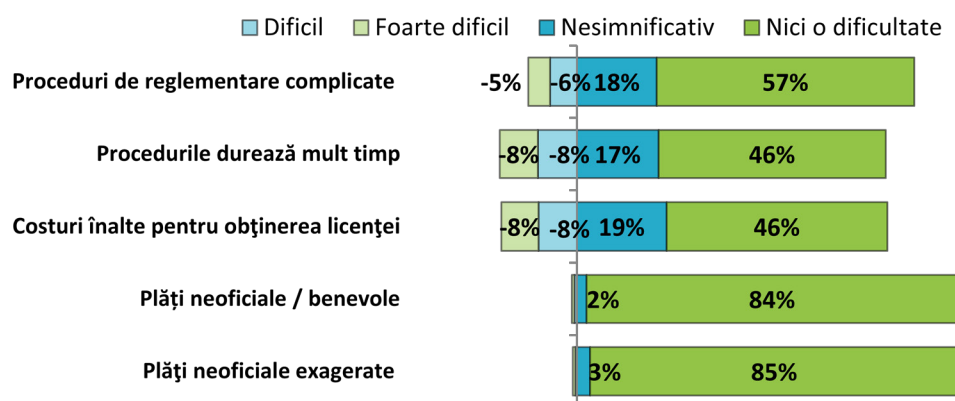
89% dintre respondenți au obținut licențele în mod "tacit", în special cei din Chișinău și regiunea de Sud, în mare măsură agenții din mediul urban comparativ cu cei din regiunile rurale, și majoritatea celor care activează în sectorul de construcții, industria alimentară, sfera hotelieră și restaurante.

Respondenții care au aplicat pentru obținerea unei licențe au fost rugați să evalueze problemele prin acordarea unui punctaj de la 1 la 5, unde 1 – probleme nu există și 5 – există probleme majore. Rezultatele evaluării sunt prezentate în Figura 17A. Astfel, în baza datelor obținute situația pare a fi destul de bună pentru întreprinderi. În general, punctajul nu a depășit pragul de 2 puncte.

Figura 17A. Probleme privind obținerea licenței (scorul mediu)

În comparație cu anul 2014 punctajul din 2013 indică o îmbunătățire a situației față de anul precedent – Figura 17a.

Sub-eșantion: 226 respondenți care dețin licență(e)

Figura 17B. Dificultăți privind obținerea unei licențe (pondere)

Sub-eșantion: 226 respondenți care dețin licență(e)

NOTĂ: această Figură nu indică ponderea respondenților indeciși și a celor care oferă răspunsul "Nu știu".

Această constatare este confirmată de datele prezentate în Figura 17B. Astfel, lipsa dificultăților sau dificultăți nesemnificative au fost menționate de:

- 75% respondenți, cu privire la complexitatea procedurilor de reglementare;
- 63% respondenți, cu privire la durata procedurii;
- 65% respondenți, cu privire la costurile înalte pentru obținerea unei licențe;
- 86% respondenți, cu privire la defalcări benevole / plățile neoficiale;
- 88% respondenți, cu privire la plățile neoficiale exagerate.

4.4 Sinteza analizei

Analiza comparativă pentru ultimii 9 ani, cu privire la diferitele aspecte legate de obținerea unei licențe sunt prezentate în Tabelul 12 și descrise mai jos:

- ponderea întreprinderilor supuse licențierii a fost de 37% în 2014, astfel înregistrând o scădere semnificativă comparativ cu anii precedenți (indicând cea mai joasă cotă);
- o companie deține un număr mediu de 1.4 licențe;
- durata de obținere a unei licențe este de 2 săptămâni (14 zile) – ce mai mică perioadă de timp din ultimii 9 ani;
- costul mediu de obținere a licenței este de 402\$, astfel se constată nu doar o creștere considerabilă, comparativ cu anul precedent, dar și cel mai înalt nivel pentru perioada 2006 – 2014;
- mediul de afaceri din Republica Moldova a înregistrat un progres considerabil cu privire la plățile neoficiale. Astfel, ponderea plăților neoficiale a reprezentat 1% în 2014, înregistrând cea mai mică valoare din 2006.

Tabelul 12. Prezentare succintă a procedurii de licențiere

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ponderea întreprinderilor supuse licențierii	58%	56%	68%	71%	61%	61%	52%	49%	37%
Numărul mediu de licențe	1.9	1.8	1.6	1.3	1.3	1.3	1.3	1.4	1.4
Durata de obținere a unei licențe, zile	20	20	18	20	22	18	16	18	14
Costul mediu, \$	273	286	301	193	270	240	266	294	401.6
Ponderea plăților neoficiale, %	9%	8%	10%	15%	14%	7%	9%	8%	1.3%

Întreprinderile nu se confruntă cu probleme majore (cu privire la durată, costuri, procedură, plăți neoficiale) în procesul de obținere a licenței. Cu u privire la aceasta situația s-a îmbunătățit comparativ cu anul precedent.

5. OBȚINEREA AUTORIZAȚIILOR

5.1 Cadrul de reglementare

Noțiunea de autorizație include: permisele, licențele, certificatele, avizele, aprobările, coordonările, brevetele, atestatele de calificare emise de autoritățile administrației publice sau de instituțiile abilitate prin lege cu funcții de reglementare și de control.

Acest capitol examinează noțiunea de autorizație de funcționare, care nu este inclusă în alte capitole. Autorizația de funcționare este definită ca un act administrativ individual ce atestă dreptul titularului de a practica o activitate de comerț, cu indicarea amplasării unității comerciale/locului pentru vânzare. Noțiunea de autorizație de funcționare nu se suprapune noțiunii de licență pentru activitățile care, conform legislației în vigoare, se licențiază.

Majoritatea autorizațiilor reglementează activitățile în domeniul comerțului. În conformitate cu Legea nr. 231 din 23.09.2010 cu privire la comerțul interior, desfășurarea activității de comerț se autorizează de către autoritatea administrației publice locale de nivelul întâi sau a municipiului Chișinău în a cărei rază teritorială urmează să-și desfășoare activitatea comerciantul respectiv.

Pentru obținerea autorizației, solicitantul depune o cerere la care se anexează următoarele documente în original:

- documentul ce confirmă înregistrarea de stat a comerciantului conform prevederilor legislației în vigoare;
- documente ce confirmă pregătirea profesională a persoanelor fizice (întreprinzătorilor individuali) obținute ca urmare a instruirii în cadrul unor instituții de profil comercial (economic), autorizate în condițiile legii; certificarea competențelor în cadrul acelorași instituții, competențe dobândite ca urmare a experienței de muncă.
- documente ce confirmă dreptul de proprietate sau de arendă a unității comerciale;
- schema de amplasare a unității comerciale (pentru gherete, tarabe și alte unități mobile);
- acordul administratorilor zonei de vânzare, obținut conform prevederilor legale în vigoare, pentru desfășurarea comerțului în aeroporturi, gări feroviare, stații și alte zone publice;
- contractul de locațiune sau titlul de autentificare a deținătorului de teren;
- orarul de funcționare a unității comerciale;
- declarația pe propria răspundere privind respectarea cerințelor de autorizare;
- în cazul autorizării funcționării unităților de alimentație publică, se solicită suplimentar autorizația sanitară, iar în cazul organizării târgurilor de animale și a piețelor agricole ce dispun de hale pentru comercializarea produselor de origine animalieră în stare proaspătă este necesară autorizația sanitar-veterinară.

Autoritatea administrației publice locale examinează cererea și actele specificate în termen de 20 de zile calendaristice, având obligația de a verifica împreună cu autoritățile publice abilitate conformitatea acestora cu prevederile legale în vigoare potrivit principiului „ghișeului unic”.

Comerciantul este obligat să dețină autorizația și în cazul desfășurării unei forme de comerț care nu necesită existența unității comerciale.

Legea nr. 101 din 13.12.2012 introduce noțiunea de comerț combinat.

În conformitate cu Legea nr. 235 din 20.07.2006 cu privire la principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător autorizația se consideră acordată sau, după caz, reînnoită dacă autoritatea administrației publice

sau altă instituție abilitată prin lege cu funcții de reglementare și de control nu răspunde solicitantului în termenul prevăzut de lege.

După expirarea termenului stabilit de lege pentru emiterea autorizației și în lipsa unei comunicări scrise din partea autorității administrației publice și/sau altă instituție abilitată prin lege cu funcții de reglementare și de control, solicitantul poate desfășura activitatea pentru care a solicitat autorizația. Procedura aprobării tacite se aplică tuturor autorizațiilor emise de autoritatea administrației publice și/sau altă instituție abilitată prin lege cu funcții de reglementare și de control, cu excepția celor emise în domeniul care vizează activitățile nucleare și radiologice, regimul armelor de foc, munițiilor și explozibililor, regimul substanțelor narcotice și al altor substanțe psihotrope.

Legea nr. 231 din 23.09.2010 prevede eliberarea autorizației de funcționare pentru:

- pentru unitățile comerciale ce vând mărfuri nealimentare sau prestează servicii comerciale (excepție alimentația publică), care dețin titlu de proprietate pe un termen nelimitat (pe durata funcționării);
- pentru unitățile comerciale ce vând mărfuri alimentare, inclusiv cu sortiment mixt; pentru unitățile de alimentație publică ce dețin titlu de proprietate pe un termen de 5 ani;
- pentru unitățile comerciale amplasate în localuri închiriate – pe termenul stabilit în contractul de locațiune, dar care nu va depăși termenul stipulat în punctul b). Încetarea contractului de locațiune înainte de termen are drept consecință încetarea autorizației de funcționare;
- pentru unitățile comerciale mobile – pe termen de 1 an.

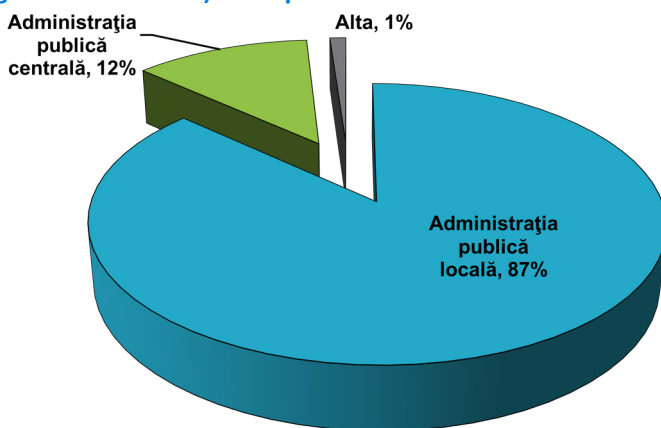
În municipiul Chișinău, autorizațiile sunt emise în conformitate cu Regulamentul privind eliberarea autorizațiilor de funcționare pentru unitățile comerciale și întreprinderile care prestează servicii sociale în raza municipiului. Prezentul regulament a fost aprobat prin decizia nr. 13/4 din 27.12.2007 de Consiliul Municipal Chișinău.

Pentru centrele comerciale, stațiile de alimentare cu combustibil, unitățile comerciale în care se comercializează mărfuri ușor inflamabile, cluburi de dans, discoteci, disco-baruri, saune, autorizația urmează a fi avizată de organul supravegherii de stat a măsurilor contra incendiilor.

5.2 Durata și costurile pentru obținerea autorizațiilor

Aproximativ 2/3 dintre companii (63%) dețin autorizații pentru desfășurarea activităților comerciale (comparativ cu anul precedent (71%) numărul deținătorilor de autorizații a scăzut).

Figura 18. Autoritățile responsabile de emitere a autorizațiilor

Sub-eșantion: 385 respondenți care trebuie să dețină autorizații pentru desfășurarea activităților economice

obținerea unei autorizații (date extrapolate). Plățile oficiale includ (Tabelul 13):

Majoritatea autorizațiilor (87%) au fost emise de autoritățile publice locale – Figura 18. Pentru obținerea unei autorizații, un manager cheltuit 6 ore. Obținerea unei autorizații a necesitat în mediu 14.5 zile.

Costul pentru obținerea autorizației este de aproximativ 231.9\$. În tabelul de mai jos sunt distribuite costurile pentru obținerea unei autorizații după tipul de plăți.

Datele obținute din sondajul cu agenții economici arată că un întreprinzător va achita, în mediu, 223.4\$ (oficial) pentru

- plăți oficiale (78% dintre respondenți au efectuat plăți în 2014 în sumă de 237\$, în mediu. Cele mai înalte taxe au fost înregistrate în regiunea de Nord și Sud. Rezultatele extrapolate din sondaj arată că o întreprindere achită în mediu 184.9\$ (oficial) pentru a obține o autorizație);
- expertiza și evaluarea (13% dintre respondenți au suportat aceste cheltuieli în 2014, achitând în mediu suma de 143\$) Cele mai înalte taxe au fost înregistrate în regiunea de Centru (în mediu 172\$). Totuși, rezultatele extrapolate din sondaj arată că o companie va plăti în mediu 18.5\$ (oficial) pentru obținerea autorizației);
- plăți pentru servicii notariale (9% dintre respondenți au efectuat plăți pentru servicii notariale în 2014, în mediu 35\$. Cele mai înalte taxe au fost înregistrate în regiunea de Centru (în mediu 173\$). Totuși, rezultatele extrapolate din sondaj arată că o companie va plăti în mediu 3.2\$ (oficial) pentru obținerea autorizației);
- plăți pentru servicii juridice și intermediari (în 2014 1% dintre respondenți au efectuat aceste plăți);
- cheltuieli de transport (34% dintre respondenți au înregistrat cheltuieli de transport în 2014, achitând în mediu suma de 45\$ în mediu. Cele mai înalte taxe au fost înregistrate în regiunea de Sud (în mediu 550\$). Rezultatele extrapolate din sondaj arată că o întreprindere achită în mediu 15\$ (oficial) pentru a obține o autorizație).

O parte din respondenți (7%) au declarat că pe lângă plățile oficiale au achitat și unele plăți neoficiale (în mediu 121\$) pentru obținerea autorizației. Totuși, rezultatele extrapolate la toți respondenții arată că o companie va plăti în mediu 8.5\$ (neoficial) pentru obținerea autorizației.

Costul total pentru obținerea unei autorizații este de 231.9\$, inclusiv plăți oficiale și plăți neoficiale.

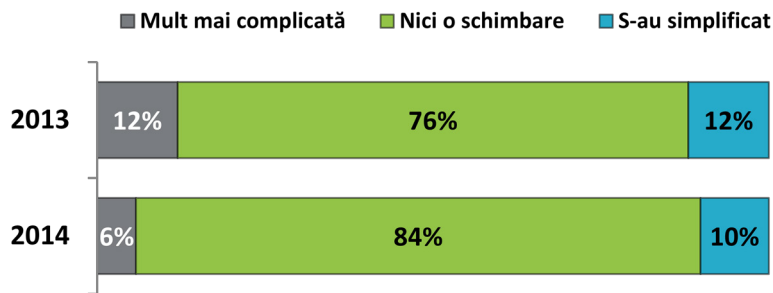
Tabelul 13. Costurile pentru obținerea unei autorizații, \$

	Ponderea	Cost, sub- eșantion	Cost, media totală
Plăți oficiale pentru obținerea unei autorizații	78%	237	184.9
Expertiză și evaluare	13%	143	18.5
Plăți pentru servicii de notariat	9%	35	3.2
Plăți juriștilor și intermediarilor	1%	229	1.8
Cheltuieli de transport	34%	45	15.0
Plăți neoficiale	7%	121	8.5
Cost total			231.9

Pentru procedura de obținere a autorizației au fost necesare 13 zile. Totuși, perioada necesară pentru obținerea autorizației a fost mai lungă în cazul companiilor din regiunea de Sud a țării, agenții din zona urbană, precum și companiile care activează în sfera hotelieră, restaurante și turism. Cea mai scurtă perioadă pentru obținerea licenței a fost pentru companiile din sectorul de transport și comunicare, precum și agenții din domeniul cercetare și dezvoltare / educație și sănătate. Pentru a obține o autorizație au fost necesare 36 ore.

5.3 Percepția procedurilor

Figura 19. Perceperea schimbărilor ce vizează procesul și condițiile de obținere a autorizațiilor comparativ cu anul precedent

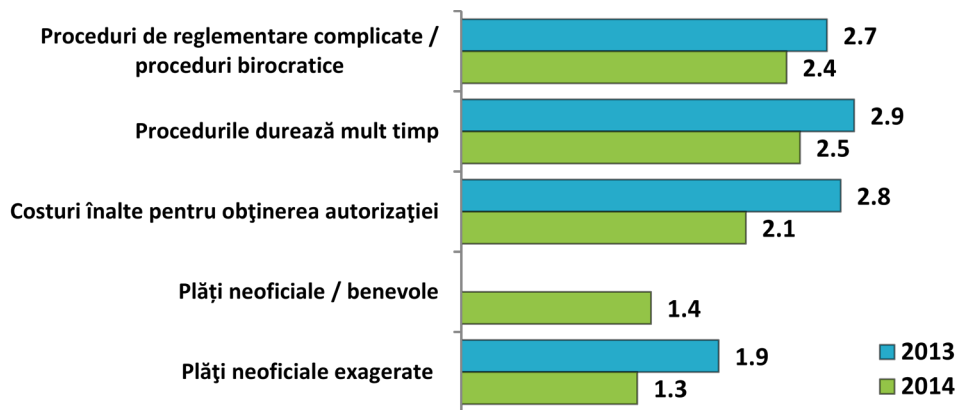

Sub-eșantion: 385 respondenți care trebuie să dețină autorizații pentru desfășurarea activităților economice

Agenții economici intervievați au fost rugați să evalueze procesul și condițiile de obținere a autorizațiilor în anul 2014, comparativ cu anul precedent. Majoritatea respondenților (84%) nu au sesizat schimbări esențiale în condițiile de obținere a autorizațiilor în ultimul an – Figura 19. Circa 10% dintre respondenți consider ca procedurile și condițiile au fost simplificate, iar 6% susțin că obținerea autorizației a devenit mai dificilă.

Respondenții care au obținut autorizații au fost rugați să evalueze problemele generate de aceste proceduri prin acordarea unui punctaj de la 1 la 5, unde 1 – probleme nu există și 5 – există probleme majore. Astfel, rezultatele evaluării indică faptul că întreprinderile nu se confruntă cu dificultăți majore în procesul de obținere a autorizației – Figura 20. Comparativ cu anul 2013, în 2014 situația s-a îmbunătățit ușor.

Figura 20. Dificultăți privind obținerea autorizațiilor (scorul mediu)

Sub-eșantion: 385 respondenți care trebuie să dețină autorizații pentru desfășurarea activităților economice

NOTĂ: această Figură nu indică ponderea respondenților indeciși și a celor care oferă răspunsul “Nu știu”.

Această constatare este confirmată de datele respective. Astfel, dificultățile nesemnificative sau lipsa lor au fost menționate de:

- 59% respondenți, cu privire la complexitatea și birocrăția procedurilor de reglementare;
- 52% respondenți, cu privire la durata procedurii;
- 64% respondenți, cu privire la costurile înalte pentru obținerea unei autorizații;
- 79% respondenți, cu privire la defalcări benevole / plățile neoficiale;
- 83% respondenți, cu privire la plățile neoficiale exagerate.

5.4 Sinteza analizei

Analiza comparativă pentru ultimii 8 ani indică (Tabelul 14):

- ponderea întreprinderilor care au solicitat autorizații este de 63% în 2014, astfel înregistrând o scădere comparativ cu anul precedent, indicând cea mai joasă cotă pentru această perioadă;
- durata de obținere a unei autorizații este de 13 zile;
- costul mediu pentru obținerea autorizației este de 232\$ – cu o creștere ușoară comparativ cu anul 2013.

Tabelul 14. Prezentare succintă a procedurii de obținere a autorizației

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ponderea întreprinderilor ce necesită autorizații	56%	76%	78%	78%	80%	71%	71%	63%
Durata de obținere a unei autorizații, zile	14	16	16	17	13	13	15	13.3
Costul mediu, \$	147	212	210	283	198	224	215	232

În ansamblu, companiile nu se confruntă cu probleme în procesul de obținere a autorizației. Cu toate acestea, ponderea și scorurile în evaluarea dificultăților arată că respondenții sunt mai puțin satisfăcuți de procedura și durata de obținere a autorizațiilor. Totuși, a fost mai ușor de a obține acest document (în termeni de procedură, durata și costuri) în 2014, comparativ cu anul precedent.

6. ECHIPAMENT

6.1 Durata și costul obținerii certificatului de conformitate

Din toți agenții economici participanți la sondaj 50% au procurat echipament în ultimii trei ani. Cu cât compania este mai mare, cu atât mai înaltă este ponderea agenților care au achiziționat echipament. Întreprinderile din zona urbană au achiziționat mai mult echipament decât alți agenți economici. De asemenea, rata de achiziționare a echipamentului este mai înaltă în cazul agenților economici străini, comparativ cu cei locali.

Circa 60% dintre întreprinderi dețineau certificate de conformitate a echipamentului cu standardele Republicii Moldova. În majoritatea cazurilor (87%) aceste certificate au sosit împreună cu echipamentele achiziționate, și numai în 13% din cazuri a fost necesar de a obține aceste certificate de sine stătător.

Obținerea certificatului de conformitate a durat 11 zile, iar costul mediu a fost de 232\$.

6.2 Sinteza analizei

Numărul companiilor care dețineau certificat de conformitate pentru echipamentul achiziționat a crescut, comparativ cu anul precedent. Aceasta se datorează faptului că în majoritatea cazurilor echipamentul era însoțit de certificatele de conformitate.

Cele mai înalte costuri pentru certificatul de conformitate au fost înregistrate pentru anul 2006. În 2014 costul a fost de 232\$ și este de aproape 3 ori mai înalt, comparativ cu anul 2013 – Tabelul 15. Totuși cheltuielile variază considerabil, în termeni de valoare și durată, în funcție de tipul echipamentului certificat.

Tabelul 15. Prezentare succintă a procedurii de obținere a certificatului de conformitate pentru echipament

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Timpul pentru obținerea certificatului de conformitate, zile	13	13	12	12	13	12	10	9	11
Costurile medii, \$	70	73	56	-	-	35	62	75	232

7. REGLEMENTAREA ACTIVITĂȚILOR DE IMPORT

7.1 Cadrul de reglementare pentru activitățile de import și export

Prevederile generale privind procedurile vamale sunt incluse în Codul vamal al Republicii Moldova, aprobat prin Legea nr. 1149-XIV din 20.07.2000, republicată la 1.1.2007. Pentru a efectua tranzacții de import și export, agenții economici sunt obligați să se înregistreze la Departamentul Vamal din R. Moldova.

Lege nr. 267 din 23.11.2011 a ajustat legislația internă la legile internaționale, prin introducerea noțiunii de re-import. Actul abrogă taxa de impozitare pentru participarea la licitația vamală. Durata necesară pentru verificarea declarațiilor vamale, a documentației, bunurilor și utilajelor a fost redusă de la 10 la 5 zile de la data depunerii declarației și documentației solicitate de către autoritatea vamală.

Codul vamal stabilește drepturile și obligațiile brokerului vamal, precum situațiile în care poate fi retrasă licența de activitate.

Legea nr. 221 din 19.10.2012 introduce vinieta obligatorie - taxă pentru folosirea drumurilor din Republica Moldova de către autovehiculele neînmatriculate în Republica Moldova.

Repatrierea fondurilor este o procedură din cadrul operațiunilor de import-export. Deși, nu vizează direct procedurile de import-export, totuși, este o cerință impusă de Banca Națională, care în consecință afectează acest. Legea nr. 1466-XIII din 29.01.1998 cu privire la "Reglementarea repatrierii de mijloace bănești, mărfuri și servicii provenite din tranzacțiile economice externe" definește noțiunea de "repatrierea mijloacelor bănești". Repatrierea mijloacelor bănești reprezintă încasarea de la nerezidenți a mijloacelor bănești aferente exportului de mărfuri, prestării de servicii/lucrări nerezidenților, precum și altor operațiuni și tranzacții externe în conturi deschise la băncile licențiate în Republica Moldova. Volumul mijloacelor trebuie să fie indicat în declarația vamală, iar costul serviciilor prestate sau al lucrărilor executate - în documentele confirmative (contract, acte privind lucrările executate sau serviciile prestate, factură/invoice). Legea nr. 33 din 06.03.2012 stabilește prelungirea termenelor de repatriere a mijloacelor bănești. Termenele pentru contractele de vânzare-cumpărare, barter, de export în regim de consignație se prelungesc de la 1 an la 2 ani de la data expedierii mărfurilor respective sau efectuării plății pentru marfă. Pentru contractele de prelucrare termenul a fost extins de la 60 zile până la 1 an de la data încheierii ciclului tehnologic, iar pentru contractele ce vizează fabricarea și asamblarea utilajului termenul de repatriere a mijloacelor material este de până la 1 an.

O altă procedură în cazul întreprinderilor care realizează activități de export este cea de restituire a TVA. Restituirea taxei pe valoarea adăugată este reglementată de Hotărârea de Guvern nr. 93 din 01.02.2013. Agentul economic are dreptul să decidă asupra metodei de restituire: stingerea obligației fiscale prin compensare și/sau restituirea mijloacelor bănești. Organul fiscal este obligat să adopte decizia cu privire la procedura de restituire, bazându-se pe criteriile de risc prevăzute în Decizie. Decizia trebuie să fie adoptată în termen de 3 zile lucrătoare de la data primirii cererii privind restituirea TVA. În cazul în care subiectul impozabil care a depus cererea nu satisface cerințele stabilite în Regulament, organul fiscal de stat, în baza cererii recepționate privind restituirea TVA, inițiază controlul tematic. Restituirea sumei TVA se efectuează în termen de 45 de zile din data depunerii cererii de restituire. 37 de zile din acest termen sânt destinate pentru efectuarea controlului și adoptarea deciziei de restituire. Celelalte 8 zile sânt destinate pentru efectuarea restituirii efective.

Legea nr. 221-XVI din 19.10.2007 privind activitatea sanitar-veterinară reglementează procedura și stabilește documentele necesare pentru obținerea certificatului respectiv. Art. 33 din această lege stipulează că importul produselor supuse supravegherii și controlului sanitar-veterinar va fi permis în cazul obținerii avizului de liberă trecere din partea medicului veterinar oficial de la postul respectiv de control sanitar-veterinar organizat în cadrul postului vamal. Legea nr. 110 din 10.06.2014 simplifică această procedură prin reducerea numărului de documente depuse, precum și prin implementarea procedurii electronice.

Pentru confirmarea valorii în vamă a mărfurilor importate, declarantul este obligat să prezinte organului vamal un șir de acte, în corespundere cu cerințele stipulate în Hotărârea de Guvern nr. 1,043 din 12.23.2013, art. 14. În cazul în care organul vamal constată divergențe probate între datele conținute în acte sau Sistemul informațional integrat vamal, identifică riscul de subevaluare, organul vamal solicită în scris declarantului

prezentarea unor acte suplimentare care pot justifica valoarea în vamă anunțată. În conformitate cu Decizia, declarantul trebuie să prezinte alte 2 documente noi - copia autenticată de pe declarația de export și documentul de plată pentru cheltuielile de transportare/ factura de expediție – care creează dificultăți în procesul de evaluare a mărfurilor importate.

Legea nr. 324 din 23.12.2013 prevede un șir de modificări la Codul Vamal:

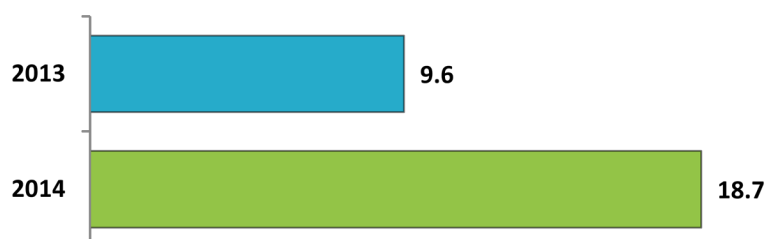
- Secțiunea a 27¹, cu privire la simplificarea procedurii de vămuire și anume: procedura declarației incomplete; procedura declarației simplificate și de vămuire la domiciliu.
- Secțiunea a 28¹, cu privire la Agentul Economic Autorizat (AEO). Orice agent economic care este rezident și întrunește condițiile prevăzute poate să solicite statutul de agent economic autorizat. Titularul unui certificat AEO este supus unui număr mai mic de controale fizice și documentare decât ceilalți agenți economici.

În perioada 2013-2014, a fost implementată o altă inovație, și anume declarația electronică care are ca scop reducerea cheltuielilor de vămuire precum și îmbunătățirea procesului de transparență. Această procedură este reglementată în conformitate cu Legea nr. 110 din 10.06.2014 și prin Hotărârea de Guvern nr. 904 din 13.11.2013. Datorită implementării procedurii de vămuire electronice, agentul economic, dispunând de semnătura digitală și fiind conectat la sistemul informațional vamal, poate perfectă declarația de export electronic direct din oficiu și poate transporta mărfurile direct la frontieră.

7.2 Tranzacții de import

Circa 27% dintre respondenți (în descreștere de la 31% în 2013) au efectuat în ultimii trei ani tranzacții de import, preponderent agenții economici din capitala țării, întreprinderi din orașe și municipii, companii mari, și întreprinderi ce activează în sectorul de construcții și comerț.

Figura 21. Numărul mediu de tranzacții de import, pe an

În anul 2014, agenții economici au efectuat în mediu 18.7 tranzacții de import, adică aproape de două ori mai multe comparativ cu anul precedent – Figura 21. Acestea au fost predominant companii din mediul urban, regiunea de Centru a țării, întreprinderi mijlocii și mari, cu capital străin și companii din industria nealimentară.

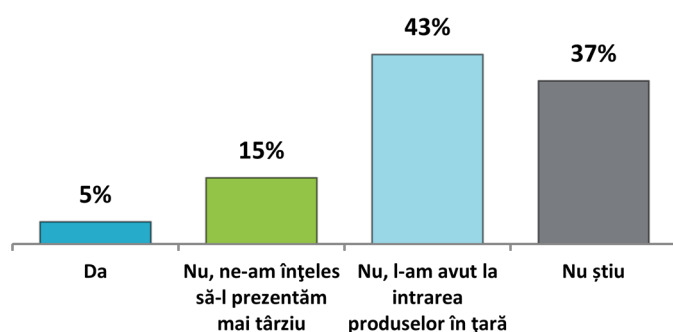
Sub-eșantion: 164 respondenți care au efectuat tranzacții de import în ultimii trei ani

7.3 Certificat de conformitate

2/3 din agenții economici intervievați (sau 65%) au obținut certificate de conformitate a bunurilor importate cu standardele Republicii Moldova. Procedura de obținere a certificatului de conformitate a durat 13 zile, iar timpul a constituit 15 ore.

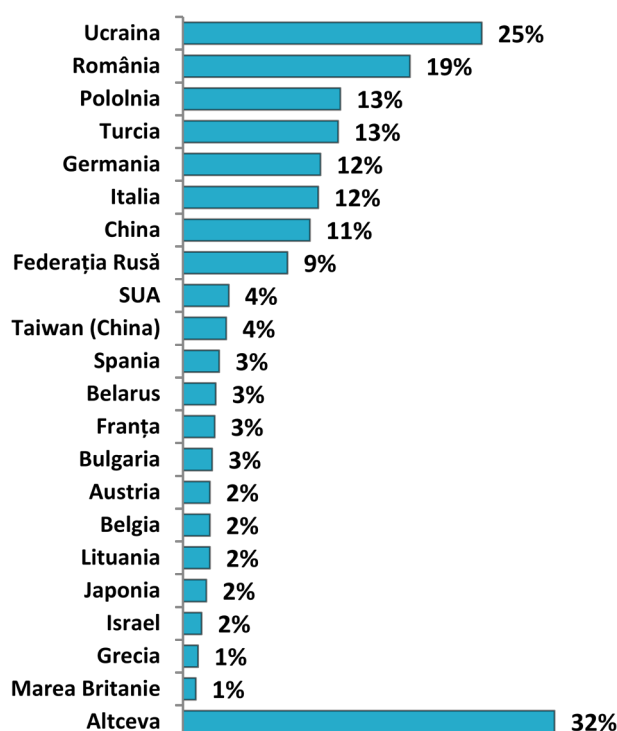
Costul total pentru un certificat de conformitate constituie 350\$ USD (inclusiv plățile oficiale – 341\$, plățile pentru serviciile juridice și intermediari – 4\$ și plățile neoficiale – 5\$).

Figura 22. Cazuri în care bunurile sunt blocate la vamă pînă la obținerea certificatului de conformitate

Sub-eșantion: 164 respondenți care au efectuat tranzacții de import în ultimii trei ani

Figura 23. Țările de unde s-au efectuat importuri

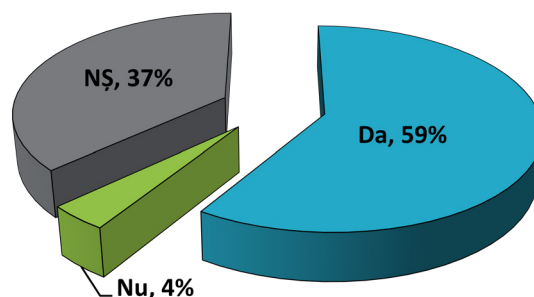
Sub-eșantion: 164 respondenți care au efectuat tranzacții de import în ultimii trei ani

5% dintre companiile chestionate (toate din Chișinău) s-au ciocnit cu situații când mărfurile importate au fost blocate la vamă deoarece bunurile nu aveau certificat de conformitate - Figura 22. Mărfurile au fost reținute în vamă, în mediu, timp de 8 zile. 58% dintre agenții economici nu s-au confruntat cu problema reținerii mărfurilor în vamă (15% au convenit să prezinte certificatul de conformitate mai târziu și 43% dețineau certificatul la momentul procedurii de vămuire). Totuși, de menționat că 37% dintre respondenți nu știau dacă mărfurile lor au fost reținute la vamă.

Companiile din Moldova importă mărfuri din diferite țări, dar preponderent din țările din vecinătate precum Ucraina (25%) și România (19%), dar și din unele state europene ca Polonia, Turcia, Italia – Figura 23.

59% dintre companii au menționat că mărfurile importate din aceste țări sunt însoțite de certificatele de conformitate – Figura 24.

Figura 24. Disponibilitatea certificatelor de conformitate pentru bunurile importate

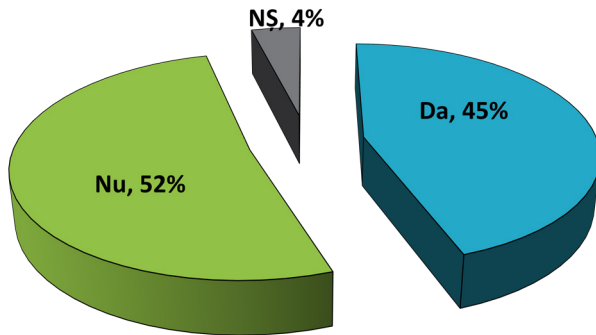

Sub-eșantion: 164 respondenți care au efectuat tranzacții de import în ultimii trei ani

7.4 Certificatele sanitare

Figura 25. Obținerea autorizației sanitare pentru bunurile importate

Sub-eșantion: 164 respondenți care au efectuat tranzacții de import în ultimii trei ani

45% dintre respondenții care au efectuat activități de import în ultimii 3 ani, au obținut autorizații sanitare pentru mărfurile importate - Figura 25.

Durata medie de obținere a certificatelor sanitare este de 7 zile. Întreprinderile din zona rurală obțin certificatele mai rapid comparativ cu companiile din regiunile urbane. În funcție de genul de activitate, companiile care activează în sectorul de transport și comunicare, și cele din industria alimentară au obținut certificatele sanitare în cea mai scurtă perioadă de timp. Angajații întreprinderilor au cheltuit 17 ore pentru pregătirea procedurii de obținere a documentelor.

7.5 Procedura de vămuire

Procedura de vămuire durează, în medie, de 2 zile. Pentru companiile din Chișinău durata necesară pentru această procedură este cea mai scurtă. Costul total al procedurii de vămuire este 261\$. Această sumă include plăți oficiale (cu excepția taxelor vamale) 232\$ și plăți neoficiale – 25\$ – Tabelul 16. Costurile sânt cele mai înalte pentru companiile din Chișinău și cele din sectorul construcții. Potrivit rezultatelor sondajului, amenzile au fost plătite numai de întreprinderile care activează în regiunea de sud, în timp ce plățile neoficiale au fost raportate doar de cele din capitală.

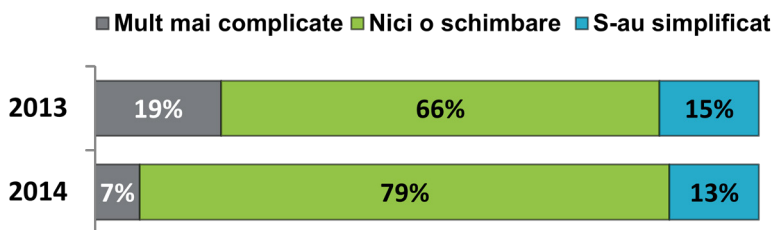
Tabelul 16. Costurile și timpul aferent unei proceduri vamale de import, \$

	Ponderea						Suma medie, \$					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Zile							2,7	2,0	1,9	2,7	2,5	2,1
Plățile oficiale, \$	84	79	97	97	100	100	168	213	140	144	144	232
Penalități	7	17	12	6	10	1	-	-	-	-	-	-
Alte plăți (inclusiv neoficiale)	8	29	17	39	27	13	-	28	21	33	53	25
Total costuri, \$							143	169	144	152	158	261

* Notă! A fost înregistrat un singur caz de importator sancționat cu o valoare ridicată și acest caz nu a fost inclus în calculul sub-eșantion, deoarece un singur caz nu este relevantă statistic.

7.6 Perceperea procedurilor de import

Figura 26. Perceperea schimbărilor în procedurile și condițiile de import

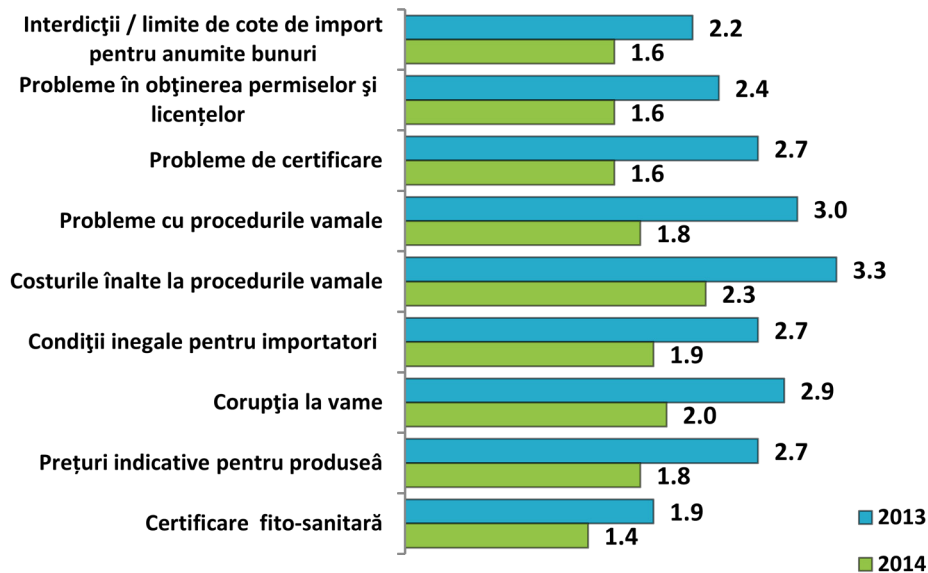
Sub-eșantion: 164 respondenți care au efectuat tranzacții de import în ultimii trei ani

Agenții economici au fost rugați să evalueze procedurile și condițiile de import din anul 2014 comparativ cu anul precedent. Majoritatea respondenților consideră că pe parcursul ultimului an situația nu s-a schimbat (79%) – Figura 26. 13% consideră că procedurile și condițiile au fost simplificate, iar 7% afirmă că importul a devenit mai dificil.

Respondenții au fost rugați să evalueze problemele cu privire la procedurile de

import prin acordarea unui punctaj de la 1 la 5, unde 1 – probleme nu există și 5 – există probleme majore. Astfel, rezultatele evaluării indică faptul că companiile nu se confruntă cu dificultăți majore cu privire la procedurile de import – Figura 27A. Comparativ cu rezultatele obținute în 2013, în 2014 situația s-a îmbunătățit ușor.

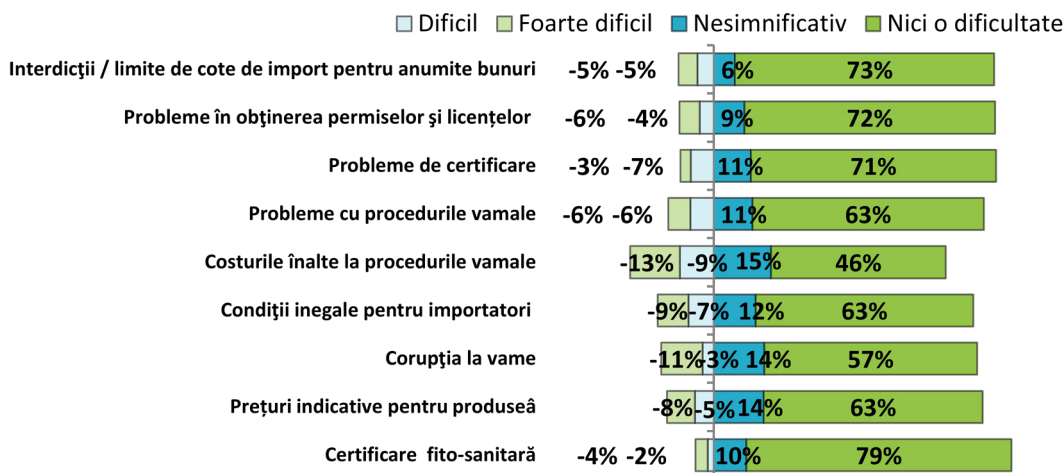
Figura 27A. Dificultățile privind procedura tranzacțiilor de import (scorul mediu)

Sub-eșantion: 164 respondenți care au efectuat tranzacții de import în ultimii trei ani

Această constatare este ilustrată de ratele înalte prezentate în Figura 27B. Astfel, dificultăți nesemnificative sau lipsa lor, a fost menționată de:

Figura 27B. Dificultățile privind procedura tranzacțiilor de import (pondere)

Sub-eșantion: 164 respondenți care au efectuat tranzacții de import în ultimii trei ani

NOTĂ: această Figură nu indică ponderea respondenților indeciși și a celor care oferă răspunsul "Nu știu".

- 79% respondenți, cu privire la interzicerile pentru importul anumitor tipuri de produse;
- 81% respondenți, cu privire la primirea permisiunilor și a licențelor;
- 82% respondenți, cu privire la problemele de certificare;
- 74% respondenți, cu privire la procedurile vamale;

- 61% respondenți, cu privire la costul înalt al procedurilor vamale;
- 75% respondenți, cu privire la condițiile inegale pentru importatori;
- 71% respondenți, cu privire la corupția în vamă;
- 77% respondenți, cu privire la prețul indicativ pentru produse;
- 89% respondenți, cu privire la certificarea fitosanitară.

7.7 Sinteza analizei

Numărul tranzacțiilor de import a crescut de două ori în 2014, comparativ cu anul precedent. În 2014 companiile din Moldova au realizat, în mediu, 18.7 tranzacții.

Cu privire la certificatele necesare pentru procedura de import:

- 2/3 din companiile chestionate *au obținut un certificat de conformitate* cu standardele Republicii Moldova pentru mărfurile importate. Procedura de obținere a certificatului a durat 13 zile, iar costul total era de 350\$. Numărul companiilor care s-au confruntat cu problema blocării mărfurilor la vamă, pe motiv de lipsă a certificatului de conformitate, este foarte scăzut (5%).
- *Certificatele sanitare* au fost obținute de 45% dintre agenții economici. Durata medie de obținere a certificatelor sanitare este de 7 zile.

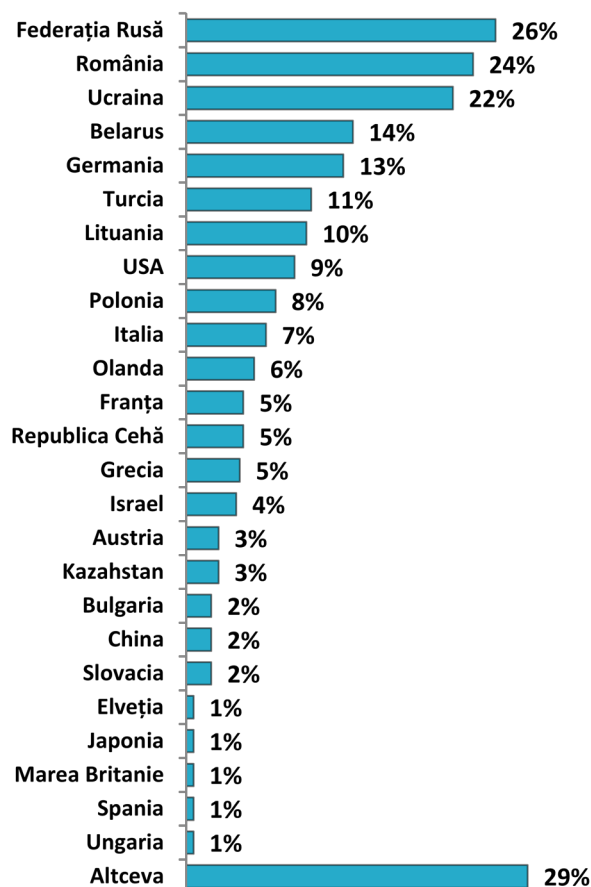
Procedura de vămuire durează, în medie, de 2 zile. Costul total aferent procedurii de vămuire este 261\$.

Majoritatea respondenților (79%) nu au sesizat nici o schimbare cu privire la procedura de import, în ultimul an. În general, agenții economici par a fi satisfăcuți de procedurile de import și nu se confruntă cu dificultăți majore în această privință. Astfel, respondenții indică o ușoară îmbunătățire în 2014 comparativ cu rezultatele obținute în 2013.

8. REGLEMENTAREA PROCEDURILOR DE EXPORT

8.1 Tranzacții de export

Figura 28. Țările unde s-au efectuat exporturi

Sub-eșantion: 28 respondenți care au efectuat tranzacții de export în ultimii 3 ani

Pe parcursul ultimilor trei ani, aproximativ 5% din agenții economici, au realizat tranzacții de export, astfel se înregistrează o scădere semnificativă comparativ cu anul precedent (12% în 2013). Întreprinderile mijlocii și mari din mediul urban sânt cele care practică exportul mai mult. În 2014, companiile au efectuat, în mediu, 24 tranzacții de export. Agenții economic, cel mai des, exportă în țările din vecinătate, precum Rusia (26%), România (24%) și Ucraina (22%) – Figura 28.

8.2 Procedura vamală

O procedură de vămuire a mărfurilor pentru export durează 1.7 zile, iar costurile suportate de respondenți au fost de 213\$ (inclusiv plăți oficiale – 208\$, penalități – 14\$, și alte plăți – 45\$) – Tabelul 17. Costurile totale au crescut, comparativ cu anul precedent (de la 152\$ în 2013 până la 213\$ în 2014).

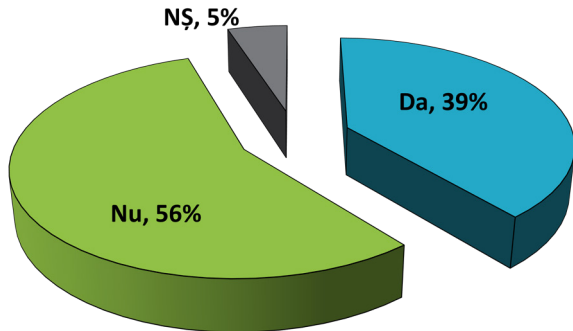
Tabelul 17. Durata și costurile pentru procedurile vamale

	Ponderea					Suma medie, \$				
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013	2014
Zile						1,8	1,6	1,7	2,0	1,7
Plățile oficiale, \$	87	78	93	97	100	148	109	96	156	208
Penalități (inclusiv confiscări)	27	8	4	8	8	-	-	-	-	14
Alte plăți (inclusiv neoficiale)	33	13	23	20	8	17	-	-	-	45
Total costuri, \$						134	85	89	152	213

Rezultatele sondajului arată că, companiile din mediul urban au suportat costuri mai înalte, comparativ cu agenții economici din regiunile rurale, întreprinderile din regiunea de Centru, de asemenea, au avut cheltuieli mai mari, comparativ cu întreprinderile din Nord și Sud; întreprinderile mari, la fel au fost supuse unor cheltuieli mai mari, în comparație cu cele mici, precum și agenții economici străini au cheltuit mai mult decât cei locali.

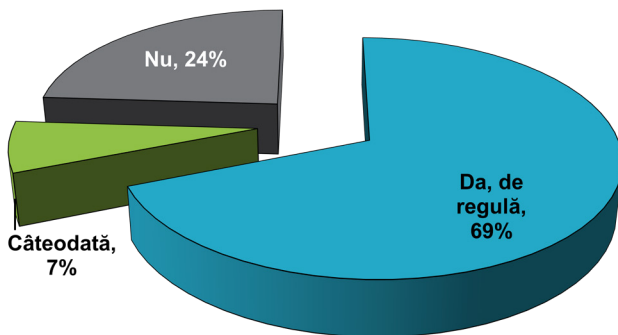
8.3 Restituirea TVA

Figura 29. Depunerea documentelor pentru a solicita restituirea TVA

Sub-eșantion: 28 respondenți care au efectuat tranzacții de export în ultimii 3 ani

Figura 30. Utilizarea TVA pentru a achita alte taxe

Sub-eșantion: respondenți care au solicitat restituirea TVA

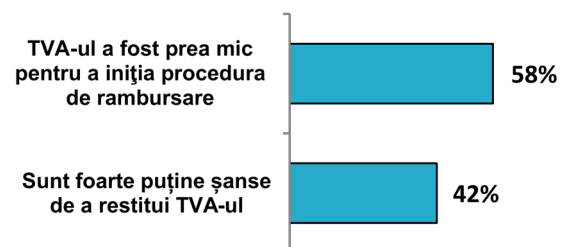
39% dintre respondenți au solicitat oficial restituirea TVA, cotă care este mai mică comparativ cu anul precedent (51% în 2013) – Figura 29.

Companiile care au aplicat pentru rambursarea TVA au primit banii în cont în termen de 59 zile din momentul în care acestea au solicitat restituirea. TVA-ul recuperat a reprezentat, în medie, 92% de suma solicitată. Toate companiile au declarat că nu au plătit pentru a facilita procesul de restituire a TVA.

Aproximativ 2/3 dintre respondenți (69%) utilizează banii obținuți din rambursarea TVA pentru efectuarea altor plăți - Figura 30.

Respondenții care nu au aplicat pentru restituirea TVA, au fost menționat următoarele motive: 58% au declarat că TVA era prea mică pentru a iniția procesul, iar 42% cred că șansele de recuperare a TVA-ului sunt prea mici - Figura 31.

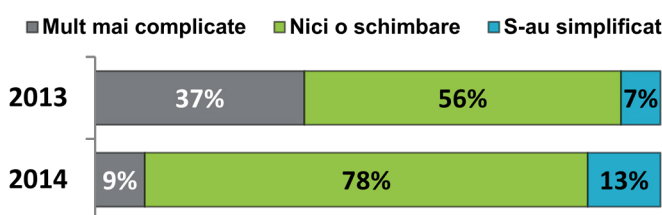
Figura 31. Motivele pentru care întreprinderile n-au solicitat restituirea TVA

Sub-eșantion: 16 respondenți care au efectuat tranzacții de export în ultimii 3 ani și nu au aplicat pentru restituirea TVA

8.4 Percepția procedurilor

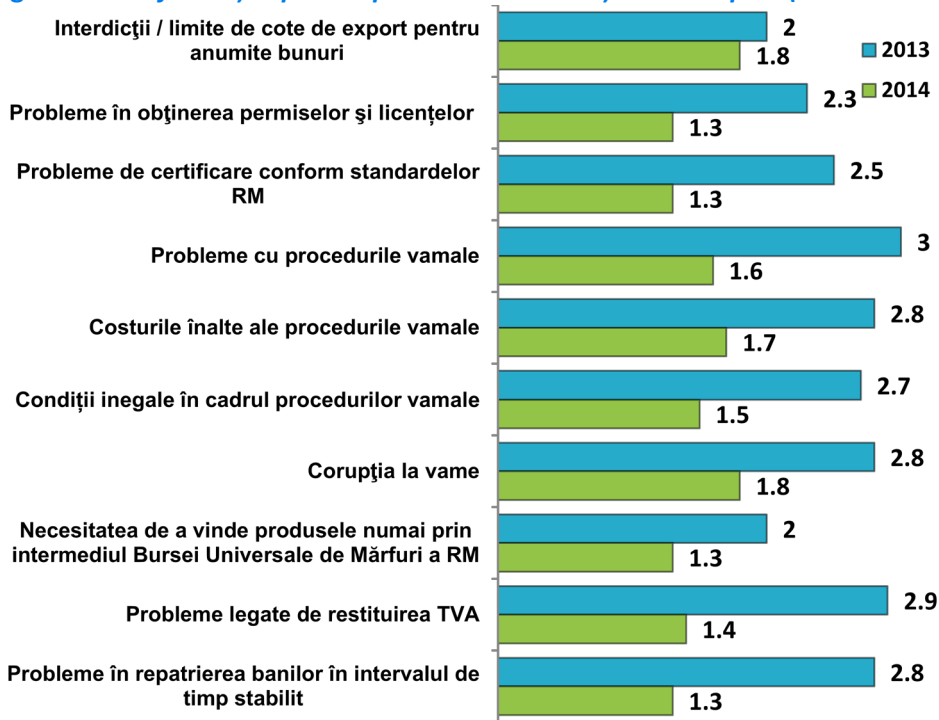
Figura 32. Perceperea dificultăților privind procedurile și condițiile de export, comparativ cu anul precedent

Sub-eșantion: 28 respondenți care au efectuat tranzacții de export în ultimii 3 ani

Agenții economici au fost rugați să evalueze procedurile și condițiile privind procedurile de export din 2014, comparativ cu perioada precedentă. Majoritatea respondenților cred că au avut loc modificări în această privință din 2013 (78%) – Figura 32. 13% consideră că procedurile și condițiile au fost simplificate (în special pentru întreprinderile mari), în timp ce 9% cred că procedura de export a devenit mai dificilă (în special pentru întreprinderile din Chișinău, autohtone).

Figura 33A. Dificultățile privind procedura tranzacțiilor de export (scorul mediu)

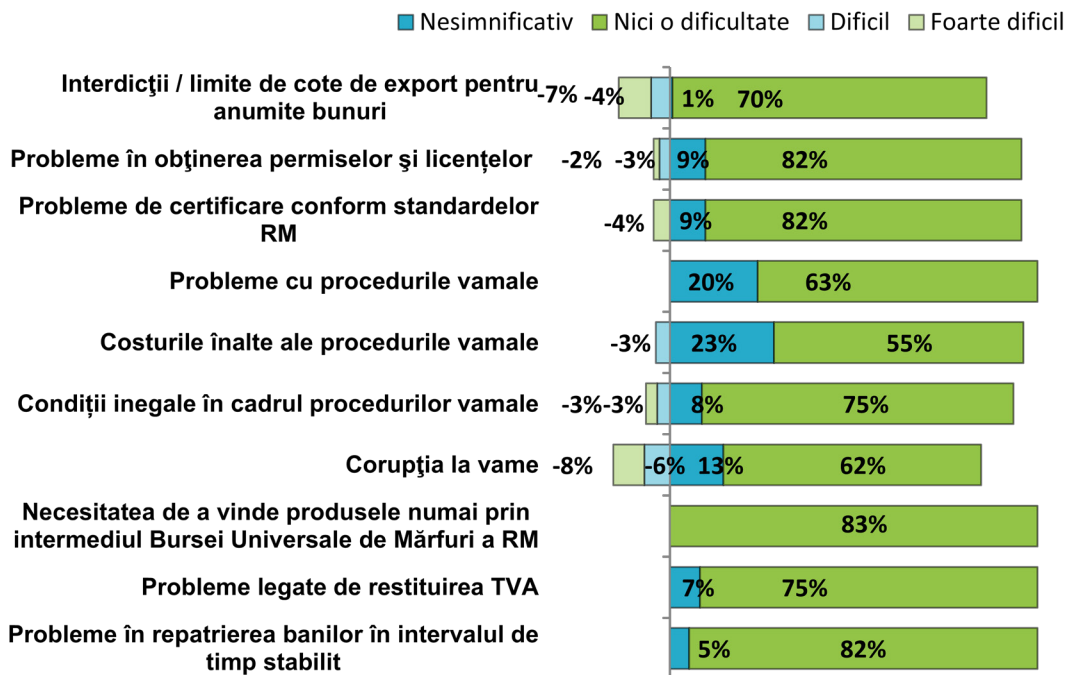
Sub-eșantion: 28 respondenți care au efectuat tranzacții de export în ultimii 3 ani

Respondenții au fost rugați să evalueze problemele cu privire la procedurile de export prin acordarea unui punctaj de la 1 la 5, unde 1 – probleme nu există și 5 – există probleme majore. Astfel, rezultatele evaluării indică faptul că companiile nu se confruntă cu dificultăți majore cu privire la procedurile de export. Punctajul variază între 1.3 – 1.8. Totuși, probleme majore menționate sânt: interdicția exporturilor la unele bunuri, și problemele aferente procedurii de devamare (corupția în vamă, costuri înalte pentru procedurile vamale, condiții inegale în cadrul procedurilor vamale) –

Figura 33A. În 2014, comparativ cu rezultatele obținute în 2013, situația s-a îmbunătățit semnificativ.

Această constatare este ilustrată de ratele înalte prezentate în Figura 33B. Astfel, dificultăți ne semnificative sau lipsa lor, a fost menționată de:

Figura 33B. Dificultățile privind procedura tranzacțiilor de export (pondere)

Sub-eșantion: 28 respondenți care au efectuat tranzacții de export în ultimii 3 ani

- 71% respondenți, cu privire la interzicerile pentru exportul anumitor tipuri de produse;
- 91% respondenți, cu privire la primirea permisiunilor și a licențelor;

- 91% respondenți, cu privire la problemele de certificare;
- 83% respondenți, cu privire la procedurile vamale;
- 78% respondenți, cu privire la problema costului înalt al procedurilor vamale;
- 83% respondenți, cu privire la condiții inegale pentru exportatori;
- 75% respondenți, cu privire la corupția în vamă;
- 83% respondenți, cu privire la necesitatea vânzării produselor doar prin intermediul Bursei de mărfuri;
- 82% respondenți, cu privire la problemele cu restituirea TVA;
- 87% respondenți, cu privire la problemele cu repatrierea banilor în timpul stabilit.

8.5 Sinteza analizei

Numărul companiilor care au exportat în 2014 a scăzut în comparație cu anul precedent, reprezentând 5% din companiile intervievate. În 2014, companiile din Moldova au realizat, în medie, 24 de operațiuni de export.

Procedurile de export au durat, în medie, 2 zile. Costurile suportate de respondenți au fost de 213\$ (care sânt mai mari comparativ cu 2013).

Majoritatea respondenților consideră că pe parcursul anului precedent (78%) nu s-au înregistrat careva schimbări cu privire la procedura de export. În general, companiile par a fi mulțumite de procedurile de export și nu se confruntă cu dificultăți majore în această privință. În plus, ei consideră că situația cu privire la procedura de export în 2014 a fost mai favorabilă comparativ cu 2013.

Circa 39% din companii au solicitat restituirea TVA, astfel indicând o scădere în comparație cu anul precedent. Principalele motive pentru care nu s-a solicitat rambursarea TVA sunt: TVA au fost prea mici pentru a iniția procesul, iar șansele de recuperare a TVA-ului sunt prea mici.

Tabelul 18. Evoluția procedurilor și reglementărilor pentru procedurile de import export

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Durata procedurilor vamale la import, zile la o tranzacție	1,9	2,3	2,7	2,0	1,9	2,7	2,5	2,1
Costurile procedurilor vamale la import, \$ pentru o tranzacție	214	145	143	169	144	152	158	261
Durata procedurilor vamale la export, zile la o tranzacție	1,6	1,7	1,7	1,8	1,6	1,7	2,0	1,7
Costurile procedurilor vamale la export, \$ pentru o tranzacție	79	48	137	134	85	89	152	213

9. CERTIFICAREA DE CONFORMITATE

9.1 Cadrul de reglementare

Legea nr. 235 din 1.12.2011 reglementează activitățile de acreditare și evaluare a conformității. În conformitate cu această lege activitatea de acreditare se realizează de către Centrul Național de Acreditare, desemnat în calitate de organism național unic de acreditare, cu denumirea abreviată „MOLDAC”. Evaluarea conformității în sine este efectuată de către serviciile specializate în sectoare specifice de activitate, care sunt acreditate de Centrul Național de Acreditare. Legea prevede 28 tipuri de produse și servicii, care trebuie să treacă obligatoriu procesul de certificare. Costul serviciilor de acreditare se calculează în, în funcție de numărul de zile petrecute, totuși prețul maxim perceput pe ziua de lucru pentru evaluare este 2.300 lei.

Certificarea bunurilor și serviciilor este reglementată de asemenea de următoarele legi:

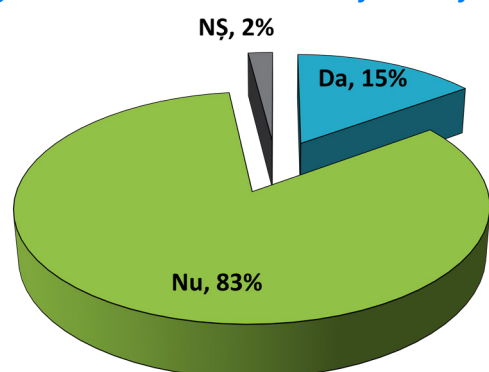
- Legea nr. 590-XIII din 22.09.1995 "Cu privire la standardizare" republicată la 25.05.2012;
- Legea nr. 420-XVI din 22.12.2006 "Privind activitatea de reglementare tehnică";
- Legea nr. 78-XV din 18.03.2004 "Privind produsele alimentare”.

Institutul Național de Acreditare este organul principal de standardizare care reglementează activitățile comitetelor de reglementare tehnică. Standardele de firmă pot fi elaborate și aprobate de către orice agent economic,, indiferent de tipul de proprietate sau statutul legal, adică se pot crea subdiviziuni (servicii) de standardizare stabilind structura și modul de operare având drept scop soluționarea problemelor ce țin de asigurarea standardelor și calității pentru produse și servicii.

Standardele naționale pot fi elaborate de către oricare parte interesată specializată și vor fi puse în aplicare după aprobarea lor de către organismul național de standardizare. Aplicarea standardelor naționale este voluntară. Aplicarea standardului național poate deveni obligatorie în cazul în care considerentele de ordin public și de protecție a intereselor consumatorilor fac necesară o astfel de măsură. Standardele naționale devin obligatorii dacă agentul economic a declarat oficial, sub orice formă, că produsul sau serviciul corespunde prevederilor standardului respectiv.

9.2 Procedura de certificare: durata și costurile

Figura 34. Necesitatea de a certifica mărfurile produse

Eșantion: 607 respondenți

(produse fabricate în serie).

15% dintre agenții economici chestionați au declarat că bunurile și serviciile produse pentru comercializarea ulterioară necesită certificare – Figura 34. Obligatorietatea de a certifica bunuri a fost declarată cel mai des de către societățile pe acțiuni, întreprinderile din regiunea de Nord, de către persoane juridice străine sau persoane fizice, care activează în industria alimentară sau alte domenii. Cu cât este mai mare întreprinderea cu atât este mai mare numărul respondenților care au menționat necesitatea certificării produselor.

Circa 2/3 din companii (67%) au certificat loturi individuale de bunuri și 33% - linii de producere

În mediu, pentru procedura de certificare, întreprinderile chestionate au alocat 14 zile, iar timpul necesar pentru obținerea certificării a fost de 22 ore.

Costul mediu pentru certificare este de 215\$ (inclusiv plăți oficiale – 191\$, cheltuieli de transport – 16\$ și plăți neoficiale – 8\$) – Tabelul 19. Cele mai înalte costuri pentru plățile oficiale au fost suportate de întreprinderile din regiunea de Sud, urmate de cele din Centru și Nord. Companiile din zona rurală achită mai mult pentru obținerea unui certificat de conformitate comparativ cu cele din regiunile urbane, și întreprinderile din industria alimentară înregistrează cheltuieli mai mari decât agenții economici din alte domenii.

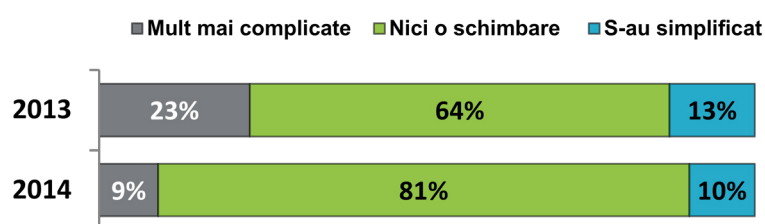
Tabelul 19. Costurile aferente procedurii de certificare a bunurilor produse, \$

Plăți oficiale, inclusiv plăți pentru expertiză, \$	191
Cheltuieli de transport, \$	16
Plăți neoficiale, \$	8

Conform rezultatelor sondajului, o întreprindere necesită în jur de 24 certificate de conformitate anual. Termenul mediu de valabilitate pentru aceste certificate este de 12.3 luni. În 2014 companiile care au activat în industria alimentară, comerț, sfera hotelieră/restaurante / turism au avut nevoie de mai multe certificate decât întreprinderile din alte domenii de activitate. Companiile din regiunea de Nord și Sud au obținut cel mai mare număr de certificate de conformitate.

9.3 Percepția procedurilor

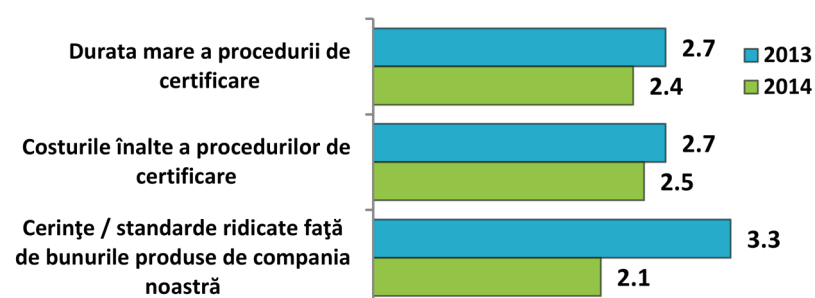
Figura 35. Percepția schimbărilor în procedurile și condițiile de certificare, comparativ cu anul precedent

Sub-eșantion: 89 respondenți care trebuie să certifice mărfurile produse de compania lor

Totuși, ponderea este semnificativ mai mică (23%) comparativ cu anul 2013. Fiecare al zecelea agent economic consideră că condițiile au fost simplificate (în special, întreprinderile din Nordul țării, cele plasate în zona urbană, companiile autohtone, precum și cele care activează în domeniul de Cercetare și dezvoltare / Educație și Sănătate).

Figura 36A. Problemele întâlnite în procesul de certificare (scorul mediu)

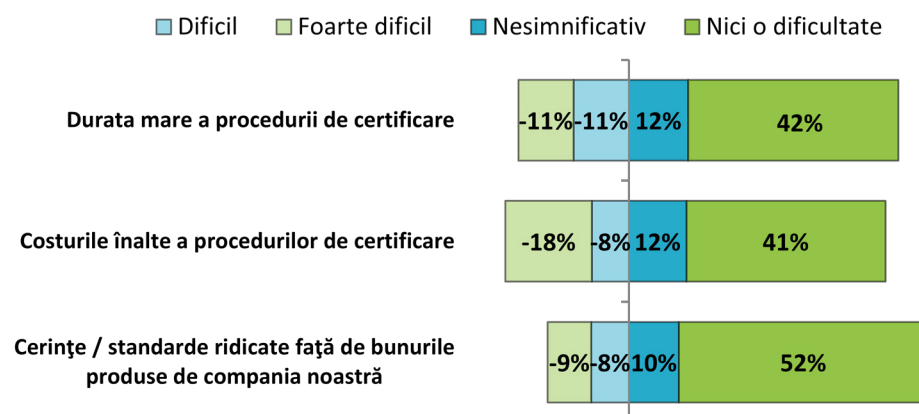

Sub-eșantion: 89 respondenți care trebuie să certifice mărfurile produse de compania lor

îmbunătățit considerabil cu privire la cererea pentru produse fabricate de agenții economici.

Agenții economici au fost rugați să evalueze procedurile și condițiile de certificare din anul 2014 în comparație cu anul precedent. Majoritatea respondenților consideră că pe parcursul ultimului an situația nu s-a schimbat (81%) – Figura 35. Circa 9% consideră că procedurile și condițiile de certificare a mărfurilor produse au devenit mai dificile (pentru companiile din regiunea de Nord în comparație cu alte regiuni, cele din zona rurală, agenții economici străini).

Respondenții au fost rugați să evalueze problemele cu privire la procedurile de import prin acordarea unui punctaj de la 1 la 5, unde 1 – probleme nu există și 5 – există probleme majore. Astfel, rezultatele evaluării indică faptul că companiile nu se confruntă cu dificultăți majore cu privire la procedurile de certificare – Figura 36A. Comparativ cu rezultatele obținute în 2013, situația s-a îmbunătățit ușor privind durata și costurile pentru obținerea certificatului de conformitate, și s-a

Figura 36B. Problemele întâlnite în procesul de certificare (pondere)

Totuși, ponderea companiilor care nu s-au confruntat cu dificultăți majore, privind durata și costul procedurii de obținere a certificatului de conformitate pentru bunurile produse, a depășit cota de 50% - Figura 36B. Astfel, dificultăți neesențiale sau lipsa lor au fost menționate de:

Sub-eșantion: 89 respondenți care trebuie să certifice mărfurile produse de compania lor

- 54% respondenți, cu privire la durata procedurii de certificare;
- 53% respondenți, cu privire la costurile înalte pentru procedura de certificare;
- 62% respondenți, cu privire la cererea înaltă pentru mărfurile fabricate de întreprinderi.

De menționat că, un număr mare de respondenți sânt indeciși cu privire la evaluarea dificultăților (aproximativ fiecare a patra companie).

9.4 Sinteza analizei

15% dintre agenții economici dețin certificate de conformitate pentru bunurile și serviciile produse. Durata necesară pentru obținerea a unui certificat pentru produsele fabricate în serie era de 10.7 zile în 2014 – ce mai mică durată din 2007. Costurile pentru a obține un certificat pentru produsele fabricate în serie erau de 167,4\$ în 2014, cu o mică creștere, comparativ cu anul precedent. Timpul de obținere a unui certificat pentru loturi individuale de bunuri nu variază semnificativ (comparativ cu produsele fabricate în serie) – 9.8 zile. Totuși, costurile pentru a obține un certificat sânt considerabil mai mari (311,3\$) în comparație cu produsele fabricate în serie. În plus, acesta este cel mai mare cost achitat de companii pentru loturi individuale de bunuri din anul 2007.

În mediu, o companie necesită 24 certificate de conformitate pe an. Termenul de valabilitate pentru aceste certificate este în mediu 12.3 luni.

La evaluarea procedurilor și condițiilor de certificare, majoritatea respondenților au indicat că din anul 2013 situația nu s-a schimbat (81%). Rezultatele evaluării indică faptul că companiile nu se confruntă cu dificultăți majore cu privire la procedurile de certificare. Comparativ cu rezultatele obținute în 2013, situația s-a îmbunătățit ușor privind durata și costurile pentru obținerea certificatului de conformitate, și s-a îmbunătățit considerabil cu privire la cererea pentru produsele fabricate de agenții economici.

Tabelul 20. Evoluția procedurilor de certificare a produselor

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Timpul de obținere a unui certificat pentru produse fabricate în serie, zile	13,2	13,1	17,8	13,6	13,0	16,6	11,7	10,7
Costurile pentru a obține un certificat pentru produse fabricate în serie, \$	133	234	217	192	158	191	158	167,4
Timpul de obținere a unui certificat pentru loturi individuale de bunuri, zile	13,8	7,5	11,2	13,3	11,7	12,1	10,3	9,8
Costurile pentru a obține un certificat pentru loturi individuale de bunuri, \$	179	149	174	160	83	145	124	311,3

10. CERTIFICAREA SANITĂ

10.1 Cadrul de reglementare

Legea nr. 10-XVI din 3.02.2009 reglementează organizarea supravegherii de stat a sănătății publice. Normele sanitare care stabilesc criteriile de securitate și siguranță pentru ale factorilor mediului înconjurător și ocupațional, ale produselor și serviciilor, cerințele de asigurare a unor condiții favorabile pentru viață și sănătate. Aceste normativele sanitare sânt reglementate prin regulamente sanitare elaborate de Ministerul Sănătății și aprobate de Guvern. Regulamentele sanitare se armonizează cu legislația aplicabilă a Uniunii Europene.

Serviciul de Supraveghere de Stat a Sănătății Publice este autoritatea competentă pentru supravegherea de stat a sănătății publice, inclusive certificarea sanitară. Acest serviciu este subordonat Ministerului Sănătății.

Înainte de plasarea pe piață, produsele și serviciile sânt supuse autorizării sanitare de către Serviciul de Supraveghere de Stat a Sănătății Publice. Categoriile și tipurile de produse și servicii supuse autorizării sanitare se stabilesc prin regulamente sanitare. Activitatea obiectivelor cu impact asupra sănătății publice este supusă autorizării sanitare de funcționare.

Produsele și serviciile sunt supuse următoarelor forme de autorizare sanitară:

- a) *Notificarea*: reprezintă o procedură de informare a autorității competente pentru supravegherea sănătății publice privind plasarea pe piață a unui produs sau serviciu și despre caracteristicile relevante ale acestuia din punctul de vedere al sănătății publice;
- b) *Avizarea sanitară*: cu privire la următoarele activități, proiecte de documente, produse și servicii:
  - b.1) atribuirea terenurilor pentru construcții/reconstrucții;
  - b.2) proiectele de construcții/reconstrucții;
  - b.3) recepția finală a obiectivelor construite/reconstruite;
  - b.4) standardele pentru produse și servicii;
  - b.5) tehnologiile de producere.
- c) *Înregistrarea de stat*: sânt supuse înregistrării de stat produsele și serviciile care prezintă un pericol potențial pentru sănătatea și viața omului - substanțele chimice, radioactive, biologice, produsele alimentare noi, medicamentele, sistemele de diagnostic microbiologic, diagnosticele, mediile nutritive, reagenții chimici, etc.;
- d) *Certificarea sanitară*: reprezintă o procedură de evaluare a conformității lotului de produse cu legislația sanitară aplicabilă. Certificarea sanitară include investigații de laborator ale lotului de produse.

Autorizarea sanitară a produselor și serviciilor se efectuează în baza solicitărilor depuse de persoane juridice sau fizice interesate, precum și în baza expertizei sanitare a documentelor, produselor, serviciilor și/sau activităților.

Expertiza sanitară include investigații, examinări, cercetări, experimentări, testări și măsurători ale determinantilor stării de sănătate și se efectuează de către experții din cadrul instituțiilor Serviciului de Supraveghere de Stat a Sănătății Publice și de alți experți abilitați.

Expertiza sanitară se efectuează contra plată, conform listei și tarifelor serviciilor de sănătate publică aprobate de Guvern. Avizele sanitare, certificatele de înregistrare, certificatele sanitare și autorizațiile sanitare de funcționare se eliberează gratuit.

Plasarea pe piață a produselor și serviciilor supuse autorizării sanitare conform legislației sanitare aplicabile, însă neautorizate sanitar, este interzisă.

În 2012, a intrat în vigoare Legea nr. 113 din 18.05.2012 care reglementează domeniul siguranței produselor alimentare și stabilește principii generale față de legislația care reglementează domeniile privind produsele alimentare, în conformitate cu precum și hrana pentru animale, în general, siguranța acestora, armonizată cu

capitolele I și II din Regulamentul (CE) nr. 178/2002 al Parlamentului European și al Consiliului din 28 ianuarie 2002. Prevederile legii se aplică la toate etapele lanțului alimentar, începând cu și incluzând producția primară a unui produs alimentar, până la și incluzând depozitarea, transportul, vânzarea sau furnizarea către consumatorul final și, după caz, importul, fabricarea, depozitarea, procesarea, transportul, distribuția, vânzarea și furnizarea hranei pentru animale. Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor (ANSA) este organul de control responsabil de implementarea principiilor de bază a politicii respective.

10.2 Procedura de certificare: durată și costuri

Circa 47% dintre întreprinderi sânt obligate să obțină certificate sanitare pentru bunuri și servicii (într-o măsură mai mare companiile mari, autohtone, întreprinderi care activează în industria alimentară și sfera hotelieră / restaurante / turism). 51% - nu sânt obligate, în timp ce 2% nu dețin informație cu privire la această obligație.

Durata de obținere a autorizației sanitare este de 10,4 zile. Întreprinderile din Chișinău au indicat o perioadă mai lungă de timp, precum și companiile din zona urbană comparativ cu cele din regiunile rurale, întreprinderile din sectorul comerțului și construcții de asemeni au menționat o durată mai mare comparativ cu agenții economici din alte sectoare.

Timpul necesar pentru pregătirea pachetului de documente a constituit 28 ore. Companiile care au cheltuit mai mult timp sânt cele din regiunea de nord (comparativ cu alte regiuni), din zona rurală (comparativ cu cele din regiunile urbane), întreprinderile micro (în comparație cu cele mijlocii și mari), și agenții economici străini (comparativ cu cei autohtoni). Potrivit domeniul de activitate, mai multe ore au fost cheltuite de întreprinderile din sectoarele de comerț, construcții, hoteluri / restaurante / turism, și transport și comunicații.

În baza rezultatelor sondajului costurile de obținere a autorizației sanitare constituie aproximativ 102\$ (oficial) (data extrapolate). Plățile oficiale includ (Tabelul 21):

- plăți oficiale (95% respondenți au achitat în 2014 plăți în sumă medie de 89\$. Cele mai mari cheltuieli au fost înregistrate în regiunea de Sud, zona rurală, întreprinderile de stat și municipale, companiile care activează în industria alimentară și în domeniul transport / comunicare. Rezultatele extrapolate indică faptul că o companie achită în mediu 82\$ (oficial) pentru obținerea unei autorizații;
- Plăți pentru servicii juridice și intermediari (4% respondenți au achitat în 2014);
- Cheltuieli de transport (47% respondenți au achitat serviciile de transport în 2014, în sumă medie de 22\$. Rezultatele extrapolate indică faptul că o companie achită în mediu 10\$ pentru serviciile de transport).

Tabelul 21. Costurile pentru a obține o autorizație sanitară, \$

	Ponderea	Cost sub-eșantion	Media total costuri
Plăți oficiale	92%	89	82
Plăți pentru servicii juridice și intermediari	4%	44	2
Cheltuieli de transport	47%	22	10
“Defalcări benevole” / Plăți neoficiale	11%	70	8
Total costuri, \$			102

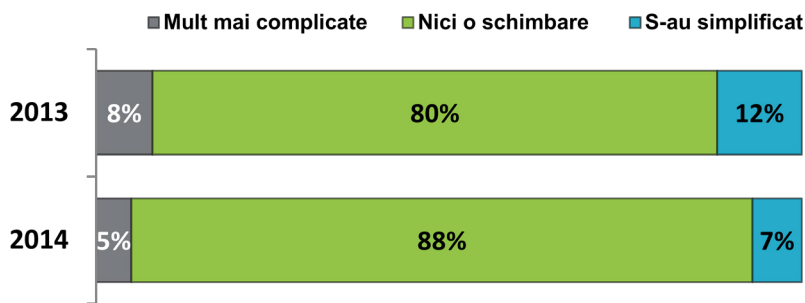
Fiecare al nouălea respondent (11%) au achitat atât plăți oficiale cât și neoficiale (70\$, în mediu) pentru obținerea autorizației. Totuși, rezultatele cercetării, extrapolate la toți respondenții, indică că o întreprindere achită, în mediu 8\$ (neoficial) pentru obținerea unei autorizații sanitare – Tabelul 21.

Per total, costul mediu pentru obținerea unei autorizații este de 102\$, inclusiv plăți oficiale și neoficiale – Tabelul 21.

Întreprinderile au trecut procedura de certificare sanitară cu o medie de 1,7 ori în 2014. Incidența obținerii autorizațiilor este mai înaltă pentru companiile mari, cele din Nord, zona rurală, precum și cele care activează în industria alimentară.

10.3 Percepția procedurii

Figura 37. Percepția schimbărilor în procesul de obținere a autorizației sanitare, comparativ cu anul precedent

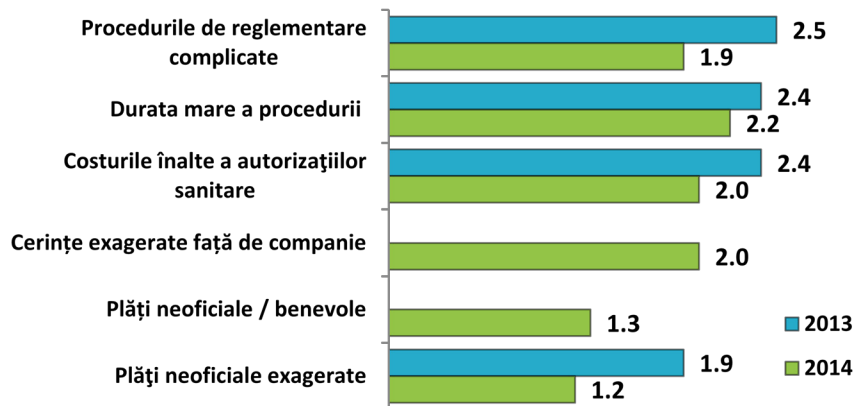
Sub-eșantion: 284 respondenți care trebuie să obțină autorizații sanitare

procedura și condițiile au fost simplificate.

Agenții economici au fost rugați să evalueze procedurile și condițiile de autorizare din anul 2014 în comparație cu anul precedent. Majoritatea respondenților consideră că pe parcursul anului 2013 situația nu s-a schimbat (88%) – Figura 37. Ponderea întreprinderilor pentru care procedura de obținere a autorizației a devenit mai complicată a scăzut puțin (de la 8% în 2013 la 5% în 2014). 7% dintre respondenți au menționat că

Respondenții au fost rugați să evalueze problemele cu privire la procedurile de obținere a autorizației sanitare prin acordarea unui punctaj de la 1 la 5, unde 1 – probleme nu există și 5 – există probleme majore. Astfel, rezultatele evaluării indică faptul că companiile nu se confruntă cu dificultăți majore (punctajele se încadrează în limita 1-2) – Figura 38A. Comparativ cu rezultatele obținute în 2013, situația s-a îmbunătățit, în special cu privire la procedura de reglementare și plățile neoficiale.

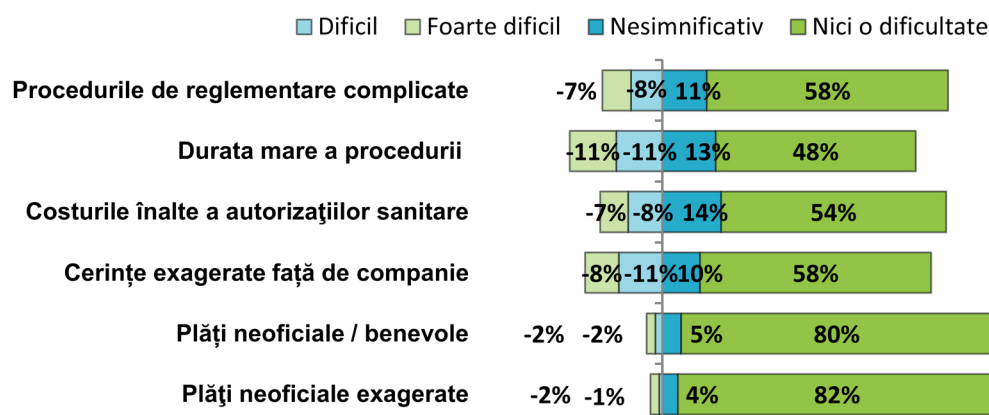
Figura 38A. Problemele întâlnite în procesul de obținere a autorizațiilor sanitare (scorul mediu)

Sub-eșantion: 284 respondenți care trebuie să obțină autorizații sanitare

Astfel, dificultăți ne semnificative sau lipsa lor au fost menționate de:

Figura 38B. Problemele întâlnite în procesul de obținere a autorizațiilor sanitare (pondere)

Sub-eșantion: 284 respondenți care trebuie să obțină autorizații sanitare

NOTĂ: această Figură nu indică ponderea respondenților indeciși și a celor care oferă răspunsul "Nu știu".

- 69% respondenți, cu privire la procedurile de reglementare;
- 61% respondenți, cu privire la durata procedurii;
- 68% respondenți, cu privire la costurile înalte pentru obținerea unei autorizații sanitare;
- 68% respondenți, cu privire la cerințele exagerate pentru întreprinderi;
- 85% respondenți, cu privire la defalcări benevole / plățile neoficiale;
- 86% respondenți, cu privire la plățile neoficiale exagerate.

10.4 Sinteza analizei

Circa 47% dintre întreprinderi au fost obligate să obțină certificate sanitare pentru bunuri și servicii în 2014. Durata medie de obținere a autorizației sanitare este de 10,4 zile, iar timpul necesar pentru pregătirea pachetului de documente a constituit 28 ore. – Tabelul 21.

Per total, costul mediu pentru obținerea unei autorizații este de 102\$ (inclusiv plăți oficiale și neoficiale, astfel indicând cel mai înalt nivel din anul 2010).

Întreprinderile au trecut procedura de certificare sanitară cu o medie de 1,7 ori în 2014.

Agenții economici nu s-au confruntat cu dificultăți majore în procesul de obținere a autorizațiilor sanitare. Dimpotrivă situația în 2014 s-a îmbunătățit comparativ cu anul 2013, și anume la aspectul plăți neoficiale.

Tabelul 22. Evoluția procedurilor de obținere a autorizației sanitare

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Timpul de obținere a unei autorizații sanitare, zile	11	13	13	10	8	8	6	10,4
Costurile pentru a obține o autorizație sanitară, \$	66	71	104	97	67	94	71	102

11. INSPECȚII

11.1 Cadrul de reglementare

În 2012 a fost adoptată Legea nr. 131 cu privire la controlul de stat asupra activității de întreprinzător care stabilește condițiile pentru implementarea controalelor – tipul, frecvența, durata, documentele aferente controalelor, drepturile și obligațiile persoanelor supuse controlului și a persoanelor împuternicite să efectueze controlul. Autoritatea administrației publice centrale de monitorizare a controalelor este Cancelaria de Stat. În acest context, Guvernul a aprobat Hotărârea nr. 147 din 25.02.2013 prin care se aprobă REGULAMENTUL privind Registrul de stat al controalelor și privind registrele controalelor ținute de organele de control. În baza aceleiași Hotărâri s-a creat portalul guvernamental al controalelor de stat asupra activității de întreprinzător - www.controale.gov.md, care include baza de date electronică a Registrului de stat al controalelor efectuate de organelor de control, graficul controalelor planificate (de la etapa inițială de planificare până la cea finală), rezultatele acestora și reclamațiile persoanelor supuse controlului.

Metodologia generală de planificare a controlului de stat asupra activității de întreprinzător în baza analizei criteriilor de risc a fost aprobată prin Hotărârea de Guvern nr. 694 din 5.09.2013.

Prevederile prezentei hotărâri nu se aplică în cazul următoarelor organe de control: Inspecția financiară, Inspectoratul Fiscal Principal de Stat, Serviciul Vamal, Banca Națională a Moldovei și Comisia Națională a Pieței Financiare, cărora li se recomandă să elaboreze reglementări proprii privind procedura și mecanismul de înregistrare și evidență a controalelor.

11.2 Procedura de control: numărul, durata și costul procedurii de control

În 2014 companiile din republica Moldova au fost supuse inspecțiilor efectuate de către diferite organe de control – Tabelul 23. Majoritatea întreprinderilor au fost inspectate de Inspectoratul Fiscal (58%), Serviciul de pompieri (56%) și Serviciul sanitar epidemiologic (48%). Inspecția muncii și poliția au verificat 40% dintre agenții economici. Numărul de inspecții efectuate de către alte organe de control, precum autoritățile locale, organele de protecție a mediului, organele de licențiere, ministere și departamente, etc. s-a redus.

În 2014 (comparativ cu 2013), a crescut numărul companiilor care au fost supuse controlului din partea Inspectoratului Fiscal, Serviciului de Pompieri, Serviciului sanitar epidemiologic (cea mai mare creștere cu 30 p.p.), Poliția (cu 19 p.p.), Organelor de monitorizare a standardelor, și Organelor de licențiere – Tabelul 23.

În același timp, a scăzut ponderea companiilor inspectate de către Poliția rutieră, Autoritățile de reglementare a prețurilor, CCCEC, alte ministere și departamente, autorități locale.

În 2014, comparativ cu 2013, a crescut frecvența inspecțiilor realizate de aproape toate organele de control. Cele mai *active* în această privință au fost organele de poliție și autoritățile locale: ele au înregistrat cel mai mare număr de vizite în 2014 și cea mai mare creștere în comparație cu anul precedent – Tabelul 23.

Durata inspecțiilor variază în funcție de organul de control. Datele prezentate în Tabelul 23, arată că majoritatea procedurilor de control au durat până la 1 zi. Cea mai lungă perioadă de timp a fost în cazul controlului din partea Inspectoratului Fiscal (1.5 zile), CCCEC – 2.3 zile și alte ministere și agenții (2.6 zile).

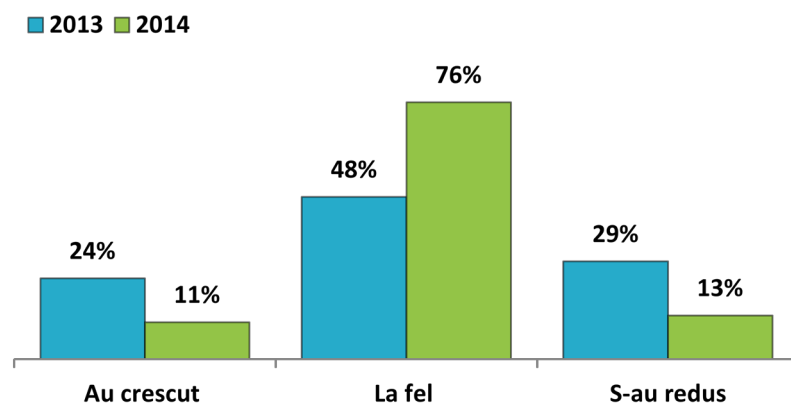
Profilul general al companiilor inspectate cel mai frecvent este: agenți economici din regiunea de Centru, autohtone, întreprinderi mari, cele care activează în sectorul industriei alimentare, comerț, construcții și sfera hotelieră / restaurante / turism.

Tabelul 23. Numărul și durata medie a inspecțiilor

Organele de control	Ponderea companiilor inspectate, %				Frecvența				Numărul de zile la o vizită			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Inspectoratul fiscal	67	74	54	58	1,5	1,7	1,4	1,9	2	2,9	2,8	1,5
Serviciul de pompieri	54	53	42	56	1,2	1,3	1,2	1,4	1,2	0,6	0,4	0,3
Serviciul sanitar epidemiologic	23	31	18	48	1,5	1,6	1,6	1,9	1,7	0,6	0,4	0,4
Poliția	23	31	22	41	1,9	1,7	1,5	3,9	1,3	0,5	0,3	0,3
Poliția rutieră	20	23	20	10	3	2,8	3,8	6,1	0,7	0,5	0,1	0,4
Organele de monitorizare a prețurilor	7	11	8	5	1,8	1,2	1,5	1,1	1,6	0,7	1,1	0,8
Organele de monitorizare a standardelor	9	16	10	18	1,5	1,1	1,3	1,3	1,5	0,8	1,3	0,5
Organele de control ecologic	6	17	13	22	1,3	1,2	1,2	1,4	1,3	0,4	0,4	0,3
Organele de licențiere	27	15	9	12	1,3	1,1	1,1	1,2	1,2	0,7	0,9	0,3
CCCEC (CNA)	14	22	11	8	1,3	1,3	1,1	1,8	1,7	1,1	2,3	2,3
Alte ministere și agenții	13	13	19	10	1,5	1,4	1,2	1,5	1,5	1	1,3	2,6
Autoritățile locale	14	27	24	20	1,7	1,5	1,3	2,7	1,3	0,5	0,4	0,5
Inspekția muncii	35	54	48	40	1,4	1,4	1,2	1,4	1,5	0,7	1,7	0,6

Figura 39. Evoluția numărului de inspecții, comparativ cu anul precedent

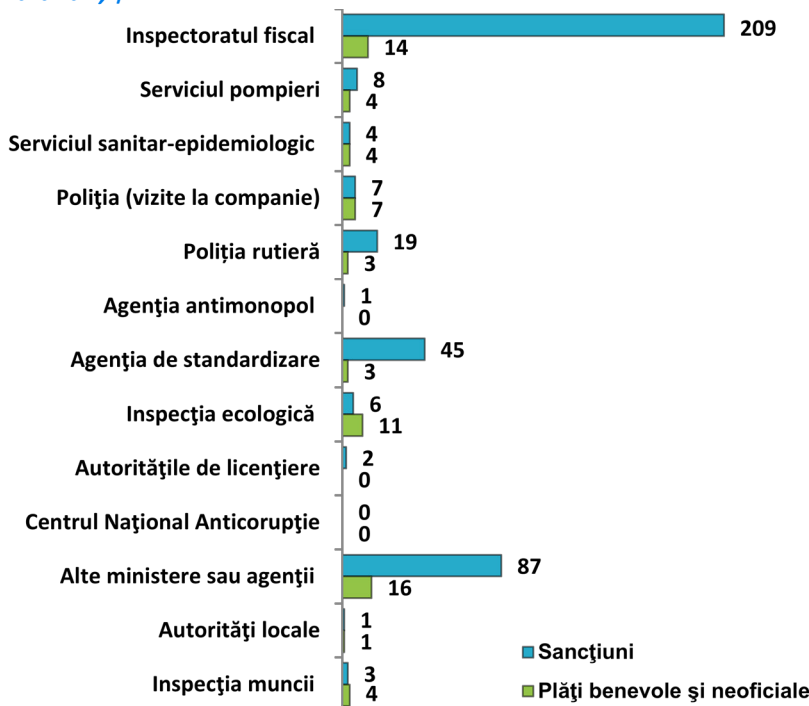
Eșantion: 607 respondenți

După cum se observă din Figura 39, majoritatea dintre întreprinderile intervievate (76%) consideră că numărul de inspecții în 2014 nu s-a schimbat semnificativ comparativ cu anul 2013. Fiecare al nouălea agent economic considera că frecvența inspecțiilor a crescut (în special, întreprinderile mari, autohtone, și cele din industria alimentară).

Cele mai mari costuri (în special amenzi) au fost suportate de agenții economici care au fost supuși controlului din partea Inspectoratului Fiscal (209\$ plăți oficiale și 14\$ plăți neoficiale), urmat de alte ministere și agenții (87\$ plăți oficiale și 16\$ plăți neoficiale), și Organele de monitorizare a standardelor (45\$ plăți oficiale) – Figura 40. În cazul organelor de protecție a mediului plățile neoficiale (11\$) erau de două ori mai înalte decât amenziile (6\$).

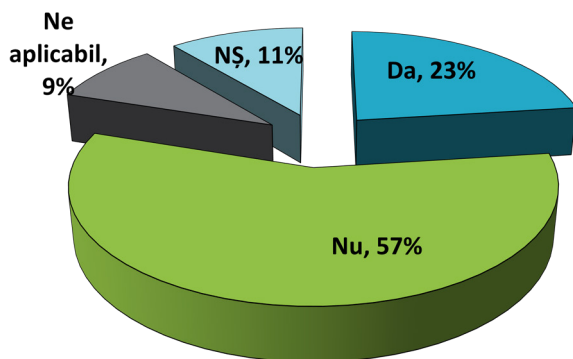
Figura 40. Cheltuieli medii suportate în urma inspecțiilor pe parcursul ultimului an, \$

Eșantion: doar companiile supuse controlului

Crostabularea datelor arată că companiile care achită cele mai înalte amenzi sânt cele din regiunea de Sud și Chișinău, întreprinderile mari, care activează în sectorul comercial, construcții și industria alimentară.

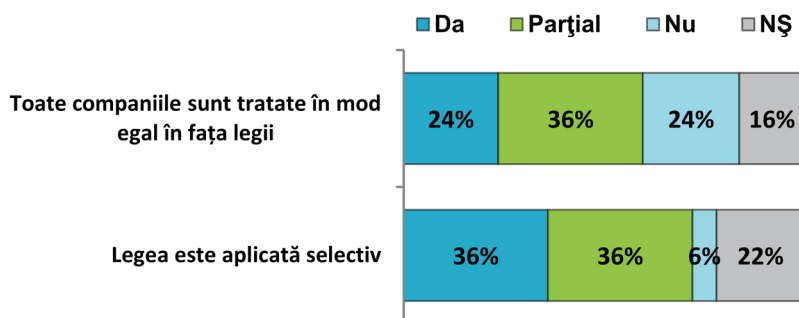
Figura 41. Unitatea Dvs. de transport, a fost oprită vreo dată fără un motiv întemeiat, pentru a verifica actele sau mărfurile transportate?

Eșantion: 607 respondenți

23% dintre respondenți au menționat că unitatea lor de transport a fost oprită fără un motiv întemeiat (încălcarea regulamentului cu privire la traficul rutier), pentru a verifica actele sau mărfurile transportate – Figura 41.

Figura 42. Opinia cu privire la tratamentul echitabil și aplicarea selectivă a legii

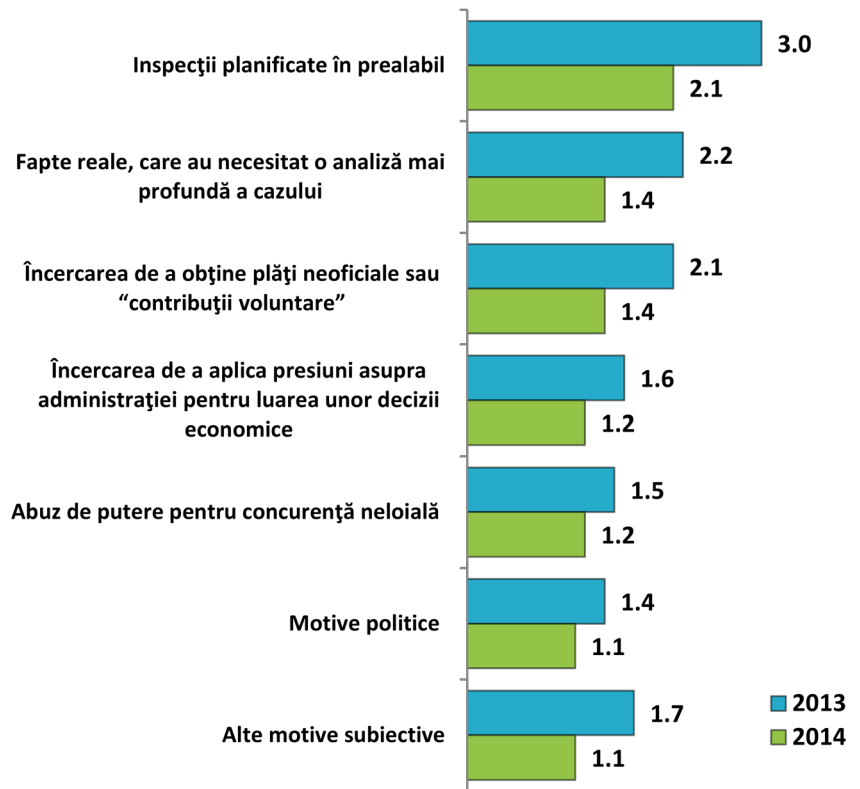
Eșantion: 607 respondenți

11.3 Percepția inspecțiilor

În cadrul sondajului a fost analizată opinia respondenților cu privire la tratamentul echitabil al companiilor în fața legii. Astfel, majoritatea consideră că agenții sânt tratați egal în fața legii (60%) și legea nu este aplicată selectiv (72%) – Figura 42.

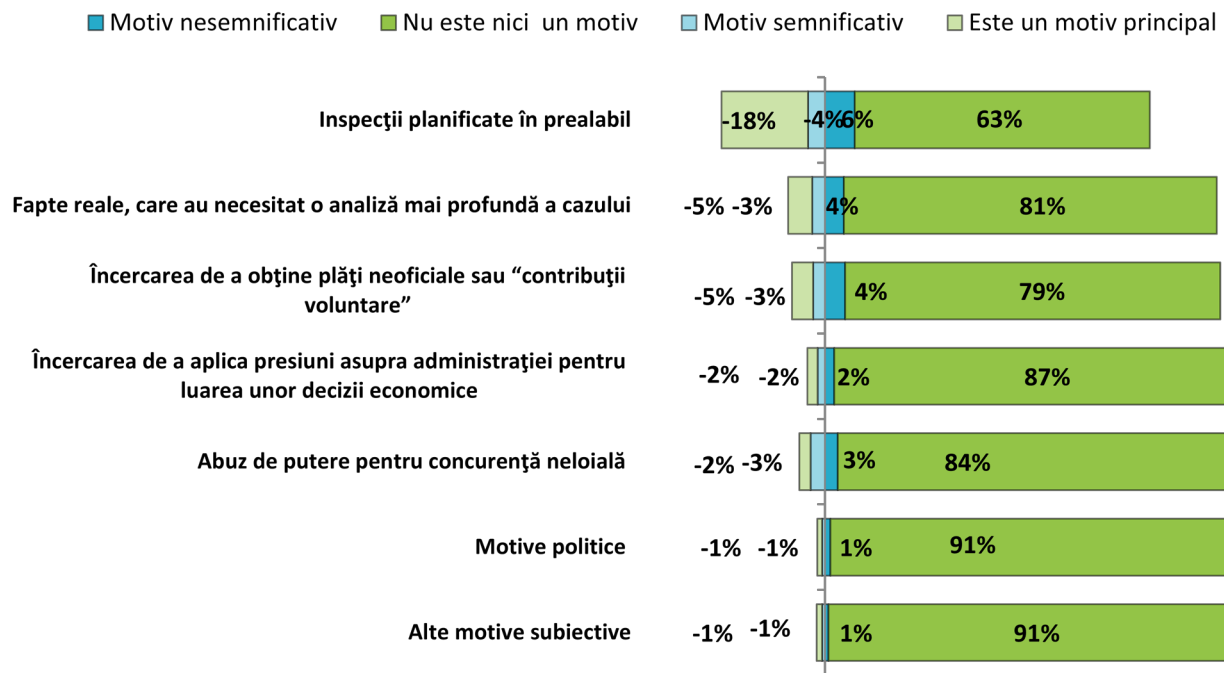
Agenții economici au fost rugați să evalueze care au fost principalele motive pentru a fi inspectate. Motivele au fost evaluate în baza unei scări de la 1 la 5, unde 1 – acesta nu este motivul și 5 – acesta este motivul principal. Datele din Figura 43A și 43B arată că agenții economici consideră vizitele inspectorilor ca fiind „programate și legal justificate” (cel mai mare punctaj 2.1). Motivele subiective, precum încercarea de a obține plăți neoficiale, presiuni asupra conducerii pentru luarea unor decizii economice, abuzul de putere pentru o concurență neloială etc. nu reprezintă principalele motive ale inspecțiilor.

Figura 43A. Principalele motive pentru care întreprinderile sânt inspectate (scorul mediu)

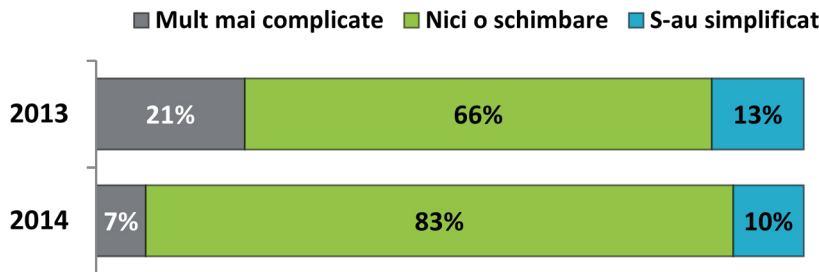
Eșantion: 607 respondenți

Figura 43B. Motivele principale pentru inspecții (pondere)

Eșantion: 607 respondenți

Figura 44. Percepția schimbărilor privind procedurile și condițiile ce vizează inspecțiile, comparativ cu anul precedent

Eșantion: 607 respondenți

mai mică comparativ cu anul precedent (7% în 2014 și 21% în 2013). Datele din aceeași figură arată că 10% dintre respondenți cred că procedura de control a fost simplificată (preponderent întreprinderile din regiunea de Sud, agenții economici locali, companiile care activează în sectorul de Cercetare și dezvoltare / Educație și Sănătate).

Majoritatea respondenților (83%) consideră că procedurile și condițiile cu privire la inspecții nu s-au schimbat în 2014 comparativ cu 2013 - Figura 44. Totuși, 7% cred că procedura a devenit mai complicată (în special întreprinderile din regiunea de Sud, agenții economici străini, cei care activează în sectorul de construcții, industria alimentară, hoteluri / restaurante / turism). De menționat că, această pondere este considerabil

11.4 Sinteza analizei

În 2014, întreprinderile au fost supuse procedurilor de inspecție mai des, comparativ cu 2013. Cele mai active în această privință au fost organele de poliție și autoritățile locale. Totuși, majoritatea respondenților (83%) sânt de părere că numărul inspecțiilor în 2014 nu s-a schimbat comparativ cu 2013, chiar dacă ponderea inspecțiilor a crescut cu 42%. De asemenea, durata medie a controalelor anuale pentru o companie nu s-a schimbat esențial.

Tabelul 24. Evoluția inspecțiilor

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Numărul mediu de inspecții la o întreprindere	10,3	8,7	9,0	8,2	7,9	4,2	5,2	3,6	6,5
Durata medie a inspecțiilor anuale, zile	15	16	19	10	15	6,5	6,3	4,7	4,5

Durata medie a inspecțiilor, în majoritatea cazurilor, a fost de 1 zi. Cea mai lungă perioadă de timp (mai mult de 1.5 zile) a fost în cazul controlului din partea Inspectoratului Fiscal, CCCEC și alte ministere și agenții.

În majoritatea cazurilor inspecțiile au fost planificate și justificate legal.

Întreprinderile care au fost supuse inspecțiilor din partea Inspectoratului Fiscal au suportat cele mai mari cheltuieli (în special, amenzi).

În cadrul sondajului a fost analizată opinia respondenților cu privire la tratamentul echitabil al companiilor în fața legii. Astfel, majoritatea consideră că agenții sânt tratați egal în fața legii (60%) și legea nu este aplicată selectiv (72%).

Majoritatea respondenților (76%) consideră că numărul inspecțiilor în 2014 nu s-a schimbat comparativ cu 2013.

12. IMPOZITE

12.1 Cadrul de reglementare

Sistemul fiscal din Republica Moldova este reglementat de anumite legi și regulamente. Totuși, documentul cheie este Codul Fiscal aprobat la data de 24.04.1997, cu efectuarea modificărilor de rigoare. În prezent Codul Fiscal cuprinde 9 titluri: Dispoziții generale, Impozitul pe venit, Taxa pe Valoare Adăugată, Accizele, Administrarea fiscală, Impozitul pe bunurile imobiliare, Taxe locale, Taxele pentru resursele naturale și Taxele rutiere. Există 2 categorii de taxe – taxe de stat și taxe locale. Sistemul impozitelor și taxelor generale de stat include: impozitul pe venit, Taxa pe Valoare Adăugată, accizele, impozitul privat, taxa vamală și taxele percepute în fondul rutier. În afară de taxele de stat menționate mai sus, există alte trei tipuri de impozite de stat percepute în fondul social, fondul pensii și fondul asigurării obligatorii de asistență medicală. Sistemul taxelor locale include 16 taxe adiționale stabilite pentru diferite sectoare de activitate.

În termeni de reforme întreprinse, următoarele acțiuni pot fi menționate:

- în perioada 2006-2009 rata contribuțiilor angajatorului la fondul social a scăzut de la 27% la 23% period;
- în perioada 2007-2009 rata contribuțiilor angajatorului la fondul asigurării obligatorii de asistență medicală a crescut treptat de la 2% la 3.5%, urmată de o creștere până la 4% în 2014;
- în 2007 impozitul pe venitul corporativ a fost redus la "0%", de asemenea toate restanțele fiscale reflectate în sistemul de evidență până la date de 1 ianuarie 2007 au fost anulate;
- în 2012 taxa pe venitul corporativ a fost reintrodusă cu o cotă de 12% care este mai mică decât cota precedentă de 15%;
- în 2013 achitarea impozitelor a devenit mai ușoară pentru companii prin introducerea unui sistem electronic de plată a taxei pe valoare adăugată, taxa pe venitul corporativ, taxa pentru amenajarea teritoriului și impozitul pe bunurile imobiliare;
- în 2014 sistemul electronic de înregistrare și plată a fost extins și pentru contribuțiile de asigurări sociale. Pe de altă parte, a crescut cuantumul salariului minim și de asemenea au fost stabilite noi reguli privind înregistrarea în scopuri de TVA.

Un nou serviciu oferit de Serviciul Fiscal este contul curent al contribuabilului care permite contribuabililor să acceseze on-line informațiile despre obligațiile lor fiscale, dar să și verifice situația curentă a tuturor restanțelor sau sume plătite în plus la Bugetul Public Național. Un avantaj major este că obligațiile fiscale pot fi vizualizate pe mai multe clasificări bugetare pentru diferite subdiviziuni ale companiei. De asemenea, contribuabilii pot verifica informația privind datoriile istorice și au posibilitatea de a vizualiza calculele descifrate privind majorările de întârziere.

12.2 Administrarea impozitelor

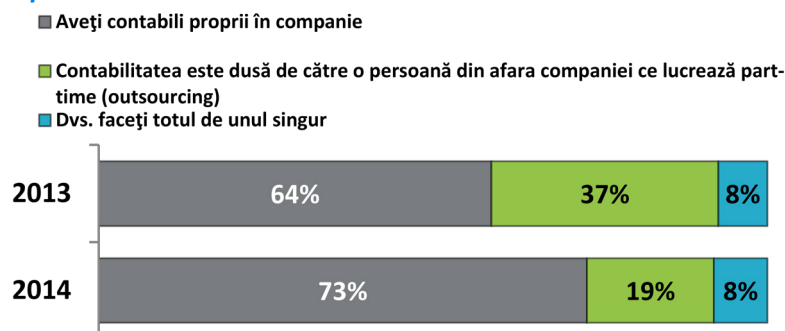
În 2014 agenții economici din Moldova au achitat, în mediu, 7.5 tipuri de taxe. Numărul mediu de taxe plătite a crescut de la 7 în 2013 – Tabelul 24. Această creștere se datorează introducerii în 2014 a unor noi taxe locale. În general, întreprinderile din mediul urban plătesc un număr puțin mai mare de taxe (7.6), comparativ cu companiile din zona rurală (7.2). Numărul taxelor plătite variază în funcție de:

- dimensiunea întreprinderii (micro întreprinderile plătesc cel mai puțin iar cele mari achită cel mai mare număr de taxe);
- forma de organizare juridică – Societățile pe Acțiuni achită, în mediu, 8.6 taxe comparativ cu întreprinderile de stat sau municipale care plătesc 6.7 tipuri de taxe;
- Domeniul de activitate – cel mai mare număr de taxe este plătit de agenții economici care activează în domeniul industriei alimentare (8.6), iar cel mai mic număr de către companiile din domeniul Cercetare și dezvoltare / Educație și Sănătate (6.9 taxe).

Trei din patru companii angajează contabili cu norma integrală care înregistrează și declară informația fiscală. În 2014, această pondere a crescut semnificativ comparativ cu anul precedent (de la 64% la 73%). În același timp a scăzut și numărul companiilor care angajează contabili din exterior. Numărul mediu de contabili angajați cu o

normă integrală este de 1,3 contabili la o unitate economic, astfel înregistrând o creștere de la 1.2, comparativ cu anul 2013 – Tabelul 24. Această cifră variază în funcție de dimensiunea întreprinderii: cu cât este mai mare compania cu atât este mai mare și numărul contabililor angajați cu o normă integrală (micro – 1.1 versus companii mari 5.9 contabili).

Figura 45. Resursele necesare pentru a asigura achitarea la impozitelor

Eșantion: 607 agenți economici

Cel mai mare număr de contabili cu norma integrală sânt angajați de întreprinderile din sectorul industrial, mai ales din industria alimentară.

Întreprinderile mici, preponderent cele din mediul rural și cele care activează în sectorul comercial administrează achitarea impozitelor individual.

Figura 46. Transparența în procedura de plată a impozitelor

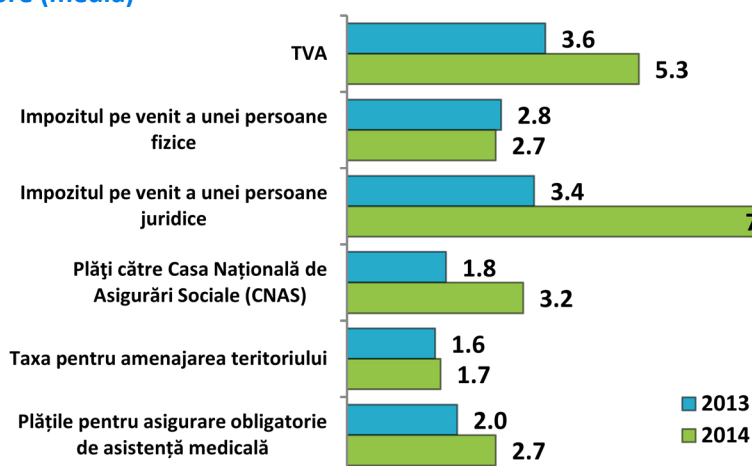
Eșantion: 607 agenți economici

Incidența evaziunii fiscale pare să fie scăzută în mediul de afaceri din Republica Moldova, deoarece 92% dintre respondenți au declarat că achită integral toate impozitele. Acest indicator a crescut semnificativ fata de anul trecut (75%). În general, companiile autohtone, cât și cele care activează în industria alimentară și construcții sunt mai puțin predispuse să achite taxele integral. susceptibile de a plăti toate taxele.

Respondenții care au declarat că nu plătesc taxele integral, au menționat că achită, în mediu, doar 39% din suma pe care ar trebui să o achite de facto. Situația s-a înrăutățit comparativ cu anul precedent, astfel doar 77% din taxe au fost achitate.

În ceea ce privește profitul reinvestit, acest indicator de asemenea înrăutățit în comparație cu anul precedent, de la 52% la 36%. Ponderea profitului reinvestit în anul 2013 este semnificativ mai mare în cazul companiilor din regiunea de Nord (48%), întreprinderi mici, mijlocii și mari. Întreprinderile din sectorul de comerț reinvestesc aproximativ jumătate din profitul lor (46%), comparativ cu agenții economici din alte sectoare care nu investesc mai mult de 1/3 din profit.

Figura 47. Timpul alocat pentru depunerea declarației pe impozit, ore (media)

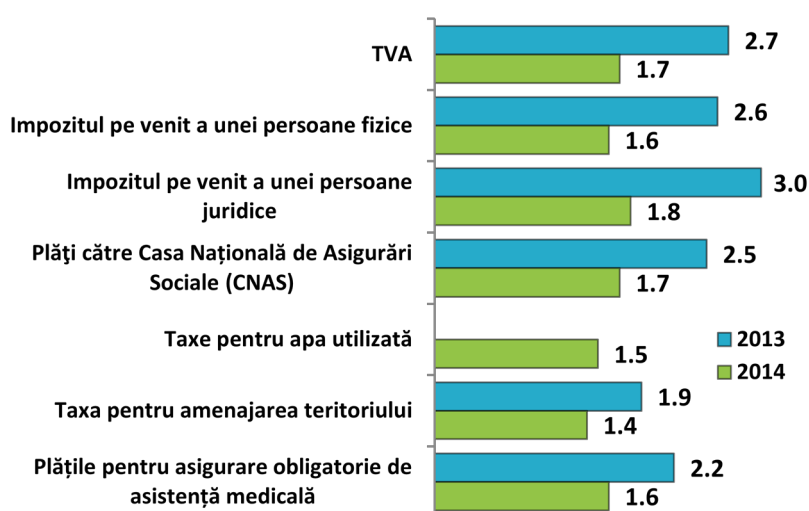

Sub-eșantion: agenții economici care depun declarațiile respective

s-a mărit în 2014 cu aproape 50%. Dacă în 2013 timpul necesar pentru prezentarea declarației pentru fiecare din cele 6 tipuri de taxe era de 15 ore, atunci în 2014 durata era de 23 ore.

12.3 Percepția impozitelor: dificultăți

Figura 48. Evaluarea dificultăților întâlnite în declararea impozitelor (scorul mediu)

Sub-eșantion: agenții economici care depun declarațiile respective indică 1 - nu întâlnesc dificultăți, 5 - întâlnesc dificultăți mari

Dificultățile majore cu care se confruntă respondenții în sistemul de impozitare continuă să fie nivelul înalt al impozitelor, penalitățile înalte pentru erorile comise în înregistrarea și la declararea impozitelor, precum și procedurile fiscale neclare.

Totuși, scorurile generale pentru toate problemele evaluate de respondenți au scăzut semnificativ, cele mai multe dintre ele fiind sub nivelul mediu de dificultate (Figura 49).

Plățile neoficiale au fost estimate ca fiind cele mai nesemnificative probleme în sistemul de impozitare.

Conform rezultatelor prezentate în Figura 47 durata necesară pentru depunerea declarațiilor a crescut pentru aproape fiecare tip de taxă. Ce mai semnificativă creștere este în cazul impozitelor pe venit (dublu), taxele în fondul social și TVA.

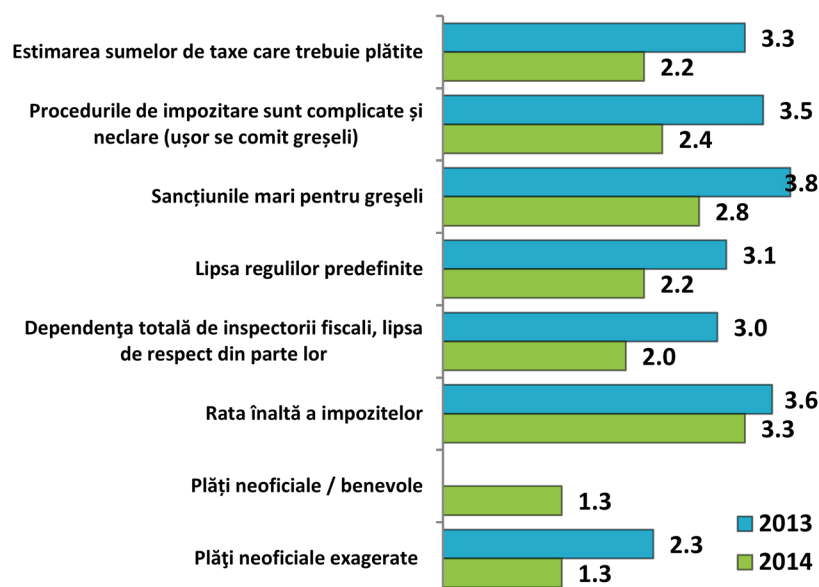
Companiile din mediul rural necesită mai mult timp pentru depunerea dărilor de seamă fiscale, comparativ cu întreprinderile urbane. De asemenea, durata necesară pentru depunerea declarațiilor este mai mare pentru companiile mari.

Timpul folosit pentru toate declarațiile financiare/fiscale (prezentate în Figura 47)

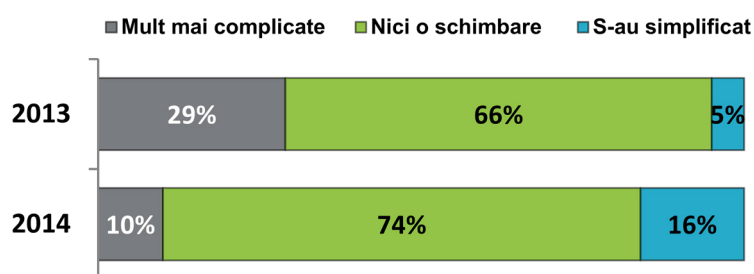
Comparativ cu anul 2013, situația cu privire la dificultățile ce vizează declararea impozitelor s-a îmbunătățit semnificativ. Această îmbunătățire este rezultatul angajării de către agenții economici a contabililor cu norma integral, după cum este menționat în paragraful anterior.

Impozitele care generează cel mai des probleme la înregistrare și declarare, rămân a fi cele de altă dată: impozitul pe venit (în special cel corporativ), TVA și impozitul pe avere.

Companiile din mediul rural și micro întreprinderile au raportat un grad mai înalt de dificultăți comparativ cu agenții economici din zona urbană și întreprinderile mari.

Tabelul 49. Probleme întâlnite în sistemul de impozitare (scorul mediu)

Sub-eșantion: agenții economici care depun declarațiile respective indică 1 - nu întâlnesc dificultăți, 5 – întâlnesc dificultăți mari

Figura 50. Percepția privind schimbările din sistemul de impozitare

Eșantion: 607 agenți economici

Percepția generală privind schimbările și condițiile procedurilor din sistemul de impozitare, ilustrate în Figura 50, este în concordanță cu datele prezentate anterior cu privire la problemele specifice ce vizează procedura de înregistrare și declarare a impozitelor. În rezultat, numărul celor ce cred că situația se înrăutățește s-a micșorat semnificativ cu 19% din anul 2013 până în 2014 (respondenții care consideră că procedurile au devenit mai complicate), iar ponderea agenților economici care sunt satisfăcuți a crescut cu 9%.

12.4 Sinteza analizei

Deși, numărul mediu de impozite a crescut cu 7%, iar durata medie de timp necesară pentru prezentarea rapoartelor necesare de către persoanele responsabile a crescut cu 50%, totuși în ultimul an percepția sistemului de impozitare s-a îmbunătățit considerabil, atât din punct de vedere a procedurii de înregistrare și declarare cât și a dificultăților întâlnite.

Tabelul 25. Compararea sistemului de administrare a impozitelor

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Numărul mediu de impozite	7,9	7,3	6,7	6,1	6,1	7,1	7,0	7,5
Numărul de contabili angajați permanent	1,6	1,5	1,3	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3

13. REGLEMENTAREA PREȚURILOR

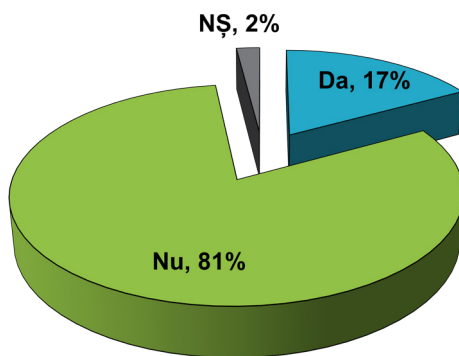
13.1 Cadrul de reglementare

Hotărârea Guvernului nr. 547 din 4.08.1995 "Cu privire la măsurile de coordonare și reglementare de către stat a prețurilor" este principalul document ce reglementează formarea prețurilor.

Majoritatea produselor pot fi comercializate la prețuri libere. Statul își păstrează dreptul de reglementare a prețurilor pentru mărfurile de producție autohtonă social importante cu aplicarea adaosului comercial ce nu depășește 20 la sută, cu excepția pâinii și produselor de panificație pentru care limita adaosului comercial nu va depăși 10 la sută, materialelor de construcție (30 la sută de la prețul de livrare). Cheltuielile operaționale, inclusiv cheltuielile de transport a materialelor de construcții și alte cheltuieli legate de procurarea și comercializarea mărfurilor se acoperă din contul adaosului comercial.

13.2 Nivelul controlului în domeniul formării prețurilor

Figura 51. Ponderea agenților economici supuși reglementării prețurilor

Eșantion: 607 agenți economici

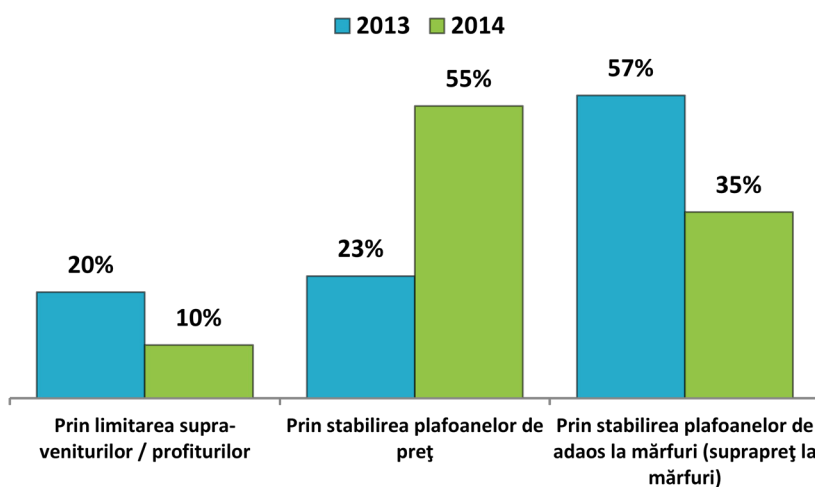
17% dintre companii au declarat că comercializarea produselor sau serviciilor a fost realizată la prețurile reglementate de agențiile de stat. Această cotă a scăzut cu 7% din 2013 - Figura 51.

Cu privire la cadrul de reglementare, incidența companiilor supuse reglementării prețurilor este mai mare în rândul celor care operează în industria alimentară (31%), construcții (18%) și comerț (23%).

Ponderea companiilor care vând produse și servicii în conformitate cu politica reglementare a prețurilor este de 2,5 ori mai mare în rândul celor care operează în zonele rurale (față de mediul urban), precum și întreprinderile de stat sau municipale (spre deosebire de alte forme de organizare juridică).

Stabilirea prețurilor plafon pare a fi cea mai răspândită metodă utilizată de organele de stat pentru a reglementa prețurile pentru mărfurile de producție autohtonă social importante, conform afirmațiilor a 55% dintre companiile supuse politicii de reglementare a prețurilor.

Figura 52. Metodele de intervenție a statului în formarea prețurilor

Sub-eșantion: 103 respondenți, care au menționat reglementarea prețurilor de către organele de stat

Limitarea adaosul comercial a fost menționată de către fiecare a treia companie interviuată. (Figura 52)

Companiile interviuate au indicat o pondere de 60% pentru volumul vânzărilor care sunt supuse reglementării prețurilor. Acest indicator a crescut semnificativ de la 10% în 2013.

Organele de stat care reglementează prețurile sânt în majoritatea cazurilor instituții la nivel de ministere (potrivit răspunsurilor a 70% respondenți) și inspectorate

fiscale (32% respondenți). Totuși, în unele cazuri prețurile sânt supuse reglementării de mai multe organe de stat simultan.

13.3 Sinteza analizei

În ultimul an, a fost înregistrată o scădere a numărului de companii supuse politicii de reglementare a prețurilor, în timp ce volumul vânzărilor a crescut semnificativ la nivelul 60%. – Tabelul 26

Tabelul 26. Reglementarea prețurilor în Republica Moldova

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ponderea agenților economici supuși reglementării prețurilor	18%	21%	36%	39%	31%	26%	24%	24%	17%
Ponderea prețurilor reglementate de către stat	12%	12%	21%	26%	18%	10%	8%	10%	60%

Metoda de reglementare a prețurilor cel mai des utilizată este plafonarea prețurilor.

14. REGLEMENTAREA RELAȚIILOR DE MUNCĂ

14.1 Cadrul de reglementare

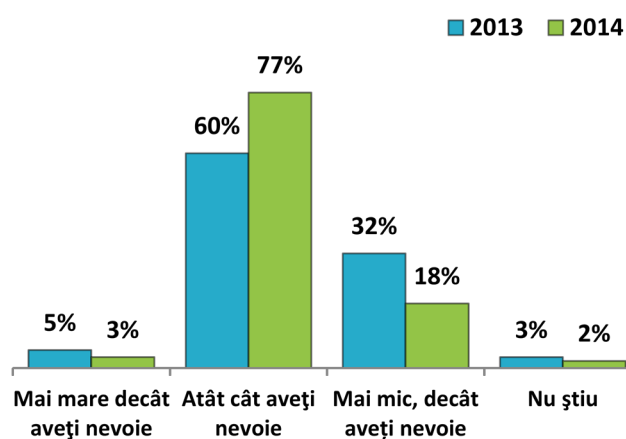
Principalele documente legislative care reglementează relațiile de muncă sunt:

- Codul Muncii al Republicii Moldova (Legea nr. 154-XV din 28.03.2003);
- Legea nr. 847-XV din 14.02.2002 „Legea salarizării”;
- Hotărârea de Guvern nr. 743 din 11.06.2002 " Cu privire la salarizarea angajaților din unitățile cu autonomie financiară”;
- Hotărârea de Guvern nr. 152 din 19.02.2004 " Cu privire la cuantumul sporului de compensare pentru munca prestată în condiții nefavorabile”;
- Hotărârea de Guvern nr. 165 din 9.03.2010 "Cu privire la cuantumul minim garantat al salariului în sectorul ".

În conformitate cu modificările la Codul Muncii introduse prin Legea nr. 254 din 09.12.11 privind modificarea și completarea unor acte legislative, angajatorul este obligat să-i acorde salariatului permisul nominal de acces la locul de muncă. La rândul său, salariatul este obligat să poarte în permanență asupra sa permisul nominal de acces la locul de muncă, acordat de angajator. Angajatorul (cu excepția autorităților publice centrale și locale) este obligat să aprobe, în prima lună de la începutul activității unității, iar în continuare – în prima lună a fiecărui an calendaristic, statele de personal ale unității și, în termen de 2 luni de la data aprobării acestora, să prezinte (în formă scrisă sau electronică), un exemplar al statelor de personal inspecției teritoriale de muncă în a cărei rază de competență este amplasată unitatea.

14.2 Disponibilitatea și dificultățile privind forța de muncă

Figura 53. Evaluarea disponibilității forței de muncă

Incidența companiilor cu un volum suficient de forță de muncă a crescut de la 60% în 2013 la 77% în 2014. Cu toate acestea, aproape fiecare al cincilea agent economic se confruntă cu problema de insuficiență a forței de muncă (Figura 53).

Această problemă este caracteristică în special pentru companiile mici și mijlocii, cele care activează în regiunea de Sud și companiile de stat sau municipale. Una din patru companii din sectorul industrial, construcții, precum și transport și comunicare au raportat că nu au suficientă forță de muncă.

Eșantion: 607 agenți economici

Rezultatele sondajului arată că angajatorii nu se confruntă cu probleme majore cu privire la relațiile de muncă (Tabelul 27). Mai mult decât atât, gradul de confruntare cu anumite probleme a scăzut semnificativ pe parcursul ultimului an. În general, angajatorii sunt mai puțin satisfăcuți de obligația de a respecta nivelul minim de salarizare și de a obține și a restitui polița de asigurare medicală obligatorie în perioada limită de 2 săptămâni.

Tabelul 27. Evaluarea principalelor probleme referitoare la reglementarea relațiilor de muncă

Probleme	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Primirea permisiunilor de la Inspekția muncii pentru a iniția activitățile	1,9	2	1,9	2	2,2	2,3	1,3
Necesitatea de a angaja doar în baza contractului individual de muncă	2	1,9	1,9	2,2	2,2	2,4	1,3
Obligația de a achita salariul minim	2	2,2	2,1	2,5	2,3	2,4	1,5
Controale frecvente din partea inspekției muncii	1,8	1,6	1,9	1,7	2	2	1,3
Proceduri complicate de disponibilizare a personalului	2	1,9	1,9	1,9	2,2	2,3	1,4
Proceduri complicate de evidență a personalului	1,9	1,8	1,9	2	2,4	2,4	1,4
Obținerea și restituirea polițelor de asigurare medicală în termenul stabilit (2 săptămâni)	2,3	2	2,1	2	2,5	2,1	1,5

14.3 Sinteza analizei

Relațiile de muncă par să afecteze cel mai puțin activitatea economică, atât în termeni de insuficiența a forței de muncă cât și a cadrului de reglementare. Mai mult decât atât, condițiile s-au îmbunătățit pe parcursul ultimului an.

15.EXECUTAREA CONTRACTELOR

Intervenția autorităților de stat în procesul de încheiere a contractelor pare a fi un fenomen limitat, fiind raportate de 4% dintre companiile intervievate. Acest indicator a scăzut față de anul trecut, de la 6% (Tabelul 28).

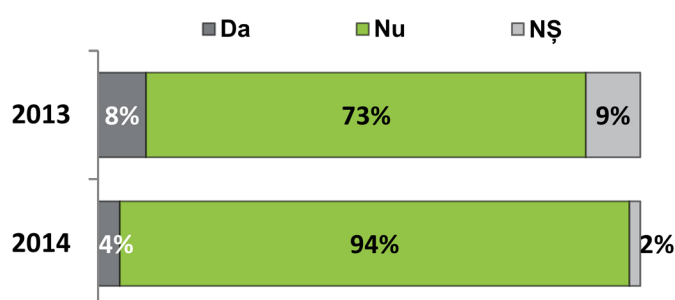
Tabelul 28. Monitorizarea executării contractelor

Indicatori	Perioada realizării sondajului							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ponderea întreprinderilor ale căror contracte au fost monitorizate	5%	7%	10%	4%	3%	6%	6%	4%

Controlul statului în executarea contractelor a fost menționat, în special, de companiile care activează în regiunea de Nord. Întreprinderile mijlocii și mari, precum și întreprinderile de stat și municipale se confruntă cel mai des cu această problemă. În funcție de domeniul de activitate, autoritățile de stat supraveghează preponderent contractele cu privire la activitățile de construcție.

16. PROMOVAREA INTERESELOR PERSONALE ALE ANGAJAȚILOR PUBLICI

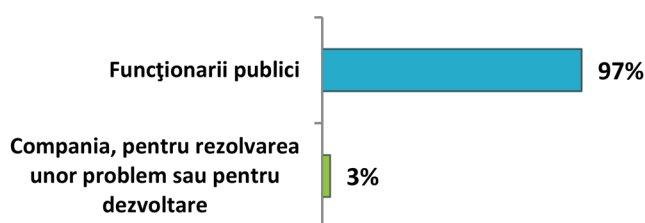
Figura 54. Evoluția implicării funcționarilor publici

Eșantion: 607 agenți economici

Implicarea autorităților de stat, politicienilor sau a funcționarilor publici în activitatea agenților economici, cu scopul de a promova interesele personale relativ scăzută (4%). Mai mult decât atât, incidența a scăzut de două ori în ultimul an (Figura 54).

Figura 55. Inițiatorii implicării

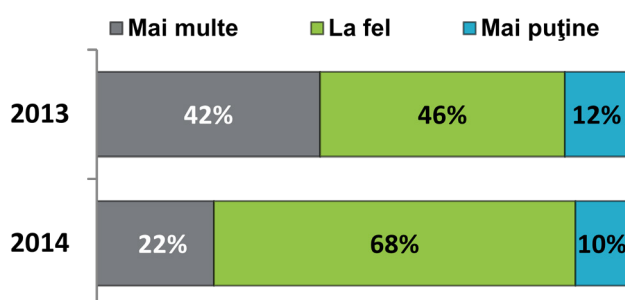
Sub-eșantion: 22 agenți economici, care au menționat situații de implicare

În majoritatea cazurilor raportate, funcționarii publici au fost inițiatorii implicării (Figura 55).

Respondenții au menționat că costul mediu pentru implicare este 9% din profit.

3% dintre agenții economici chestionați care au raportat cazuri de implicare în activitatea întreprinderilor au menționat că funcționarii publici sau rudele lor dețin titlu de proprietate în companiile lor. Totuși cota parte deținută de funcționarii publici este minimă – mai puțin de 1%.

Figura 56. Schimbările produse în ultimul an cu privire la gradul de implicare

Sub-eșantion: 22 agenți economici, care au menționat situații de implicare

Comparativ cu anul precedent gradul de implicare, în majoritatea cazurilor a rămas la același nivel (Figura 56). Totuși, 1/5 dintre companii au menționat că nivelul de implicare a crescut.

17. SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR JUDICIARE

17.1 Cadrul de reglementare

Soluționarea conflictelor între întreprinderile din Republica Moldova se efectuează prin diferite metode:

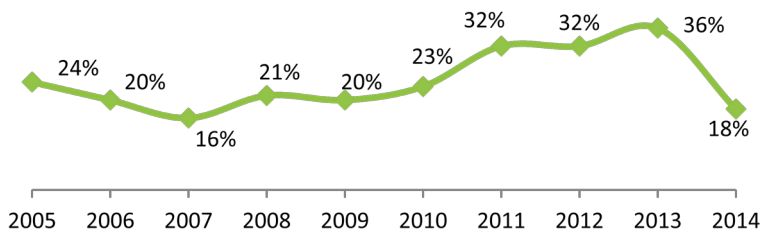
- Soluționarea amiabilă, cu ajutorul unei terțe persoane (mediator), în conformitate cu stipulările menționate în Legea nr. 134 din 14.06.2007 cu privire la mediere
- În instanțe judecătorești, în conformitate cu Legea nr. 225-XV din 30.05.2003 privind Codul de Procedură Civilă
- Instituții de arbitraj, în conformitate cu Legea cu privire la arbitraj nr. 23 din 22.02.2008, și Legea nr. 24-XVI din 22.02.2008 cu privire la arbitrajul comercial internațional

Conflictelor cu autoritățile de stat sunt reglementate prin Legea contenciosului administrativ nr. 793-XIV din 10.02.2000.

17.2 Situația cu privire la conflicte și metodele folosite pentru soluționarea lor

În decursul ultimilor doi ani, aproximativ fiecare a cincea întreprindere participantă la sondaj au avut de soluționat conflicte cu parteneri, clienți sau autorități de stat (Figura 57). Totuși, ponderea agenților economici care au avut de soluționat conflicte pe parcursul ultimilor ani s-a micșorat de două ori.

Figura 57. Ponderea conflictelor cu partenerii de afaceri, clienți și organe de stat (dinamică)

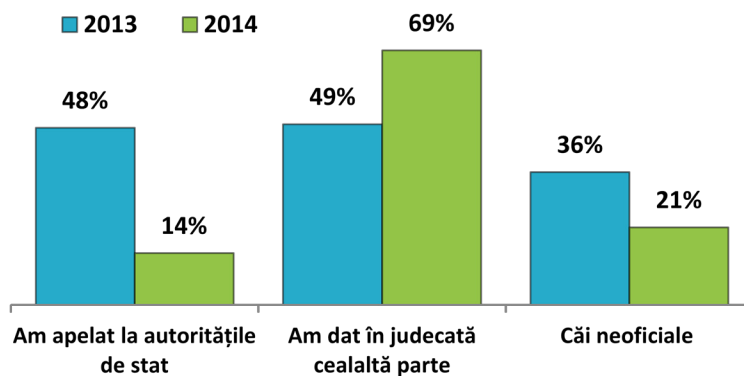
Eșantion: 607 agenți economici

Agenții economici care s-au confruntat cu probleme de soluționare a conflictelor sânt preponderent cei din mediul urban, în special, Chișinău (21%, comparativ cu 12% pentru alte regiuni).

Agenții economici străini, precum și cei care activează în sectorul de transport, comunicare și construcții au conflicte mai des cu partenerii de afaceri și cu clienții.

O altă constatare interesantă, este faptul că aceste situații de conflict apar mai des în cazul agenților economici care au efectuat plăți neoficiale către autoritățile de stat.

Figura 58. Metodele de soluționare a conflictelor

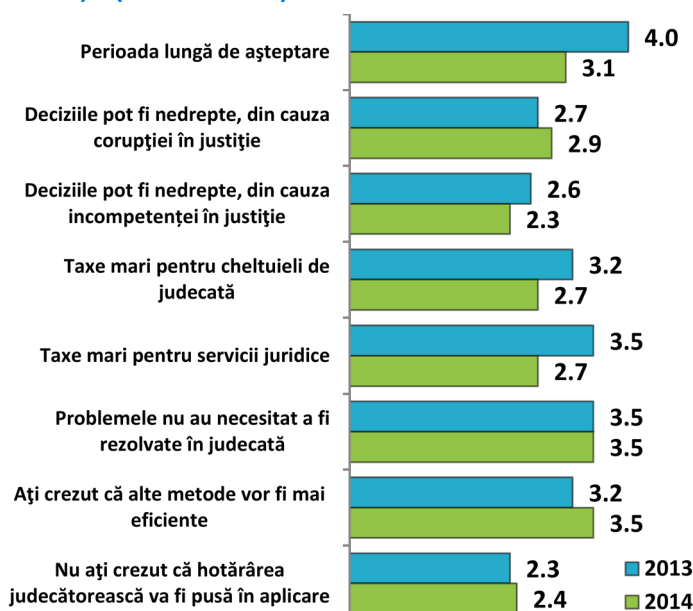
Sub-eșantion: 111 agenți economici care au raportat conflicte

În 76% din cazuri întreprinderile au avut conflicte cu alți agenți economici sau persoane fizice, și doar în 24% din cazuri – cu autorități de stat. Ponderea conflictelor cu agenții economici a crescut puțin (cu 4%), comparativ cu anul 2013.

Conflictelor cu organele de stat au fost menționate, într-o măsură mai mare, de către întreprinderile din mediul rural, precum și de cele din regiunile de Nord și Sud.

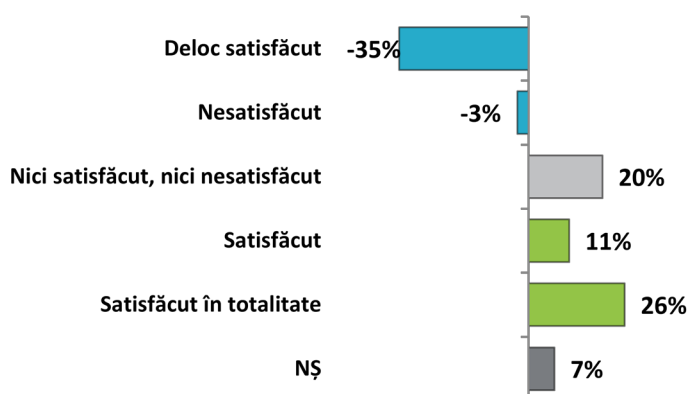
Metoda preferabilă de soluționare a conflictelor este apelarea în instanțele judecătorești (Figura 58). Incidența de utilizare a aceste metode ac crescut cu 20% din 2013, în timp ce mai puține întreprinderi recurg la metode neoficiale. Metodele netradiționale sânt folosite mai mult de agenții economici din sectorul de comerț. Ponderea cea mai înaltă a fost înregistrată în cazul întreprinderilor din regiunea de Sud a țării.

Figura 59. Motivele pentru care nu se apelează în instanțele judecătorești (scorul mediu)

Sub-eșantion: 35 agenți economici care au raportat conflicte, dar nu au apelat la instanțele judecătorești
Indicați 1-motive neimportante și 5 - motive importante)

Figura 60. Gradul de satisfacție al agenților economici care au apelat în instanțele judecătorești

Sub-eșantion: 76 agenți economici care au raportat conflicte și au apelat la instanțele judecătorești
(selecția 1 – foarte nesatisfăcuți și 5 – foarte mulțumiți)

Principalele motive pentru care nu se apelează în instanțele judecătorești sânt percepția precum că nu este necesar de apelat la instanțele judecătorești sau părerea precum că există alte măsuri mai eficiente de soluționare a conflictelor (Figura 59).

Alte motive pentru care agenții economici nu apelează la instituțiile judecătorești sânt durata lungă de soluționare a problemelor (birocrăția) și corupția înalta în sistemul judiciar.

În cazul companiilor mari și a celor cu capital străin principalele motive sânt corupția și incompetența instanțelor judecătorești.

Nivelul scăzut de adresare la instanțele judecătorești este confirmat de gradul mic (38%) de satisfacere în vederea soluționării problemelor a agenților economici care s-au adresat la instanțele judecătorești (Figura 60).

Gradul de satisfacție a respondenților care au solicitat asistență juridică pentru soluționarea conflictelor a fost de 2.9 (pe o scală de la 1 la 5 puncte), și se micșorează continuu (pentru anul precedent punctajul a fost de 3.25 puncte).

17.3 Sinteza analizei

Comparativ cu perioada anterioară, numărul companiilor care s-au confruntat cu conflicte a scăzut de 2 ori. De asemenea, s-a înregistrat și un grad mai mic de folosire a metodelor neoficiale pentru soluționarea problemelor, deci a crescut numărul agenților economici care recurg la instanțele judecătorești. Totuși, gradul de satisfacție a respondenților care au solicitat asistență juridică a crescut pe parcursul ultimilor ani.

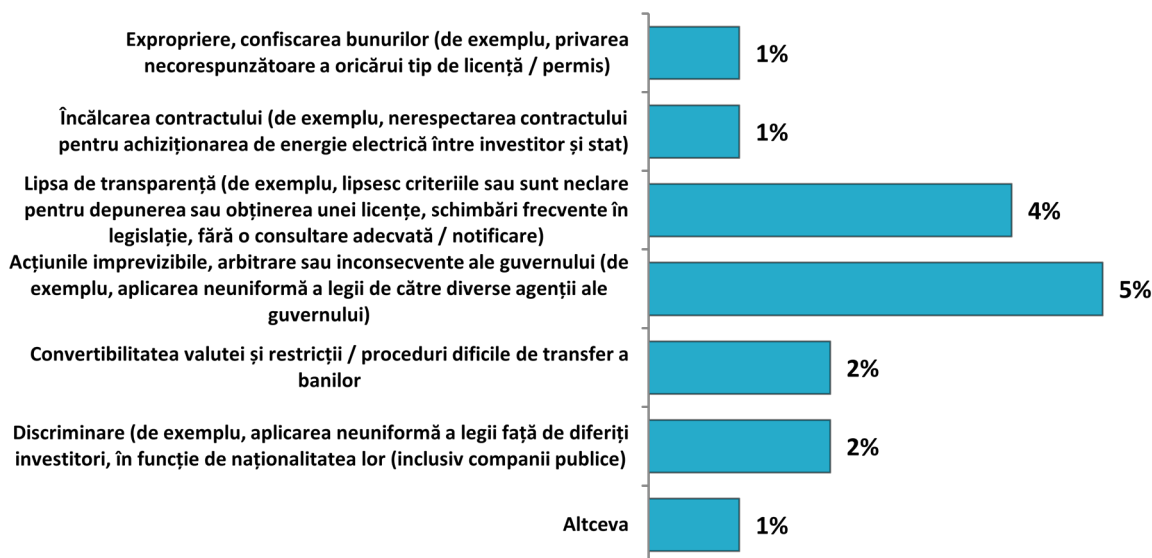

18. CONFLICTELE CU AUTORITĂȚILE PUBLICE

8% dintre agenții economici chestionați au menționat cel puțin o reclamație depusă la organele de stat în ultimii cinci ani. Jumătate dintre ei, chiar au depus 2 sau mai multe plângeri.

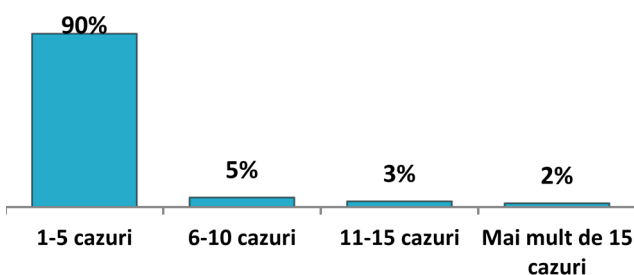
Conflictul cel mai des raportat de către persoanele juridice de drept privat, au fost legate de acțiunile arbitrare sau inconsecvente din partea autorităților publice (adică, aplicarea incoerentă a legii de către organele de stat), precum și lipsa de transparență (adică, lipsa sau neclaritatea procedurii de aplicare și obținere a unei licențe și modificările frecvente a cadrului legislativ fără o consultare / notificare adecvată).

Figura 61. Incidența reclamațiilor depuse în ultimii cinci ani

Eșantion: 607 agenți economici

Figura 62. Frecvența conflictelor

Sub-eșantion: 47 agenți economici care au menționat conflicte cu autoritățile de stat

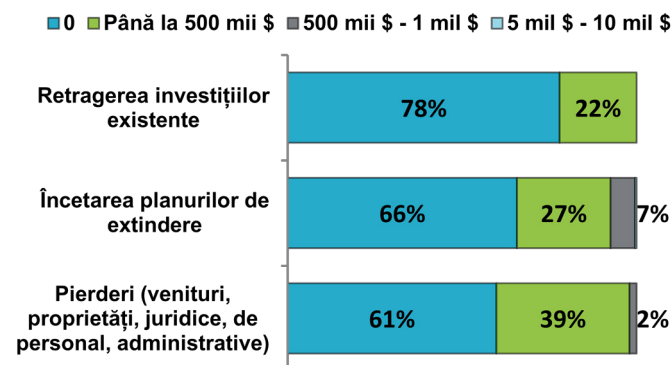
Fiecare a patra companie a menționat toate cele 3 consecințe ilustrate Figura 63.

Agenții economici au menționat că cel mai des se creează situații de conflict cu organele de stat, și anume, Serviciul Fiscal de Stat, ministere (Ministerul Economiei, Ministerul Sănătății, Ministerul Transporturilor și Ministerul Justiției), precum și cu un șir de agenții (Inspekția Muncii, Camera Înregistrării de Stat, Serviciul de Standardizare și Metrologie, Casa Națională de Asigurări Sociale, Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală).

Fiecare a zecea întreprindere care se află în conflict cu autoritățile de stat se confruntă cu acest tip de probleme foarte des, deoarece în ultimii cinci ani au trecut prin 6 sau mai multe incidente (Figura 62).

Aproape 50% dintre companiile care au depus reclamații la Guvern au suportat un impact economic negativ. În cele mai multe cazuri situația de conflict a cauzat pierderi pentru agenții economici în sumă de până la 500.000\$ (Figura 63).

Figura 63. Impactul conflictelor cu organele de stat

Sub-eșantion: 47 agenți economici care au menționat conflicte cu autoritățile de stat

19. CONCLUZII

Situația generală

- Indicatorul general de timp arată o tendință în creștere pentru ultimii cinci ani.
- Percepția dificultăților cauzate de instituțiile de stat s-a îmbunătățit pentru majoritatea, cu excepția a două bariere - permise pentru utilizarea construcției și concurența nelocală.
- În general climatul de afaceri sa înrăutățit semnificativ în 2014 datorită situației economice și politice generale din Republica Moldova, precum și situației critice pe piețele regionale.
- În general, aproape fiecare al doilea agent economic a declarat că a achitat plăți neoficiale autorităților stat.

Procedura de înregistrare

- Procedura de înregistrare este caracterizată atât de tendințe pozitive cât și negative. Timpul alocat pentru înregistrarea unei companii sau pentru realizarea unor modificări în documentele de înregistrare a crescut, în special, pentru efectuarea modificărilor (cu 37%). Această creștere a duratei este cauzată, preponderent de implicarea în procedura de înregistrare, pe lângă Camera Înregistrării de Stat, a unor alte agenții de stat. Pe de altă parte, au scăzut semnificativ costurile pentru procedurile de înregistrare a întreprinderii (cu 36%), dar au crescut costurile necesare pentru realizarea modificărilor în documente (cu 61%).
- Companiile nu se confruntă cu dificultăți majore în legătură cu procedurile de înregistrare. O analiză comparativă a rezultatelor obținute în ultimii 7 ani indică cele mai mici valori în 2014.

Construcții

- Numărul agenților economici care au utilizat spații noi sau recent renovate a scăzut aproximativ de 3 ori, comparativ cu anul precedent.
- Timpul alocat variază în funcție de tipul construcției și etapă: durata este mai lungă pentru obținerea permisului pentru construcția spațiilor noi, dar mai scurtă pentru darea în exploatare a lucrărilor finisate; situația este opusă în cazul renovării spațiilor existente. În general, pe parcursul ultimului an, durata necesară pentru începerea lucrărilor de construcție a crescut cu 6% pentru spațiile noi și s-a micșorat cu 23% pentru lucrările de renovare.
- Time alocat este în strânsă corelație cu plățile neoficiale – cu cât plățile neoficiale sânt mai mari cu atât este mai scurtă durata de obținere a permisului.
- Cele mai importante dificultăți cu care se confruntă agenții economici sânt perioada îndelungată de obținere a autorizațiilor și costurile înalte. Totuși, situația generală s-a îmbunătățit puțin comparativ cu anul precedent.

Licențierea

- Comparativ cu anul precedent, deși numărul agenților economici supuși licențierii s-a micșorat cu 12%, numărul licențelor pe companie nu s-a schimbat.
- Pe parcursul anului precedent, durata pentru obținerea licențelor s-a micșorat cu 22%, astfel înregistrând cea mai scurtă durată din ultimii 9 ani.
- Pe de altă parte, costurile pentru procedura de licențiere au crescut cu 36%.
- În general, companiile nu se confruntă cu probleme majore (privind durata, costurile, procedura, plățile neoficiale) în obținerea licențelor. Situația în acest sens s-a îmbunătățit, comparativ cu anul precedent. Totuși, dificultățile cu care se confruntă agenții economici continuă să fie durata extinsă a procedurii și costurile înalte.

Obținerea autorizațiilor

- Numărul agenților economici care solicită autorizații a scăzut cu 8% în ultimul an.
- Timpul necesar pentru obținerea autorizației, de asemenea, s-a redus cu 2 zile (13%).
- Majoritatea respondenților nu au sesizat careva schimbări semnificative în procedura și condițiile de obținere a autorizației, în ultimul an. Întreprinderile se confruntă cu aceleași probleme: birocrația, durata lungă și costurile înalte ale procedurii.

Echipamentul

- Numărul întreprinderilor care dețin certificat de conformitate pentru echipamentul procurat a crescut cu 9%, comparativ cu anul precedent indicând cota de 87%. Aceasta se datorează faptului că echipamentul este însoțit de certificatul de conformitate.
- Costul certificatului a atins cel mai înalt nivel din 2006, cu o creștere de peste 200%. O explicație ar fi faptul că în 2014 a fost procurat mai mult echipament sofisticat (de ex., echipament medical), care necesită obținerea certificatului direct de la autoritățile din Republica Moldova.

Reglementarea importurilor

- Comparativ cu anul precedent, în 2014, numărul tranzacțiilor de import a crescut de aproximativ 2 ori (de la 9.6 până la 18.7 tranzacții), deși ponderea companiilor implicate în tranzacții de import s-a micșorat puțin.
- Majoritatea companiilor (73%) importă mărfuri din țările UE, în timp ce cel mai mic procent de companii din Republica Moldova (37%) importă din regiunea CSI.
- timpul mediu alocat pentru certificarea mărfurilor importate ar putea fi influențat de numărul de tranzacții care a crescut de două ori față de anul precedent, în timp ce costurile de certificare au crescut de trei ori.
- Durata medie a procedurii de vămuire este în continuă scădere pe parcursul ultimilor 3 ani, totuși, costurile aferente procedurii au crescut în 2014. Acest lucru ar putea fi explicat prin creșterea numărului de tranzacții și valoarea tranzacțiilor, deoarece cheltuielile pentru procedura de vămuire sânt direct proporționale cu valoarea tranzacției.
- Percepția generală este că procedurile și condițiile de import nu s-au schimbat, totuși, cele mai importante probleme sunt taxele înalte pentru procedura de vămuire, condițiile inechitabile pentru importatori și corupția angajaților vamali.

Reglementarea exporturilor

- Numărul companiilor care au efectuat tranzacții de export a scăzut semnificativ în ultimul an, de la 12% la 5%. În 2014 au fost înregistrate 24 tranzacții de export per companie.
- Nouă din zece companii exportă bunuri și servicii pe piața din UE, și doar 65% în țările din CSI.
- Atât durata, cât și cheltuielile aferente procedurilor de export nu s-au modificat pe parcursul ultimului an, în timp ce costul mediu suportat de exportatori s-a mărit cu 40% datorită creșterii valorii mărfurilor exportate.
- Percepția generală este că procedurile și condițiile de export nu s-au schimbat. Dimpotrivă, respondenții au menționat că procedura a fost simplificată de două ori. Totuși, există unele dificultăți, și anume interzicerea exporturilor la unele bunuri și corupția serviciului vamal.

Certificarea bunurilor și serviciilor

- Ponderea companiilor care necesită certificarea bunurilor și serviciilor produse nu sa schimbat pe parcursul ultimului an, fiind în limitele erorii de eșantionare.
- Durata pentru obținerea certificării s-a mărit puțin în cazul loturilor individuale, și s-a micșorat pentru bunurile produse în serie. În schimb, rezultatele sondajului indică o creștere semnificativă (mai mult de 30%) a costurilor aferente procedurii de certificare.
- Percepția generală este că procedurile și condițiile de certificare nu s-au schimbat. Principalele probleme sânt durata și costurile înalte ale procedurii.

Certificarea sanitară

- Ponderea celor ce sunt nevoiți sa obțină autorizații sanitare pentru bunuri și servicii a scăzut pe parcursul ultimului an cu 6% comparativ cu 2013.
- Durata și costurile pentru obținerea autorizațiilor au crescut semnificativ: timpul cu 73% și cheltuielile cu 44%.
- Percepția generală este că procedurile și condițiile pentru obținerea autorizațiilor sanitare nu s-au schimbat, chiar dacă s-au înregistrat scoruri mai mici de dificultate pentru anumite bariere. Principalele probleme vizează durata procedurii, costurile înalte și cerințele exagerate.

Inspecții

- Comparativ cu anul 2013 în 2014 inspecțiile au fost realizate la mai multe întreprinderi și mai des (cu 42% mai multe). Frecvența controalelor a crescut, în special din parte agențiilor de stat, și anume CCCEC, Poliția (inclusiv poliția rutieră), autoritățile locale și Inspectoratul Fiscal.
- Fiecare a patra companie a menționat 6 sau mai multe inspecții realizate de diferite organe de control.
- Pe de altă parte, durata totală a inspecțiilor nu s-a schimbat, adică durata medie a unei inspecții individuale a scăzut semnificativ (aproape 20%). Prin urmare, o companie alocă, în medie, aproximativ 5 zile pe an pentru toate inspecțiile. Prin urmare, o companie dedica, în medie, aproximativ 5 zile pe an pentru toate inspecțiile, iar în cazul sub-eșantionului companiilor inspectate timpul crește până la 20 de zile (cu o creștere de aproximativ 3 zile în decursul ultimului an).
- În medie, un agent economic plătește 152\$ sub formă de sancțiuni pe an și o sumă suplimentară de 22\$ plăți neoficiale, ce reprezintă 14% din sancțiuni. *Deși, valoarea reală a plăților neoficiale ar putea fi mai mare, deoarece un număr semnificativ de companii au refuzat să răspundă.* Incidența companiilor sancționate a crescut pentru toate tipurile de inspecții, cu excepția inspecției fiscale.
- Percepția generală este că procedurile și condițiile privind controalele nu s-au modificat (83% comparativ cu 66% în 2013), adică respondenții nu au sesizat careva îmbunătățiri în acest domeniu.

Impozite

- Percepția sistemului de impozitare s-a îmbunătățit semnificativ în comparație cu perioade anterioare, atât în ceea ce privește posibilitatea de înregistrare și declarare, precum problemele cu care se confruntă. În pofida faptului că numărul mediu de impozite a crescut cu 7%, iar personalul responsabil alocă, în medie, cu 50% mai mult timp pentru prezentarea rapoartelor, respondenții menționează o îmbunătățire a sistemului. Totuși, principala preocupare a companiilor vizează sancțiunile înalte pentru încălcări.
- Numărul companiilor care angajează contabili cu norma integrală a crescut cu 9%, reprezentând 73% comparativ cu anul precedent. De asemenea a crescut și numărul de contabili angajați cu 8% pentru aceeași perioadă.
- Respondenții au menționat că alocă mai mult timp pentru depunerea declarațiilor pentru TVA și impozitul pe venit corporativ.

Reglementarea prețurilor

- Pe parcursul anului trecut, a fost înregistrată o scădere a numărului de companii supuse politicii de reglementare a prețurilor, în timp ce volumul vânzărilor a crescut semnificativ la nivelul de 60%.
- În majoritatea cazurilor, statul pentru a interveni în formarea prețurilor recurge la metoda de plafonare a prețurilor.

Reglementarea relațiilor de muncă

- Relațiile de muncă par să afecteze cel mai puțin activitatea economică, atât în termeni de insuficiența a forței de muncă cât și a cadrului de reglementare. Mai mult decât atât, condițiile s-au îmbunătățit pe parcursul ultimului an.

Executarea contractelor

- Intervenția autorităților de stat în procesul de încheiere a contractelor pare a fi un fenomen limitat, fiind raportate de 4% dintre companiile intervievate. Acest indicator a scăzut față de anul trecut, de la 6%.

Promovarea intereselor personale ale angajaților publici

- Comparativ cu anul precedent gradul de implicare, în majoritatea cazurilor a rămas la același nivel. Totuși, 1/5 dintre companii au menționat că nivelul de implicare a crescut.
- În majoritatea cazurilor raportate, funcționarii publici au fost inițiatorii implicării.

Soluționarea conflictelor judiciare

- Comparativ cu perioada anterioară, numărul companiilor care s-au confruntat cu conflicte a scăzut de 2 ori. De asemenea, s-a înregistrat și un grad mai mic de folosire a metodelor neoficiale pentru soluționarea problemelor, deci a crescut numărul agenților economici care recurg la instanțele judecătorești. Totuși, gradul de satisfacție a respondenților care au solicitat asistență juridică a scăzut pe parcursul ultimilor ani.

Conflictele cu autoritățile publice

- Aproximativ 1 din 10 agenți economici chestionați au menționat cel puțin o reclamație depusă la organele de stat în ultimii cinci ani. Jumătate dintre ei, chiar au depus 2 sau mai multe plângeri.
- Fiecare a zecea companie a raportat 6 sau mai multe conflicte pentru ultimii cinci ani.
- Fiecare a doua companie care a depus reclamații la Guvern au suportat un impact economic negativ. În cele mai multe cazuri situația de conflict a cauzat pierderi pentru agenții economici în sumă de până la 500.000\$.

20. DINAMICA INDICATORILOR CHEIE

Indicatori	Perioada de chestionare							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Indicatori generali de timp, %	16.0	14.0	11.2	9.9	10.2	10.0	10.7	11.3
Înregistrarea (inclusiv modificarea documentelor de înregistrare)								
Durata necesară pentru înregistrare, zile	16.0	16.0	19.0	14.0	15.0	13.0	9.0	9.8
Costurile înregistrării, \$	75.0	91.0	117.0	159.0	136.0	108.0	112.0	71.5
Modificarea documentelor, zile	8.0	10.0	8.0	11.0	9.0	6.0	6.0	8.2
Costurile pentru modificarea documentelor, \$	56.0	61.0	68.0	133.0	108.0	90.0	88.0	141.3
Construcții								
Construcție, zile	124.0	107.0	88.0	-	70.0	51.0	54.0	57.0
Renovare și reconstrucție, zile	67.0	44.0	35.0	30.0	26.0	38.0	39.0	29.0
Licențiere								
Număr mediu pe companie	1.8	1.6	1.3	1.3	1.3	1.3	1.4	1.4
Durata obținerii unei licențe, zile	20.0	18.0	20.0	22.0	18.0	16.0	18.0	14.0
Costuri medii, \$	286.0	301.0	193.0	270.0	240.0	266.0	294.0	401.6.
Ponderea plăților neoficiale, %	8.0	10.0	15.0	14.0	7.0	9.0	8.0	1.3
Autorizații								
Durata obținerii unei autorizații, zile	14.0	16.0	16.0	17.0	13.0	13.0	15.0	13.3
Costuri medii, \$	147.0	212.0	210.0	283.0	198.0	224.0	215.0	77.1
Ponderea plăților neoficiale, %	14.0	14.0	20.0	8.0	10.0	13.0	12.0	7.0
Suma plăților neoficiale, \$	22.0	54.0	72.0	32.0	23.0	35.0	38.0	232
Certificarea echipamentelor								
Timpul alocat pentru obținerea certificatului de conformitate, zile	13.0	12.0	12.0	13.0	12.0	10.0	9.0	11.0
Costuri medii, \$	73.0	56.0	-	-	35.0	62.0	75.0	232.0
Import								
Durata certificării produselor la import, zile	10.7	10.3	11.2	9.2	9.6	7.4	5.9	13.2
Suma cheltuită pentru certificarea produselor la import, \$	57.0	59.0	96.0	172.0	80.0	83.0	120.0	350.0
Durata procedurilor vamale, zile	1.9	2.3	2.7	2.0	1.9	2.7	2.5	2.1
Suma cheltuită pentru procedurile vamale, \$	214.0	145.0	143.0	169.0	144.0	152.0	158.0	261.0
Export								
Durata procedurilor vamale, zile	1.6	1.7	1.7	1.8	1.6	1.7	2.0	1.7
Suma cheltuită pentru procedurile vamale, \$	79.0	48.0	137.0	134.0	85.0	89.0	152.0	213.0
Certificarea bunurilor și serviciilor (loturi individuale)								
Durata obținerii unui certificat, zile	14.0	8.0	11.0	13.0	12.0	12.0	10.0	10.7
Costurile, \$	179.0	149.0	174.0	160.0	83.0	145.0	124.0	167.4
Ponderea plăților neoficiale, %	13.0	8.0	20.0	16.0	10.0	14.0	11.0	4.0
Certificarea bunurilor și serviciilor (produse fabricate în serie)								
Durata obținerii unui certificat, zile	13.0	13.0	18.0	14.0	13.0	17.0	12.0	9.8
Costurile, \$	133.0	234.0	217.0	192.0	158.0	191.0	158.0	311.3
Ponderea plăților neoficiale, %	5.0	15.0	18.0	16.0	10.0	14.0	21.0	8.0
Certificarea sanitară								
Ponderea respondenților ce au obținut certificate sanitare, %	52.0	60.0	61.0	50.0	61.0	60.0	53.0	47.0
Durata obținerii unui certificat, zile	11.0	13.0	13.0	10.0	8.0	8.0	6.0	10.4
Costurile totale, \$	66.0	71.0	104.0	97.0	67.0	94.0	71.0	102.0
Ponderea plăților neoficiale, %	5.0	23.0	18.0	17.0	17.0	27.0	21.0	11.0
Administrarea impozitelor								
Numărul mediu al impozitelor	7.9	7.3	6.7	6.1	6.1	7.1	7.0	7.5
Numărul contabililor angajați cu normă integrală	1.6	1.5	1.3	1.2	1.2	1.2	1.2	1.3
Controale								
Numărul mediu al controalelor pe companie	8.7	9.0	8.2	7.9	4.2	5.2	3.6	6.5
Durata medie anuală a controalelor, zile	16.0	19.0	10.0	15.0	7.0	6.0	5.0	5.0

Reglementarea prețurilor								
Întreprinderile supuse reglementării prețurilor, %	21.0	36.0	39.0	31.0	26.0	24.0	24.0	17.0
Procentul mediu al prețurilor reglementate de stat	12.0	21.0	26.0	18.0	10.0	8.0	10.0	60.0
Executarea contractelor								
Întreprinderi supuse reglementării contractelor, %	5.0	7.0	10.0	4.0	3.0	6.0	6.0	4.0
Sistemul judiciar								
Ponderea respondenților care au apelat la instituții de stat pentru soluționarea problemelor cu agenții economici, %	32.0	29.0	46.0	26.0	31.0	35.0	48.0	14.0
Ponderea respondenților care au apelat la instanțele judecătorești pentru soluționarea problemelor cu agenții economici, %	68.0	59.0	74.0	62.0	52.0	61.0	49.0	69.0
Ponderea respondenților care au apelat la metode neoficiale pentru soluționarea problemelor cu agenții economici, %	24.0	31.0	22.0	32.0	22.0	28.0	36.0	21.0